

**T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
İLKÖĞRETİM ANABİLİM DALI
SOSYAL BİLGİLER EĞİTİMİ BİLİM DALI**

**SOSYAL BİLGİLER DERSLERİNDE YER ALAN TARİHLERİ
ÖĞRENCİ HATIRLAMA DÜZEYİ VE TARİHLERİN
ÖĞRETİMİNİN ÖĞRETMEN VE ÖĞRENCİ GÖRÜŞLERİNE
GÖRE İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

FATİH PALA

DANIŞMAN

Doç. Dr. AHMET ŞİMŞEK

ARALIK 2015

**T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
İLKÖĞRETİM ANABİLİM DALI
SOSYAL BİLGİLER EĞİTİMİ BİLİM DALI**

**SOSYAL BİLGİLER DERSLERİNDE YER ALAN TARİHLERİ
ÖĞRENCİ HATIRLAMA DÜZEYİ VE TARİHLERİN
ÖĞRETİMİNİN ÖĞRETMEN VE ÖĞRENCİ GÖRÜŞLERİNE
GÖRE İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

FATİH PALA

DANIŞMAN

Doç. Dr. AHMET ŞİMŞEK

ARALIK 2015

BİLDİRİM

Hazırladığım tezin tamamen kendi çalışmam olduğunu, akademik ve etik kuralları gözeterek çalıştığımı ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt ederim.

Fatih PALA

JÜRİ ÜYELERİNİN İMZA SAYFASI

‘Sosyal Bilgiler Derslerinde Yer Alan Tarihleri Öğrencilerin Hatırlama Düzeyi ve Tarihlerin Öğretiminin Öğretmen ve Öğrenci Görüşlerine Göre İncelenmesi’ başlıklı bu yüksek lisans tezi, İlköğretim Ana Bilim Dalı, Sosyal Bilgiler Eğitimi Bilim Dalında hazırlanmış ve jürimiz tarafından kabul edilmiştir.

Başkan:

Doç. Dr. Halil İbrahim SAĞLAM

Üye:

(Danışman) Doç. Dr. Ahmet ŞİMŞEK

Üye:

Doç. Dr. Hüseyin ÇALIŞKAN

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylım.

23.02/2016

Doç. Dr. Halil İbrahim SAĞLAM

Enstitü Müdürü

ÖNSÖZ

Yüksek lisan ders aşamasını bitirdikten sonra danışmanım Doç. Dr. Ahmet ŞİMŞEK tez konusunu belirlemem için alanla ilgili çalışmaları incelememi istedi. Bu doğrultuda hangi konuyla ilgili çalışmam gerekeceği konusunda bana fikir vereceğini ifade etti. İlgili çalışmaları inceledikten sonra çalışacağım konularla ilgili danışman hocama birkaç konu önerdim. Bu konulardan birisi de “sosyal bilgiler ders kitaplarında yer alan tarihi olayların tarihlerini öğrenci hatırlama düzeyi nedir?” problem cümlesiydi. Bu konuyla ilgi Türkiye’de herhangi bir çalışma olamaması dikkatimi çekmişti. Danışman hocama bu durumu ifade ettiğimde şunları söyledi:

“ Benim de tarihsel zaman çalışmamdan dolayı bu konu hakkında sana yardımcı olabilirim. Kaynak sıkıntısı çekmezsin. Bu konuyu çalışmanı isterim. Fakat tarihi olayların tarihlerini öğrenci bilme düzeyine ek olarak çalışmaya bu tarihlerin öğretimini de ekleyelim.” tavsiyesi üzerine tezime başladım.

Bu vesileyle danışman hocam Doç. Dr. Ahmet ŞİMŞEK’e tüm çalışmam boyunca destek, yönlendirme ve tavsiyeleri için teşekkürlerimi sunmak isterim.

Literatürü taradığımda konuyla ilgili çok fazla bir çalışma olmadığına rastladım. Danışman hocama bu durumu ifade ettiğimde bu konu ile çok az çalışma yapıldığını ifade etti. Bu çalışmaların çoğunun doktora tezinde bulunduğunu söyledi. Konuyla ilgili olarak vermiş olduğu kaynaklardan dolayı danışman hocama bir kez daha teşekkürlerimi sunuyorum.

Verilerin toplanması aşamasında bana yardımcı olan Şehit Öğretmen Hamit Sütmen Ortaokulu/İlkokulu ve Yunus Emre Ortaokulu/İlkokulu Müdürlerine teşekkürlerimi sunuyorum. Verilerin çözümlenmesi aşamasında bana yardımcı olan İstanbul Üniversitesi İstatistik bölümü mezunu değerli arkadaşşıma teşekkürlerimi sunuyorum. Araştırma için oluşturulan ölçeklerin uygunluğunu kontrol eden Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sosyal Bilgiler ABD. Öğretim üyesi Doç. Dr. Hüseyin ÇALIŞKAN hocama teşekkürlerimi sunuyorum.

Son olarak; sevgi, destek ve sabrını esirgemeyen değerli eşim Şeyma PALA’ya, sevgileriyle en büyük güç kaynağım olan anneme, babama, kardeşlerime ve biricik yeğenim Pınar YÜCE’ye sonsuz teşekkürler.

ÖZET

SOSYAL BİLGİLER DERSLERİNDE YER ALAN TARİHLERİ ÖĞRENCİ HATIRLAMA DÜZEYİ VE TARİHLERİN ÖĞRETİMİNİN ÖĞRETMEN VE ÖĞRENCİ GÖRÜŞLERİNE GÖRE İNCELENMESİ

Pala, Fatih

Yüksek Lisans Tezi, İlköğretim Ana Bilim Dalı, Sosyal Bilgiler Eğitimi Bilim Dalı

Danışman: Doç. Dr. Ahmet ŞİMŞEK

Aralık, 2015. xiv+94 Sayfa.

Bu çalışmada, ortaokul öğrencilerinin sosyal bilgiler ders kitaplarında yer alan tarihi olayların tarihlerini (dates) hatırlama düzeyi ve sosyal bilgiler öğretmenlerinin, tarihi olayların tarihlerinin (dates) öğretiminde kullandıkları yöntem ve teknikler ele alınmıştır.

Çalışmada tarama yöntemi kullanılmıştır. Araştırma İstanbul ili Sultanbeyli ilçesinde bulunan Yunus Emre Ortaokulu/İlkokulu ve Şehit Öğretmen Hamit Sütmen Ortaokulu/İlkokulu'nda yapılmıştır. 16 şubeden 410 dördüncü, - sekizinci sınıf öğrencisine başarı testi ve tarihi olayların tarihlerinin öğretiminde öğretmenlerin kullandığı yöntem- tekniklere ilişkin anket uygulanmıştır. Aynı ilçede görev yapan 100 öğretmene de kullandıkları yöntem ve tekniklere ilişkin anket uygulanmıştır. Elde edilen veriler SPSS 17.0 programında frekans, yüzde, ortalama ve *ki-kare* testi teknikleri kullanılarak çözümlenmiştir.

Araştırmada, öğrencilerin tarihi olayların tarihlerini bilme düzeyinin sınıf seviyesine göre farklılık gösterdiği, önemli olayların tarihlerinin bilindiği ve eskiçağ tarihlerinin bilinmediği sonucuna varılmıştır. Öğretmenlerin tarihi olayların tarihlerini öğretmede kullandıkları yöntem ve tekniklere ilişkin öğretmen ve öğrenci görüşleri arasında farklılık olduğu sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Bilgiler, Tarih Öğretimi, Zaman

ABSTRACT

RECOGNITION LEVEL OF STUDENT TO DATES IN SOCIAL STUDIES AND THE STUDY OF TEACHING OF THE DATES ACCORDING TO THE OPINIONS OF STUDENT AND TEACHER

Pala, Fatih

Master Thesis, Department of Primary Education, Social Studies Education

Supervising: Assoc.Prof.Dr. Ahmet ŞİMŞEK

December 2015, XIV+94 pages,

In this study, student recognition level of the dates of historically important dates that are available in the social studies books and teaching of historically important dates are evaluated.

Scanning method were used in the study. The research was carried out at Yunus Emre Secondary/Primary School, Istanbul and at Hamit Sütmen Secondary/Primary School in Sultanbeyli, Istanbul. 410 students from 16 classes between the 5th and 8th grade were applied a success test as well as a survey concerning methods and techniques that teachers use in teaching dates of important dates. 100 teachers from Sultanbeyli schools were applied a survey concerning methods and techniques they use. The data obtained were processed in SPSS 17.0 software using frequency, percentage, average and *chi square* test techniques. Views that the teachers wrote related to methods and techniques which are used in teaching the dates of historically important dates were analyzed individually.

In the study, it was concluded that there are differences at class level in the level of knowing the dates of historically important dates and that dates of well-known dates (those known by most) are known more and that dates related to prehistoric period are less known. It was also concluded that there are differences in the views of both teachers and students concerning methods and techniques they use in teaching historically important dates.

Keywords: Social Studies, History (Date) Teaching, Time

İÇİNDEKİLER

Bildirim	iii
Jüri Üyelerinin İmza Sayfası	iv
Önsöz	v
Türkçe Özet.....	vi
İngilizce Özet	vii
İçindekiler	viii
Tablolar Listesi	xi
Şekiller Listesi.....	xiv
Bölüm I	1
Giriş.....	1
1.1. Problem Durumu.....	1
1.2. Problem Cümlesi.....	3
1.2.1. Alt Problemler.....	3
1.3. Araştırmanın Önemi.....	3
1.4. Varsayımlar	4
1.5. Sınırlılıklar	4
1.6. Tanımlar	5
1.7. Kısaltmalar	5
Bölüm II	6
Araştırmanın Kuramsal Çerçevesi ve İlgili Araştırmalar	6
2.1. Sosyal Bilgiler Ders Kitapları ve Önemi	6
2.2. Sosyal Bilgilerde Tarih Konularının Öğretimi.....	8
2.3. Tarihsel Zaman Öğretimi	11
2.4. Sosyal Bilgiler ve Tarihsel Zaman.....	13
2.5. Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında Yer Alan Tarihi Olayların Tarihlerinin Ünitelere Göre Dağılımı.....	15
2.6. Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında Yer Alan Tarihi Olayların Tarihlerinin Öğretimi	17
2.7. Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında Yer Alan Tarihi Olayların Tarihlerinin Sunuluş Tarzı	21
2.7.1. Resimler	21

2.7.2. Karikatür:	23
2.7.3. Zaman Şeridi:.....	26
2.7.4. İnternet Alıntıları / Haberleri:	28
2.7.5. Tarihsel Haritalar:	29
2.7.6. Tarihsel Fotoğraflar.....	32
2.7.7. Bilgi Kutuları	34
2.8. Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarına Yer Alan Tarihi Olayların Tarihlerinin Sunuluş Tarzının Ünitelere Göre Dağılışı.....	34
2.9. İlgili Çalışmalar.....	37
Bölüm III.....	41
Yöntem.....	41
3.1. Araştırmanın Modeli	41
3.2. Araştırmanın Evren ve Örneklemi	41
3.3. Veri Toplama Araçları	42
3.3.1. Başarı Testi	43
3.3.2. Anket.....	43
3.4. Verilerin Toplama Süreci.....	43
3.5. Verilerin Analizi	44
Bölüm IV.....	45
Bulgular ve Yorumlar	45
4.1. Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgu ve Yorumlar.....	45
4.2. İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgu ve Yorumlar:	49
4.3. Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgu ve Yorumlar:	53
4.4. Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgu Ve Yorumlar:.....	55
Bölüm V	68
Tartışma, Sonuç ve Öneriler	68
5.1. Tartışma ve Sonuç.....	68
5.1.1. Birinci Alt Probleme İlişkin Elde Edilen Sonuçlar	68
5.1.2. İkinci Alt Probleme İlişkin Elde Edilen Sonuçlar.....	69
5.1.3. Üçüncü Alt Probleme İlişkin Elde Edilen Sonuçlar.....	71
5.1.4. Dördüncü Alt Probleme İlişkin Elde Edilen Sonuçlar	72
5.2. Öneriler	73

Kaynakça.....	75
Ekler.....	81
Özgeçmiş ve İletişim Bilgisi	94

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1. Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında Yer Alan Tarihle İlgili Üniteler.....	10
Tablo 2. Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında Yer Alan Tarihi Olayların Tarihlerinin Ünitelere Göre Dağılımı.....	15
Tablo 3. Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarına Yer Alan Tarihi Olayların Tarihlerinin Sunuluş Tarzının Ünitelere Göre Dağılışı.....	34
Tablo 4. Araştırmanın Örneklemine Oluşturan Öğrenci Sayıları.....	42
Tablo 5. Araştırmanın Örneklemine Oluşturan Öğretmen Sayıları.....	42
Tablo 6. 4.Sınıf Sosyal Bilgiler Ders kitaplarında Yer Alan Tarihi Olayların Tarihlerini Öğrenci Bilme Düzeyi	45
Tablo 7. 5.Sınıf Sosyal Bilgiler Ders kitaplarında Yer Alan Tarihi Olayların Tarihlerini Öğrenci Bilme Düzeyi	46
Tablo 8. 6.Sınıf Sosyal Bilgiler Ders kitaplarında Yer Alan Tarihi Olayların Tarihlerini Öğrenci Bilme Düzeyi	47
Tablo 9. 7.Sınıf Sosyal Bilgiler Ders kitaplarında Yer Alan Tarihi Olayların Tarihlerini Öğrenci Bilme Düzeyi	48
Tablo 10. Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında Yer Alan Tarihi Olayların Tarihlerinin Öğretiminde Kullanılan Yöntem –Tekniklere İlişkin Öğretmen Görüşleri	49
Tablo 11. Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında Yer Alan Tarihi Olayların Tarihlerinin Öğretiminde Kullanılan Yöntem –Tekniklere İlişkin Öğrenci Görüşleri	53
Tablo 12. Tarihi Olayların Tarihlerini Öğretmenin Ezberleterek Öğretmesi Bakımından Öğretmen ve Öğrenci Görüşleri Arasındaki Fark.....	55
Tablo 13. Tarihi Olayların Tarihlerini Öğretmenin Kendisi Anlatarak Öğretmesi Bakımından Öğretmen ve Öğrenci Görüşleri Arasındaki Fark.....	56
Tablo 14. Tarihi Olayların Tarihlerini Öğretmenin Deftere Yazdırarak Öğretmesi Bakımından Öğretmen ve Öğrenci Görüşleri Arasındaki Fark.....	57
Tablo 15. Tarihi Olayların Tarihlerini Öğretmenin Karikatürlerle Öğretmesi Bakımından Öğretmen ve Öğrenci Görüşleri Arasındaki Fark.....	57

Tablo 16. Tarihlerini Öğretmenin Resim ve Fotoğraflarla Öğretmesi Bakımından Öğretmen ve Öğrenci Görüşleri Arasındaki Fark.....	58
Tablo 17. Tarihi Olayların Tarihlerini Öğretmenin Araştırma Ödevi Vererek Öğretmesi Bakımından Öğretmen ve Öğrenci Görüşleri Arasındaki Fark.....	58
Tablo 18. Tarihi Olayların Tarihlerini Öğretmenin Rol ve Drama Yaptırarak Öğretmesi Bakımından Öğretmen ve Öğrenci Görüşleri Arasındaki Fark.....	59
Tablo 19. Tarihi Olayların Tarihlerini Öğretmenin Tarih Şeridi Kullanarak Öğretmesi Bakımından Öğretmen ve Öğrenci Görüşleri Arasındaki Fark.....	59
Tablo 20. Tarihi Olayların Tarihlerini Öğretmenin Sınıfa Uzman Kişi Getirerek Öğretmesi Bakımından Öğretmen ve Öğrenci Görüşleri Arasındaki Fark.....	60
Tablo 21. Tarihi Olayların Tarihlerini Öğretmenin Düşündürücü Sorular Sorarak Öğretmesi Bakımından Öğretmen ve Öğrenci Görüşleri Arasındaki Fark.....	61
Tablo 22. Tarihi Olayların Tarihlerini Öğretmenin Harita Kullanarak Öğretmesi Bakımından Öğretmen ve Öğrenci Görüşleri Arasındaki Fark.....	61
Tablo 23. Tarihi Olayların Tarihlerini Öğretmenin Kavram Haritaları Kullanarak Öğretmesi Bakımından Öğretmen ve Öğrenci Görüşleri Arasındaki Fark.....	62
Tablo 24. Tarihi Olayların Tarihlerini Öğretmenin Önemli Kişilerin Rollerine Büründürerek Öğretmesi Bakımından Öğretmen ve Öğrenci Görüşleri Arasındaki Fark.....	62
Tablo 25. Tarihi Olayların Tarihlerini Öğretmenin Konu İçerisinde Kısa Sürede (5-10 dk) Fikirler Üreterek Öğretmesi Bakımından Öğretmen ve Öğrenci Görüşleri Arasındaki Fark.....	63
Tablo 26. Tarihi Olayların Tarihlerini Öğretmenin Küçük Gruplara Ayırarak Öğretmesi Bakımından Öğretmen ve Öğrenci Görüşleri Arasındaki Fark.....	64
Tablo 27. Tarihi Olayların Tarihlerini Öğretmenin Dersin Sonunda Konunun Özetini Sunarak Öğretmesi Bakımından Öğretmen ve Öğrenci Görüşleri Arasındaki Fark.....	64
Tablo 28. Tarihi Olayların Tarihlerini Öğretmenin Bilgisayardan Film, Video vb. İzleterek Öğretmesi Bakımından Öğretmen ve Öğrenci Görüşleri Arasındaki Fark.....	65

Tablo 29. Tarihi Olayların Tarihlerini Öğretmenin Konuyla İlgili Hikayelerle Öğretmesi Bakımından Öğretmen ve Öğrenci Görüşleri Arasındaki Fark.....	66
Tablo 30. Tarihi Olayların Tarihlerini Öğretmenin Çevre Gezilerine Götürerek Öğretmesi Bakımından Öğretmen ve Öğrenci Görüşleri Arasındaki Fark.....	66
Tablo 31. Tarihi Olayların Tarihlerini Öğretmenin Diyagramlar Kullanarak Öğretmesi Bakımından Öğretmen ve Öğrenci Görüşleri Arasındaki Fark.....	67

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. 29 Mayıs 1453'te Fatih'in İstanbul'a Girişinin Temsili Resmi 7.Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı.....	23
Şekil 2. Türkiye Adına 24 Temmuz 1923 Lozan Anlaşması'nı İmzalayan İsmet Paşa 'Soldan Altıncı' ve Diğer Temsilcileri Gösteren Karikatür) 4.Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı.....	26
Şekil 3. Osmanlı Devleti'nin Kuruluşunu Gösteren Tarih Şeridi 7.Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı.....	28
Şekil 4. Magna Carta İnternet Alıntısı 6.sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı.....	29
Şekil 5. Büyük Selçuklu Devleti ve diğer Türk Devletleri 6.sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı.....	31
Şekil 6. Atatürk Cumhuriyet Bayramı töreninde 29 Ekim 1929 5.Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı.....	33

BÖLÜM I

GİRİŞ

1.1 PROBLEM DURUMU

Tarih açısından zaman kavramı önemlidir. Kişi öğrendiği tarihi olayın yaşandığı zamanı bilerek o zamanın şartlarına göre o olayı yorumlaya bilir. Geçmişten bu güne yaşanan olayları kronolojik olarak düşünme becerisi kazanır.

"Tarih bilimi geçmişe ilişkin yaşanmış gerçeklerden anlamlı bulduklarımızı konu edinir ve inceler. Bunu yaparken yaşanmış önemli olayları, yaşamış önemli kişileri, oluşturulmuş önemli organizasyonları belli bir zamansal süreç içinde ele alır. Tarih disiplininde konu edilenleri çalışmanın zamansal yapısını göz ardı ederek anlamlı bir biçimde ele almak mümkün değildir. Bu, en azından geçmişe ait olanları kendi dönemseller özgüllükleri içinde değerlendirmek için gereklidir. Bu yüzden pek çok tarihçiye göre tarihsel zaman (kronoloji) tarih biliminin çatısı, omurgasıdır. Onsuz tarih çalışılmaz" (Şimşek ve Bal, 2010:125).

Zaman kavramının kavranılması öğrenci için tek taraflı düşünülmemelidir. Zaman kavramını öğrenci kavrayamadığı zaman diğer amaçlara da etkisi olabilmektedir. Safran ve Şimşek (2010) yaptıkları çalışmada; geçmişte meydana gelmiş tarihsel olayların, düşünce ve inanç akımlarının, üretim şekillerinin vb. topluma etkisinin, yer ve zaman göstererek doğru bir şekilde anlatılmasını üstlenmiş olan tarih biliminin öğretimindeki temel öğelerinden biri olan "zaman" kavramının öğrenci tarafından kavranamaması problemi, belirlenmiş diğer amaçlara da ulaşılmasının önünde önemli bir engel olduğunu ve tarih programlarında, öğrenim sırasının iyi planlanmış olduğunu söyleyemeyeceğimiz "tarihsel zaman" kavramını algılayamayan, buna bağlı olarak tarihsel olaylarla ilgili düşünüş ve işlem becerilerini gerçekleştiremeyen öğrencilerin, tarih dersine yönelik olumsuz duyuşsal giriş davranışlar geliştirdikleri görüldüğünü ifade etmişlerdir.

Zamanı anlamak için tarihi çalışmaların temelini teşkil eder. Çünkü tarih geçmişte meydana gelen olayları sırasıyla vermektedir. Öğrencilerin şuanı anlaması geçmiş anlamakla, anı iyi kavramakla mümkündür (Şimşek, 2006).

Sosyal Bilgiler; sosyal ve insanla ilgili diğer bilimlerin içerik ve yöntemlerinden yararlanarak, insanın fiziksel ve sosyal çevresiyle etkileşimini zaman boyutu içinde disiplinler arası bir yaklaşımla ele alan ve küreselleşen bir dünyada yaşamla, ilgili temel demokratik değerlerle donatılmış, düşünen, becerili, demokratik vatandaşlar yetiştirmeyi amaçlayan bir çalışma alanı olarak tanımlanabilir (Doğanay, 2002). Sosyal bilgiler tanımı içerisinde yer alan temel demokratik değerler ifadesi bizim için son derece önem arz etmektedir. İşte bu değerlerin kazandırılması için öğrenci geçmişini iyi anlayıp değerlerin özünü içselleştirmelidir. Burada ifade edilen geçmiş kavramı kişiyi geçmiş zamana yani tarihe götürüyor. Bu bağlamda tarih disiplini hiç şüphe yok ki sosyal bilgiler dersi için önem arz etmektedir. Sosyal bilgiler öğretim programında da yer alan tarihsel zaman ve kronolojiyi algılama becerisi tarihi olayın zamanının önemini vurgulamaktadır.

Sosyal bilgiler müfredatındaki çoğu üniteye doğrudan ve ya dolaylı olaylı olarak tarihi olaylara ve tarihlerine rastlamaktayız. Sosyal bilgiler ders kitaplarında yer alan tarihi olaylar ve tarihleri eski öğretim programında genelde metin içerisinde verilmekteydi. Öğretmen anlatır öğrenci dinler ya da kitaptan okurdu. Yeni öğretim programında ise farklı şekillerde öğrenciye sunulmaktadır. Bunlar: Metin içinde, zaman şeridiyle, karikatürle, resimle, haritayla, bilgi kutucuklarıyla ve kitaplardaki internet haberleriyle verilmektedir. Dersin işlenişinde; sosyal bilgiler dersinin klasik ders araç gereçlerinin yanında konu ya da konuları destekleyen birinci el kanıtlardan oluşan (gazete, makale, dergi yazıları, resim, efsane, şiir, masal ya da görgü tanığı vb.) yeni araç-gereçlerde önerilmektedir (Önal ve Kaya, 2006:23). Aynı şekilde ABD’de tarih eğitimde beklenen en önemli standardın kronoloji düşünme olduğunu vurgulamıştır. Bu bağlamda sosyal bilgiler öğretmenlerine çok iş düşmektedir. Öğrenciye tarihi olayların tarihlerini okutup ve ya anlatmayla kavratmak yerine farklı tekniklerle zamanı (kronoloji) kavratmalıdır (Saunders, 1996).

1.2 PROBLEM CÜMLESİ

Sosyal bilgiler ders kitaplarında yer alan tarihi olayların tarihlerini öğrencilerin hatırlama düzeyleri ve bu tarihlerin öğretimine ilişkin öğretmen, öğrenci görüşleri nelerdir?

1.2.1. Alt Problemler

1. Sosyal bilgiler ders kitaplarında yer alan tarihi olayların tarihlerini hatırlamada öğrenci düzeyleri nedir?
2. Sosyal bilgiler ders kitaplarında yer alan tarihi olayların tarihlerinin öğretimine ilişkin öğretmen görüşleri nasıldır?
3. Sosyal bilgiler ders kitaplarında yer alan tarihi olayların tarihlerinin öğretimine ilişkin öğrenci görüşleri nasıldır?
4. Sosyal bilgiler ders kitaplarında yer alan tarihi olayların tarihlerinin öğretimine ilişkin öğretmen ve öğrenci görüşleri arasında anlamlı fark var mıdır?

1.3 ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

Sosyal bilgiler tanımı içerisinde yer alan temel değerler ifadesi son derece önem arz etmektedir. İşte bu değerlerin kazandırılması için öğrenci geçmişini iyi anlayıp değerlerin özünü içselleştirmelidir. Burada ifade edilen geçmiş kavramı kişiyi geçmiş zamana yani tarihe götürüyor. Bu bağlamda tarih disiplini hiç şüphe yok ki sosyal bilgiler dersi için önem arz etmektedir. Bundan dolayı sosyal bilgiler müfredatındaki çoğu üniteye doğrudan ve ya dolaylı olarak tarihi olaylara ve tarihlerine rastlamaktayız. Sosyal bilgiler ders kitaplarında yer alan tarihi olaylar ve tarihleri eski öğretim programında genelde metin içerisinde verilmekteydi. Öğretmen anlatır öğrenci dinler ya da kitaptan okurdu. Yeni öğretim programında ise farklı şekillerde öğrenciye sunulmaktadır. Bunlar: Metin içinde, zaman şeridiyle, karikatürle, resimle, haritayla, bilgi kutucuklarıyla ve kitaplardaki internet haberleriyle verilmektedir. Dersin işlenişinde; sosyal bilgiler dersinin klasik ders araç gereçlerinin yanında konu

ya da konuları destekleyen birinci el kanıtlardan oluşan (gazete, makale, dergi yazıları, resim, efsane, şiir, masal ya da görgü tanığı vb.) yeni araç-gereçlerde önerilmektedir. Bu konuda sosyal bilgiler öğretmenlerine çok iş düşmektedir.

Yukarıda da ifade edilen sebeplerden dolayı sosyal bilgiler ders kitaplarında yer alan tarihi olayların tarihlerinin öğrencilere kazandırılması kolay ve eğlenceli olmadığı bilinmektedir. Aynı şekilde bunların öğretiminde de bir takım sorunlar vardır. Çalışmada, bahsedilen problemleri tespit edip çözüm önerileri sunacağından önem arz etmektedir. Ayrıca,

Sosyal bilgiler ve tarih öğretmenlerinin araştırmanın bulgularından yararlanmasına,

Sosyal bilgiler ve tarih öğretmenlerinin çalışmadaki literatürden yararlanmasına,

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin tarihi olayların tarihlerini öğretirken kullanacağı yöntem teknikler bakımından önem arz etmektedir.

1.4 VARSAYIMLAR

1. Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin anketteki soruları cevaplandırırken samimi ve içten davrandıkları,
2. Öğrencilerin anketteki soruları cevaplandırırken samimi ve içten davrandıkları,
3. Anket formundaki soruların araştırma problemini ortaya koyabilecek niteliğe sahip olduğu varsayılmıştır.

1.5 SINIRLILIKLAR

Bu araştırma,

1. İstanbul ili Sultanbeyli ilçesindeki Yunus Emre Ortaokulu ve Şehit Öğretmen Hamit Sütmen Ortaokulunda bulunan öğrenciler ile aynı ilçedeki öğretmenlerle sınırlıdır.
2. Araştırma bulguları öğretmenlere ve öğrencilere uygulanan ankette yer alan sorular ve elde edilen verilerle sınırlıdır.

3. 2013-2014 eğitim-öğretim yılı ile sınırlıdır.

1.6 TANIMLAR

Tarihi Olay: Bir zaman diliminde meydana gelen olaylara denir.

Tarihi Zaman: Geçmişe ait, toplumu derinden etkileyerek iz bırakmış olan tarihsel olayların tanımlanmasında kullanılan, geçmiş zamanın bir ögesidir (Şimşek, 2006).

Kronoloji: Zamansal sıra dizim. Meydana gelmiş olayların varsayılan bir başlangıçtan varsayılan bir sona doğru belirli zamansal birimlere bağlı olarak sıralanması (Şimşek, 2006).

1.7 KISALTMALAR

ABD: Amerika Birleşik Devletleri

MEB: Milli Eğitim Bakanlığı

MÖ. : Milattan Önce

MS. : Milattan Sonra

BÖLÜM II

ARAŞTIRMANIN KURAMSAL ÇERÇEVESİ VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1 SOSYAL BİLGİLER DERS KİTAPLARI VE ÖNEMİ

Ders kitapları öğretim amacıyla kullanılan temel kaynaklardır. Bir derste, bilgilerin öğrenciye aktarımı sürecinde öğrencinin yaş ve bilgi seviyesine uygun, öğretim programları esas alınarak hazırlanmış basılı eğitim araçları olan ders kitapları en yaygın öğretim araçlarıdır (Bayrakçı, 2005). Ders kitapları, öğretimde öğretmenin gücünü daha iyi kullanmasına ve daha sistematik sunmasına imkan verir; ancak öğretmen, derste kitabın tutsağı olmaması gerektiğini bilmelidir. Öğretmenler, dersleriyle ilgili olarak, öğrencilerine bir ya da daha fazla kitap önerebilirler; ancak öğrencilere önerilecek kitapların ilgi çekici olmalarına özen gösterilmelidir. Öğrenciler, günlük dille yazılmış, kısa cümle ve paragraflı, uygun resimlerle süslü kitapları okumaktan hoşlanırlar. Öğrencilerden kolaylıkla bulamayacakları ya da alamayacakları kitapları sağlamalarını istemek onları zor durumda bırakacaktır (Ünsal ve Güneş, 2003:388). Ders kitabı sayesinde öğretmenler çalışmalarını planlamada önemli bir kolaylık elde ederler. Ayrıca konu bütünlüğü bozulmadan ders işlenmesine yardımcı olur. Öğretmenlere hazır ölçme ve değerlendirme soruları sağlar. Konuların eksik anlatılmasını önler ve öğrenciye verilecek ödevlere kaynak olur (Özdemir ve Pasmaz, 2007:2).

Ders kitapları, hem formal hem de informal eğitim etkinliklerine yönelik kararlar üzerinde de önemli etkilere sahiptir. Bu etkiler de ders kitaplarına okul programlarının amaçlarının gerçekleştirilmesinde önemli bir yer edindirmektedir. Ülkemizde okul eğitiminde ders kitapları her zaman önemli bir yere sahip olmuştur. Çağdaş anlamda eğitim programları yürürlükte olmadığı halde, bir derse ait program yerine bile kullanıldığı görülmüştür. Öyle ki ders kitaplarının okul programlarının

üstlenmiş olduğu toplumsal, siyasal, ekonomik ve bireyi geliştirme işlevlerini yerine getirmek bakımından büyük önem taşıdığı söylenebilir. Ders kitabından, öğrencilerin doğrudan öğrenmelerine ve öğretmenlerin sınıftaki sunuşlarında yöntemler geliştirmelerine yardımcı olması beklenir. Diğer bir ifadeyle ders kitabı, hem öğrenme hem de öğrenme süreçleriyle ilişkili olan bir araçtır. Her iki süreçte de insanların öğrenmesine yardım etmek amaçlanır (Tertemiz; Ercan ve Kayabaşı, 2001:1-3). Bundan dolayı ders kitapları öğretim programları göz önünde bulundurularak hazırlanmaktadır. Çalışan ve Yıldız (2008)'a göre; öğretim programları doğrultusunda hazırlanan ders kitapları hangi anlayışa göre hazırlanırsa hazırlansın ünite sonu değerlendirmeleri öğrencilerin öğrendiklerini tam ve doğru bir şekilde ölçmek, öğrenilenler hakkında bilgi edinmek, öğrencilere uygun dönütleri vererek eksik ve yanlış öğrenmeler ile ilgili gerekli tedbirlerin alınabilmesi açısından önemli olduğunu ifade etmişlerdir. Ders kitabı sayesinde öğretmenler çalışmalarını planlamada önemli bir kolaylık elde ederler. Ayrıca konu bütünlüğü bozulmadan ders işlenmesine yardımcı olur. Öğretmenlere hazır ölçme ve değerlendirme soruları sağlar. Konuların eksik anlatılmasını önler ve öğrenciye verilecek ödevlere kaynak olur (Özdemir ve Pasmaz, 2007:2).

Sosyal bilgilerin çocukların kişilik gelişimindeki etkileri göz önünde bulundurulduğunda öğrenme-öğretme süreçlerinde yer alan öğretim araçlarından sosyal bilgiler ders kitabı özel bir önem taşımaktadır. Sosyal bilgiler ders kitabı, geçmiş, şimdi ve gelecek; gelenekler, değerler, roller, gruplar için denge ile ilgili pozitif ve negatif özellikleri içeren olayların görünmesini sağlar (Yanpar ve Yıldırım, 1999:48). Özellikle sosyal bilgiler ders kitapları öğrencilerin; insanın temel ihtiyaçlarını, bunların karşılama biçimlerini, toplumsal yaşayışlarını ve sorumluluklarını; yakın çevrelerini tanıma; insanlarla sağlıklı ilişkiler kurma ve ekonomik yeterlikle ilgili bilgi, beceri ve tutum geliştirmelerini sağlamış olur. Gittikçe karmaşıklaşan ve hızla değişen dünyamız, nesnel düşünebilen ve değerlendirebilen, doğru anlayan ve doğru anlatan yaratıcı insanların yetiştirilmesini gerekli kılmaktadır. Bu da ders kitaplarında iyi bir şekilde uygulanan anlatım teknikleri ile gerçekleşebilir (Demirezen, 2007). Bu doğrultuda yapılan araştırmalarda, öğrencilerin belli bir yaşa kadar oluşturdukları algı ve tutumların, bu yaştan sonra değiştirmenin zor olduğunu ifade edilmiştir. Kılıç, Atasoy ve Tertemiz 2001 yılında yaptığı çalışmada; öğrencilerin sekizinci sınıfa kadar oluşturdukları algı

ve tutumların, bu yaştan sonra değiştirmenin zor olduğunu göstermektedir. Bu nedenle okuldaki dersler ve uygulamalar öğrencilerin oluşacak değer yargıları üzerinde büyük etki yapacağını başarılı bir Sosyal Bilgiler programı ve kitabı, hızla değişen bir toplum yapısı için gereken beceri ve tutumları kazandırması gerektiğini ifade etmişlerdir.

2.2 SOSYAL BİLGİLERDE TARİH KONULARININ ÖĞRETİMİ

Tarih öğrenmek demek geçmiş hakkında bilgi kalıpları ezberlemek değildir. İnsanlığın geçmişini araştırdıktan, analiz ettikten sonra ve anladıktan sonra, orada yakaladığınız evrensel değerleri yeniden kullanılabilir hale getirerek tarihin oluşumuna ve gelişimine katkıda bulunabiliyorsanız, o zaman gerçek anlamda tarih öğreniyor, onun zevkine varıyor, kazandığınız bilgi ve tecrübeyi uygulama şansına sahip oluyorsunuz demektir. Kültürel gelişmenin, çağdaşlaşmanın ve medenileşmenin yolu budur (Ata, 2002). Canlı, enteresan ve ilham verici bir mevzu olan Tarih, öğrenciye çok zaman kuru, manasız ve tabii cazibesi kaybolmuş tarzda anlatılır. Tarih öğretiminin iyi olmasında rol oynayan üç nokta vardır. Her türlü tarihi malumatı olan tarihi olaylara karşı alaka duyan ve aynı alakayı karşısındaki öğrenciye uyandırmak isteyen bir öğretmen; ek okumalar için kitaplarla beraber zengin, enteresan ve en yeni öğretim araçları ve nihayet cazip ilham verici bir tertip tarzı sunmalıdır (Ateş, 2009).Tarih öğretiminin iyi olması için yukarıda da ifade ettiğimiz gibi sosyal bilgiler öğretmenlerine çok iş düşmektedir. Çünkü tarih öğretimi, öğrencinin geçmiş değerlerini bilmesi açısından sosyal bilgiler dersi için çok önemlidir. Sarı (2002) göre; tarih, Sosyal Bilimlerin bir dalıdır. Bu nedenle Tarih öğretimi ile Sosyal Bilgiler öğretimi birçok noktada çakışan özelliklere sahiptir. Tarihin Sosyal Bilgiler alanı içinde özel bir yeri vardır. Gerek ülkemizde gerekse öteki ülkelerde Tarih başlı başına bir alan olarak okutulmaktadır.

Tarih Öğretimi, ilkokuldan üniversiteye kadar uzanan bir süreç içinde, Sosyal Bilgiler tarihe bağımlıdır. Tarih öğretiminden istenilen sonucun alınabilmesi için ilköğretimden üniversiteye kadar her öğretim basamağında okutulan Tarih dersi programlarının birbirleriyle bağlantılı olması gerektiğini ve bir Matematik, bir Fizik programı gibi her Tarih programının da kendinden önceki bir Tarih programının

devamını, bir sonraki programında altyapısını oluşturacak şekilde düzenlenmesi gerekmektedir (Ateş, 2009). Tarih öğretiminde geleneksel olarak öğretmene ve ders kitabına bağımlı olan sözlü anlatım yönteminin öğrenciye dönük, analitik, bilimsel ve kavramsal yaklaşım yönünde, hedefler ve içerik ile tutarlı biçimde geliştirilmesine ağırlık verildiği görülmektedir. Öğretmenin yaratıcılığı oranında yeni ve çeşitli yöntemlerin kullanılabilmesi kabul edilmekle beraber, ünite yöntemi, bireysel öğretim, kritik düşünme, problem çözme, seminer, bilgi toplama görüşmeleri, gezi ve inceleme yöntemlerine ağırlık verme eğilimleri ve istekleri görülmektedir. Ayrıca öğretim ortamlarına ilişkin olarak Tarih öğretiminde; ders kitabı yerine, yardımcı kaynak kitapla, mikro-filmler, çok ortamlı araçlar, televizyon ve multivizyon gibi çeşitli ortamların kullanılması ve ders kitaplarının uzman ekiplerce hazırlanması, yazılı öğretim materyallerinin paketler halinde (öğretim kitabı, iş ve laboratuvar kitabı başarı ölçme araçları, vb.) geliştirilmesi yaklaşımına ağırlık verilmesi yönünde belirtiler görülmektedir. Öğretmenler; esasta bilgi aktarmaya dayalı bir sınıf öğretimine öğrencinin ilgi göstermemesini yadırgamak yerine, sınıf öğretiminde yeni seçenekler geliştirmelidir (Alkan, 1998:105). Bunların yanında öğretmen ayrıca konu ile ilgili diyagram, kavram haritası, anlam haritası ve zihin haritası gibi materyalleri de kullanarak eğitim öğretim faaliyetlerinde kullandığı materyalleri de çoğaltabilir.

Bilindiği gibi ülkemizde 2004 yılında ilköğretim ders programları yenilenmiş ve buna paralel olarak yeni ders kitapları yazılmıştır. Yeni Sosyal Bilgiler dersi programlarında “tüm dünyada bireysel, toplumsal ve ekonomik alanda yaşanmakta olan değişimi ve gelişimi; ülkemizde de demografik yapıda, ailenin niteliğinde, yaşam biçimlerinde, üretim ve tüketim kalıplarında, bilimsellik anlayışında, toplumsal cinsiyet alanında, bilgi teknolojisinde, iş ilişkileri ve iş gücünün niteliğinde, yerleşme ve küreselleşme süreçlerindeki değişim ve gelişimleri eğitim sistemimize ve programlarımıza yansıtma” zorunluluğundan bahsedilmektedir (Milli Eğitim Bakanlığı (MEB), 2005:45). Yeni hazırlanan öğretim programlarının “Türkiye’de ve dünyada yaşanan değişimler ve gelişmelerle birlikte, Avrupa Birliği normlarını ve eğitim anlayışını, mevcut programların değerlendirmelerine ilişkin sonuçları ve ihtiyaç analizlerini dikkate alarak” hazırlandığı söylenmektedir (MEB, 2005:45). Programların detayı incelendiğinde yeni programında Sosyal Bilgiler eğitimiyle ilgili önemli değişiklikler göze çarpmaktadır. Ülkemizde 1998 yılına kadar zorunlu eğitim beş yıldır. Beş yıllık ilköğretimden sonra üç yıl ortaokul üç yıl

lise eğitimi verilmekteydi. 1998 yılından itibaren zorunlu eğitim sekiz yıla çıkarıldı. Bu değişiklikle birlikte daha önce ortaöğretimdeki milli tarih ve milli coğrafya dersleri yerine altı ve yedinci sınıflarda Sosyal Bilgiler dersi kondu. Mevcut sistemde tarihle ilgili konular dördüncü sınıftan itibaren verilen Sosyal Bilgiler dersinin bir parçası haline gelmiştir. Sekizinci sınıfa kadar ayrı bir tarih dersi yoktur. Sekizinci sınıfta ise Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi adıyla ayrı bir tarih dersi vardır. Zorunlu ilköğretimden sonra isteğe bağlı dört yıllık bir ortaöğretim programı vardır ve tarih dersleri bu dört yıllık sürede öğretilmektedir. Sosyal bilgiler eğitimi uzun yıllar boyunca tarih, coğrafya ve vatandaşlık derslerinin bir toplamı olarak ele alınıyor ve tarih üniteleri de Sosyal Bilgiler dersleri içinde veriliyordu. Ancak yeni Sosyal Bilgiler programında ‘tarih, coğrafya, ekonomi, sosyoloji, antropoloji, siyaset bilimi, hukuk vb. Sosyal bilimler ve insan hakları ve vatandaşlık bilgisi konuları toplulaştırılmış olarak ele alınmaktadır’(MEB, 2005). Konular da eskiden olduğu gibi tarih ünitesi, coğrafya ünitesi, insan hakları ve vatandaşlık ünitesi diye ayrı ayrı değil çok yönlü olarak ele alınmaya çalışılmıştır. Dolayısıyla tarih konuları programda ele alınan kazanım, içerik ve öğrenme alanlarıyla ilişkili olduğu ölçüde ve diğer disiplinlerle birlikte ele alınmaktadır. Denilebilir ki yeni programlarda tarih eğitimini ilgilendiren en köklü değişiklikler Sosyal Bilgiler programında yapılanlardır.

Tablo 1. Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında Yer Alan Tarihle İlgili Üniteler

SINIF	4.sınıf	5.sınıf	6.sınıf	7.sınıf
ÜNİTE	-Geçmişimi Öğreniyorum	-Bir Ülke Bir Bayrak	-İpek Yolunda Türkler	-Türk Tarihinde Yolculuk -Zaman İçinde Bilim

Dördüncü sınıf sosyal bilgiler ders kitabında tarihle ilgili bir ünite yer almaktadır. Aynı şekilde beş ve altıncı sınıf ders kitabında da bir tane tarihle ilgili üniteye rastlamaktayız. Yedinci sınıf ders kitabında ise, tarihle ilgili iki tane ünite olduğu görülmektedir.

Sonuç olarak; sosyal bilgiler tarihten bağımsız değildir. Bütün sınıflardaki sosyal bilgiler ders kitapları içerisinde yer alan ünitelerle ilişki içindedir. Bu nedenle tarih ile sosyal bilgilerin sıkı bir ilişki içinde olduğu ve sosyal bilgiler için tarihin vazgeçilmez olduğunu söylemek hiç de yanlış olmaz.

2.3 TARİHSEL ZAMAN ÖĞRETİMİ

"Zaman", tanımlanması en zor kavramlardan biridir. Buna rağmen hepimizin aklında zaman tanımı üzerine çok net olmasa da bir takım düşünceler vardır. Brown ve diğerleri (1954) göre; zaman kavramının tanımlanması kesin olmayan, karışık bir kavram olduğu ve tarih profesörlerinin bile zaman kavramını farklı şekilde tanımladıklarını ifade etmişlerdir. Zaman algısının sosyal bilgiler dersiyle de ilişkili oldu ve bu kavramın derse fayda sağlayacağı ifade edilmiştir. Zaman algısı öğrenciler tarafında çok fazla algılanmamaktadır. Stephan ve Ronald (1988); zaman kavramını takvim, saat ve tarihsel zaman olarak üç tipe ayırmıştır. Saat olarak zaman; çocukların dijital saat, kol saati ve duvar saatindeki birimleri doğru bir şekilde kavraması ve sayısal simgeleri kullanmasını içerir. Takvim olarak zaman; mevsim, gün, ay, yıl, tatil gibi sözel içerikli zaman terimlerini kullanmayı dahası standart takvimlerdeki zaman birimlerini kavramayı ve ayısal rakamları kullanmayı gerektirir. Tarihsel zaman ise; geçmişteki olayları, yapıtları, yerleri ve insan tasvirlerini gerektirir. Tarihsel zamanı, Şimşek (2006) göre; geçmişe ait, toplumu derinden etkileyerek iz bırakmış olan tarihsel olayların tanımlanmasında kullanılan, geçmiş zamanın bir ögesidir. Çünkü geçmiş, insanların düşündüğü, yaşadığı ve yarattığı her şey olmasına rağmen, tarihsel zaman, bir yandan geçmiştir, diğer yandan ise şimdiyi oluşturur. Perrault bu durumu, "anamlı geçmiş bugünün içinde olduğu biçimiyle varsa, o bugünün ögesidir, geçmişe değil, bugüne aittir" yaklaşımı ile daha da özetlemiştir ifadesinde bulunmuştur.

Tarih öğrenmek, çocukların zamanı, şimdi ve geçmiş olarak ayırt edebilmelerini gerektirir. Çünkü zaman algısının anlaşılmasının eksikliği çocukların tarihsel becerilerinin gelişmesini engeller. Bu, sadece gerçek ya da sonuçların anlamlarının tarihlere bağlı olabilmesi değil, aynı zamanda gerçeklerden oluşturulan genelleme ve hipotezlerin zaman üzerindeki değişimlerinin tanınmasını gerektirir (Şimşek, 2006: 86).

Çocukların zamanı ayırt etmesinin yaşla da ilgili olduğu bir gerçektir. Thornton ve diğerleri (1988); çocukların yedi ve sekiz yaşlarında saat, takvim ve tarihsel zaman ifadelerini tanımlamada yeterli becerilerinin olmadıklarını ifade etmişlerdir. On onbir yaş arasında çocuklar zamanı anlamaya başlar. Dokuz on yaşından sonra geçmiş bugün ve gelecekle ilgili olayları kavramaya başlar. Safran (1996) göre; öğrenci merkezli düşününlerden Hallam, çocukların 15 yaşından önce, kronolojik tarih incelemeleri için hazır bulunuşluk düzeyine erişemediklerini, bu durumun, ilköğretim tarih programları hazırlarken göz önünde tutulması gerektiğini söylemiş, 14 yaşın altındaki çocuklarda fazla soyut olan tarih yerine, ilk çağların detaysız, yüzeysel olarak tasarlanması, yakın çağların ise daha ayrıntılı olarak öğrencinin soyut işlem döneminde verilmesi gereğine dikkat çekmiştir. Şimşek (2006) göre; Piaget, doğrudan geçmişin öğretilmesiyle ilgilenmemiş olsa da (yani bir tarih öğreticisi olmasa da), belirli yaşlarda zihinsel evreleri kabaca ortaya koymasıyla birçok tarih eğitimcisini oldukça etkilemiştir. Daha sonraki Piagetçi olarak adlandırılacak araştırmalarda tarihsel anlayış, gelişim basamaklarından soyut düşünme dönemine yerleştirilmiştir. Onlara göre de, bu durum ilköğretim sınıflarının çok çok sonrasında, 14-16 yaşlarında başlamaktadır. Godin ve McNoughtan, Piaget'in bilişsel gelişim basamaklarını kronolojik öğretimle ilişkilendirmişler, soyut işlem döneminde liseyi bitirdikten sonra birçok ergenin tarihsel kronolojik kavramlarla ilişkili problemlerle karşılaştıklarında başarılı olamayacakları sonucuna varmışlardır.

Öğrencilerin tarihi olaylarla ilgili ilkeleri öğrenebilmesi ve toplumsal problemleri çözebilmesi için kronoloji, dönem, devrim, olgu, medeniyet, süreklilik, değişim gibi temel kavramları çok iyi kazanması gerekir. Preston ve Herman'ın da belirttiği gibi, tarihin anlaşılması için zaman kavramlarının öğretilmesinin gerekli olup olmadığı ilköğretim tarih öğretiminde önemli bir tartışma konusu olmuştur. Çünkü zaman kavramları, dün, yüzyıl, çağ, tarihsel hareket, tarihsel dönem, tarihsel değişimin

doğası, tarihsel değişimin sebepleri ve tarihsel ardışıklığı da içine almaktadır (Akt. Oymak, 2007). Ralpa ve Marian (1954) göre; öğrenci zaman algısını üç aşamada algılamaktadır. İlk aşama zaman sıralamasını algılama, ikinci aşama yılların süresini kavrama ve üçüncü aşama ise; zamanın doğru ölçülmesi olarak ifade etmişlerdir. Dawson, (t.y.); zaman öğretiminde üç şeyden bahsetmiştir. Bunlar MÖ. ve MS. tarihlerin hangi yüzyıllara karşılık geldiği ile ilgili etkinlikler yapılarak öğretilmesi, resimli hikayelerle zaman öğretimi ve zaman şeridiyle tarih öğretimi.

2.4 SOSYAL BİLGİLER VE TARİHSEL ZAMAN

Şimşek'in 2006 yılında yapmış olduğu doktora tez çalışmasında; Türkiye'de, halen altı ve yedinci sınıflarda uygulamada olan 1998 Sosyal Bilgiler Öğretim programında zaman kavramı ve tarihsel anlamda zaman kavramı için öğrencilere, insan ve toplum hayatının sürekli değişim ve gelişim içinde olduğu öğretilmesi vurgulanmış, yöntem ve teknikler kısmında ise konuların işlenmesi sırasında önemli tarihsel olayların öğrencilerle birlikte tarih şeridinde işlenerek onlarda zaman kavramının gelişimine yönelik çalışmalar salık verilmiştir. Bu öğretim programında, ilköğretim 4.sınıfta Tarih, Tarihte İlk Yurdumuz Orta Asya ünitesinde tarihte zaman kavramını açıklayabilme hedefi ile tarihsel zaman kavramına sadece dikkat çekmiş olmasına rağmen, 2005 Sosyal Bilgiler Öğretim Programında zaman, süreklilik ve değişim öğrenme alanı ile zaman ve kronolojiyi algılama ile değişim ve sürekliliği algılama becerisinin yer aldığı görülmüştür.

MEB (2004); Sosyal Bilgiler Programındaki zaman ve kronolojiyi algılama becerisini geçmiş, bugün ve gelecek bağlamında anlamlandırmaya katkı sağlayacak diğer beceri ise değişim ve sürekliliği algılamadır. Sosyal bilgiler programında yer alan değişim ve sürekliliği algılama becerisinin alt boyutları benzerlik ve farklılıkları bulma, zamanla oluşan süreklilik ve değişimi algılama, tarihsel olguları ve yorumları ayırt etme, geçmişteki problemleri ve nedenlerini tanıma, tarihsel bir problemin çözümüne alternatif çözümler bulma olarak sıralanmıştır.

2005 yılından itibaren yürürlükte olan Sosyal Bilgiler Programı'nda yer alan dokuz öğrenme alanından biri "Zaman, Süreklilik ve Değişim"dir. Bu programda yer alan temel becerilerden biri de "değişim ve sürekliliği algılama"dır. Zaman, süreklilik ve

değişim öğrenme alanı tek başına bir öğrenme alanı olarak verilmemiştir. Bütün ünitelerin içinde yoğrularak verilmiştir. Sosyal bilgilerde tarih öğretimi kısmında ifade edildiği gibi tarih, sosyal bilgiler ders kitaplarında bulunan ünitelerin içine serpilmiştir. Hem öğrenme alanı olarak hem de beceri olarak “değişim ve süreklilik” vurgusu dikkatten kaçmamaktadır. Öğrenciler sadece zamanın nasıl ölçüldüğünü anlamak ihtiyacında değildirler. Aynı zamanda, zamanın nasıl geçtiğini ve değişimin nasıl meydana geldiğini, değişimin sebeplerini de anlamaya ihtiyaç duyarlar (Özen ve Sağlam, 2010). Değişim ve süreklilik algısı, öğrencilerde geçmiş zaman bilincinin oluşmasında ve sosyal bilgiler konularının öğrenilmesinde önemli katkılar sağlayabilir. Bu konudaki bir eksiklik öğrencilerde sağlıklı bir tarih bilincinin oluşumunu engellemektedir. Bu bağlamda geçmişin bilimsel bir anlayışla incelenmesi olarak tanımlanan tarihin, ilköğretim düzeyinde sağlıklı bir biçimde öğrenilmesi, değişim ve sürekliliğin doğru algılanmasını gerekli kılmaktadır.

MEB (2005)'e göre; ülkemizde 2005 yılından sonra Sosyal Bilgiler Öğretim Programında beceri temelli yaklaşımlar göz önünde bulundurulmuştur. Buna istinaden ülkemizdeki Sosyal Bilgiler Öğretim Programında;

1. Gözlem becerisi
2. Mekânı algılama becerisi
3. Zaman ve kronolojiyi algılama becerisi
4. Değişim ve sürekliliği algılama becerisi
5. Araştırma becerisi
6. Yaratıcı düşünme becerisi
7. Eleştirel düşünme becerisi
8. Karar verme becerisi
9. Sosyal katılım becerisi
10. İletişim becerisi
11. Empati becerisi
12. Girişimcilik becerisi
13. Türkçeyi doğru güzel ve etkili kullanma becerisi
14. Bilişim teknolojilerini kullanma becerisi
15. Problem çözme becerisi yer almaktadır.

Sosyal bilgiler öğretim programında, yedinci sınıfta tarihe ve zamana vurgu yapan beceriler bulunmaktadır. Bunlar: Tarihsel olgu ve olayları ayırt etme, tarihsel empati ve zaman ve kronolojiyi algılama becerisidir.

Yukarıda sıralanan 2005 yılında itibaren Sosyal Bilgiler Öğretim Programındaki becerilerden iki tanesi konuyla ilişkili olarak dikkat çekmektedir. Bunlar, zamanı ve kronolojiyi algılama becerisi ile değişim ve sürekliliği algılama becerisidir.

2.5 SOSYAL BİLGİLER DERS KİTAPLARINDA YER ALAN TARİHİ OLAYLARIN TARİHLERİNİN ÜNİTELERE GÖRE DAĞILIMI

Sosyal bilgiler, sosyal bilimler disiplinlerinde oluşmuş bir derstir. Bu disiplinler içerisinde yer alan tarih disiplininin ders içerisindeki ağırlığı çok önemlidir. Dört, beş, altı ve yedinci sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında tarihi olayların tarihlerinin ünitelere göre dağılımı incelendiğinde:

Tablo 2. Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında Yer Alan Tarihi Olayların Tarihlerinin Ünitelere Göre Dağılımı

ÜNİTEDE YER ALAN TARİHİ OLAYLAR VE TARİHLERİ SAYISI							
4.sınıf		5.sınıf		6.sınıf		7.sınıf	
Ünite	f	Ünite	f	Ünite	f	Ünite	f
Kendimi Tanıyorum	9	—	—	Sosyal Bilgiler Öğreniyorum	4	İletişim ve İnsan İlişkileri	13
Geçmişimi Öğreniyorum	26	Adım Adım Türkiye	41	Yeryüzünde Yaşam	14	—	—
—	—	—	—	İpek Yolunda Türkler	57	Türk Tarihinde Yolculuk	61
—	—	—	—	—	—	Zaman İçinde Bilim	7

İyi Ki Var	4	Gerçekleşen Düşler	1	---	Ekonomi ve Sosyal Hayat	8
Hep Birlikte	1	Toplum İçin Çalışanlar	2	Demokrasinin Serüveni	Yaşayan Demokrasi Ülkeleri	23
İnsanlar Ve Yönetim	7	Bir Ülke Bir Bayrak Hepimizin Dünyası	4	Elektronik Yüzyıl	Arası Köprüler	15
---				---	---	

2013-2014 eğitim - öğretim yılı dördüncü sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında tarihi olayların tarihleri 47 tanedir. Dördüncü sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında toplamda sekiz tane ünite bulunmaktadır. Bu ünitelerin beş tanesinde tarihi olayların tarihleri yer alırken, üç tanesinde yoktur. Tarihi olayların tarihlerinin olduğu üniteler: Kendimi Tanıyorum, Geçmişimi Öğreniyorum, İyi Ki Var, Hep Birlikte, İnsanlar Ve Yönetim. Tarihi olayların tarihlerinin yer almadığı üniteler ise: Yaşadığımız Yer, Üretimden Tüketime, Uzaktaki Arkadaşlarım.

2013-2014 eğitim - öğretim yılı beşinci sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında tarihi olayların tarihleri 50 tanedir. Beşinci sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında toplamda sekiz tane ünite bulunmaktadır. Bu ünitelerin beş tanesinde tarihi olayların tarihleri yer alırken, üç tanesinde yoktur. Tarihi olayların tarihlerinin olduğu üniteler: Adım Adım Türkiye, Gerçekleşen Düşler, Toplum İçin Çalışanlar, Bir Ülke Bir Bayrak, Hepimizin Dünyası. Tarihi olayların tarihlerinin yer almadığı üniteler ise: Haklarımı Öğreniyorum, Bölgemizi Tanıyalım, Ürettiklerimiz.

2013-2014 eğitim - öğretim yılı altıncı sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında tarihi olayların tarihleri 93 tanedir. Altıncı sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında toplamda yedi tane ünite bulunmaktadır. Bu ünitelerin beş tanesinde tarihi olayların tarihleri yer alırken, iki tanesinde yoktur. Tarihi olayların tarihlerinin olduğu üniteler: Sosyal Bilgiler Öğreniyorum, Yeryüzünde Yaşam, İpek Yolunda Türkler, Demokrasinin Serüveni, Elektronik Yüzyıl. Tarihi olayların tarihlerinin yer almadığı üniteler ise: Ülkemizin Kaynakları, Ülkemiz ve Dünya.

2013-2014 eğitim - öğretim yılı yedinci sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında tarihi olayların tarihleri 127 tanedir. Yedinci sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında toplamda 7 tane ünite bulunmaktadır. Bu ünitelerin altı tanesinde tarihi olayların tarihleri yer alırken, bir tanesinde yoktur. Tarihi olayların tarihlerinin olduğu üniteler: İletişim ve İnsan İlişkileri, Türk Tarihinde Yolculuk, Zaman İçinde Bilim, Ekonomi ve Sosyal Hayat, Yaşayan Demokrasi, Ülkeler Arası Köprüler. Tarihi olayların tarihlerinin yer almadığı ünite ise: , Yeryüzünde Yaşam.

Sosyal bilgiler ders kitaplarında yer alan tarihi ünitelerdeki tarihi olaylara baktığımızda; dördüncü sınıfta en fazla tarihsel olay tarihi Geçmişimi Öğreniyorum ünitesinde (26), en az ise Hep Birlikte ünitesinde (1) yer almaktadır. Beşinci sınıfta en fazla tarihsel olay tarihi Adım Adım Türkiye ünitesinde (41), en az ise Gerçekleşen Düşler ünitesinde (1) yer almaktadır. Altıncı sınıfta en fazla tarihsel olay tarihi İpek Yolunda Türler ünitesinde (57), en az ise Elektronik Yüzyıl ünitesinde (6) yer almaktadır. Yedinci sınıfta en fazla tarihsel olay tarihi Türk Tarihinde Yolculuk ünitesinde (61), en az ise Zaman İçinde Bilim ünitesinde (7) yer almaktadır.

Sosyal bilgiler ders kitaplarında tarihe dönük ünitelerde tarihsel olaylar ve zamanları ağırlıkta yer almaktadır. Ders kitaplarındaki bütün ünitelerde tarihsel olay ve tarihler yer almamaktadır. Dördüncü ve beşinci sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında sekiz ünitenin beşinde tarihsel olay tarihi yer alırken altıncı sınıf sosyal bilgiler ders kitabında yedi üniteden beşinde tarihsel olay tarihi yer almaktadır. Yedinci sınıf ders kitabında ise, yedi üniteden altısında tarihsel olay tarihi bulunmaktadır.

2.6 SOSYAL BİLGİLER DERS KİTAPLARINDA YER ALAN TARİHİ OLAYLARIN TARİHLERİNİN ÖĞRETİMİ

Tarih geçmiş hakkında bilgi kalıpları ezberlemek değildir. İnsanlığın geçmişini araştırdıktan, analiz ettikten sonra ve anladıktan sonra, orada yakaladığınız evrensel değerleri yeniden kullanılabilir hale getirerek tarihin oluşumuna ve gelişimine katkıda bulunabiliyorsanız, o zaman gerçek anlamda tarih öğreniyor, onun zevkine varıyor, kazandığınız bilgi ve tecrübeyi uygulama şansına sahip oluyorsunuz demektir. Kültürel gelişmenin, çağdaşlaşmanın ve medenileşmenin yolu budur (Ata,

2002:51). Canlı, enteresan ve ilham verici bir mevzu olan Tarih, öğrenciye çok zaman kuru, manasız ve tabii cazibesi kaybolmuş tarzda anlatılır. Tarih öğretiminin iyi olmasında rol oynayan üç nokta vardır. her türlü tarihi malumatı olan tarihi olaylara karşı alaka duyan ve aynı alakayı karşısındaki öğrenciye uyandırmak isteyen bir öğretmen; ek okumalar için kitaplarla beraber zengin, enteresan ve en yeni öğretim araçları ve nihayet cazip ilham verici bir tertip tarzı sunmalıdır (Ateş, 2009).

Tarih olayların öğretiminde geleneksel olarak öğretmene ve ders kitabına bağımlı olan sözlü anlatım yönteminin öğrenciye dönük, analitik, bilimsel ve kavramsal yaklaşım yönünde, hedefler ve içerik ile tutarlı biçimde geliştirilmesine ağırlık verildiği görülmektedir. Öğretmenin yaratıcılığı oranında yeni ve çeşitli yöntemlerin kullanılabilmesi kabul edilmekle beraber, ünite yöntemi, bireysel öğretim, kritik düşünme, problem çözme, seminer, bilgi toplama görüşmeleri, gezi ve inceleme yöntemlerine ağırlık verme eğilimleri ve istekleri görülmektedir. Ayrıca öğretim ortamlarına ilişkin olarak Tarih öğretiminde; ders kitabı yerine, yardımcı kaynak kitapla, mikro-filmler, çok ortamlı araçlar, televizyon ve multivizyon gibi çeşitli ortamların kullanılması ve ders kitaplarının uzman ekiplerce hazırlanması, yazılı öğretim materyallerinin paketler halinde (öğretim kitabı, iş ve laboratuvar kitabı başarı ölçme araçları, vb.) geliştirilmesi yaklaşımına ağırlık verilmesi yönünde belirtiler görülmektedir. Öğretmenler; esasta bilgi aktarmaya dayalı bir sınıf öğretimine öğrencinin ilgi göstermemesini yadırgamak yerine, sınıf öğretiminde yeni seçenekler geliştirmelidir (Alkan, 1998:105). Bunların yanında öğretmen ayrıca konu ile ilgili diyagram, kavram haritası, anlam haritası ve zihin haritası gibi materyalleri de kullanarak eğitim öğretim faaliyetlerinde kullandığı materyalleri de çoğaltabilir. Sonuç olarak belirtmek gerekirse, Sosyal Bilgiler ve Sosyal Bilimler tarihten bağımsız değildir. Bu nedenle, gerek Tarih öğretmenleri, gerekse Sosyal Bilgiler öğretmenleri, Tarih konularını, genelde Sosyal Bilimler alanı, ilköğretim basamağındaki Sosyal Bilgiler dersi ve ortaöğretim basamağındaki Coğrafya, Felsefe, Psikoloji, Sosyoloji gibi Sosyal Bilimler dersleri ile süreklilik ve bütünlük içinde görmeli; öğretim etkinliklerini buna göre düzenlemelidir.

Sosyal bilgiler ders kitaplarında yer alan tarihi olayları etkili bir şekilde öğretilmesi kullanılan materyalin çeşitliliği ile paraleldir. Bunundan dolayıdır ki konular öğretilirken birden fazla materyal kullanılabilir. Ralpa ve Marian (1954) göre; sosyal bilgilerde, zaman algısının öğrenciye kavratılmasında tarih şeridi, saat ve

takvim gibi materyaller kullanılır. Bazı anahtar tarihlerin öğretiminde ise flash tahtalar kullanılmaktadır. Thomas, Misco ve Nancy (2009)'e göre, tarihi öğrenmede ters zaman şeridinin önemine vurgu yapmışlardır. Özellikle sosyal bilgiler dersinin önemli bir odak noktası olan tarih derslerinde ters kronoloji metodunun kullanılması gerektiğini ifade etmişlerdir. Bu metotla öğrencin tarihi sorgulaması daha kolay olmaktadır. Ters kronoloji ile sosyal bilgiler konuları ve soruları öğrencinin ilgisini çeker. Sosyal bilgilerde yer alan tarih konuları öğrenciye sıkıcı ve ilgisiz gelebilir. Ters kronoloji metodu öğrencinin derslerde öğretmenlere önemli bir araç olabilir.

Demircioğlu (2014)'e göre; tarih derslerinde geçmişi bugüne getirme ve bu dersleri daha anlaşılır ve zevkli kılmamanın yollarından birisi, dersin içeriğine yönelik materyal tasarlamak ve ilgili öğretim teknolojilerinden yararlanmaktır. Tarih dersleri bünyesinde çok değişik materyaller kullanmak mümkündür. Bunların bir kısmı: Yazılı materyaller, resim ve grafikler, tepegöz asetatları, nesnelere ve modeller, ses kasetleri ve televizyon programları, videokasetleri ve bilgisayar yazılımları.

Yazılı Materyaller

Yazılı materyaller diğer derslerde olduğu gibi tarih dersleri açısından da önemli bir kaynaktır. İnsanoğlu yazıyı keşfettiği günden itibaren geriye yazılı materyaller bırakmaktadır. Tablet ve papirüsten başlayarak, geçmişten bu güne belgeler, haritalar, planlar, kitaplar, anılar ve gazeteler gelmiştir. Bu materyallerin hepsi tarih dersleri için önemli olup, geçmişi bu güne getirmemize yardımcı olabilecek unsurlardır. Tarih derslerinde aktif ve kalıcı öğrenmeyi sağlamak için geçmişten bu güne gelen bu materyallerin kullanılması gerekmektedir. Bu materyaller aynı zamanda öğrencilerin problem çözme projelerinde kullanılabilecek ve problem çözme becerilerini geliştirebilecek unsurlar arasındadır. Buna ilaveten, geçmişten bu güne gelen bu kanıtlar aracılığıyla öğrencilere bilimsel olanla olmayanı, olguyla yorum arasındaki farkı da göstermek mümkündür. Tarih derslerinde yazılı materyallerin tarih dersinde doğrudan kullanılmasının yanında, bu materyallere dayalı olarak yeni materyallerde üretmek mümkündür. Geçmişten bu güne gelen farklı yazılı materyallerin verilerinden yararlanarak yeni materyaller, projeler ve gazeteler hazırlanabilir (Demircioğlu, 2014).

Resim ve Grafikler

Resim ve grafikler geçmişten bu güne kalan önemli tarihsel materyaller olarak karşımıza çıkmaktadır. Resimler bize geçmişten kareler sundukları için, tarih dersinin somutlaştırılmasına katkı sağlamaktadırlar. Resimler aracılığıyla öğrenciler, tarih dersini daha kolay öğrenmenin yanında geçmişle bugünü daha kolay mukayese yapabilmektedirler. Buna ilaveten, propaganda amaçlı resimler aracılığıyla geçmişin bizlere farklı şekilde sunulabileceğini de göstermek mümkündür. Geçmişin bilgisine dayalı olarak hazırlanacak grafikler aracılığıyla ise, tarihsel olay ve durumlarla ilgili detaylı bilgiyi öğrencilerimize sunabiliriz. Özellikle nüfus ve ekonomiyle ilgili grafikler, geçmişteki toplumlar hakkında bizlere değerli bilgiler vermektedir. Tarih derslerinde geçmişe ait resimleri kronoloji oluşturma ve geçmişe ait belirli dönemlerin öğretiminde de kullanabiliriz. Öğrenciler geçmişe ait tarihsel verileri kullanarak grafik ve tablolar oluşturabilir ve bu tabloları kullanarak geçmişi yaparak ve yaşayarak öğrenebilirler (Demircioğlu, 2014).

Tepegöz Asetatları

Tarih öğretiminde kullanılacak materyallerden bir tanesi de asetatlardır. Asetatlar aracılığıyla tarihle ilgili kavram ve zihin haritaları, resimler, şekiller ve planlar hazırlanabilir. Asetatlar bizzat öğretmen tarafından hazırlanabileceği gibi, öğrenciler de aktif öğrenme etkinlikleri çerçevesince bizzat bu materyalleri hazırlayarak kullanabilirler (Demircioğlu, 2014).

Nesneler ve Modeller

Geçmişe ait nesne ve modeller tarih öğretiminde kullanılacak önemli unsurlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Tarih, çok farklı zaman ve mekânlarda cereyan etmiştir ve geçmişten bu güne şatolar, evler, kaleler, yollar, savaş aletleri, giysiler vb. pek çok materyal kalmıştır. Aktif ve öğrenci merkezli tarih öğretimi, geçmişten bu güne kalan bu materyallerle etkileşimli olarak tarih derslerinin öğretilmesini zorunlu kılmaktadır. Bu bağlamda farklı zaman ve coğrafyalarda cereyan eden tarihi olaylardan günümüze kadar gelen tarihsel çevre ürünü olan materyallerden pek azını sınıfa getirme şansına sahibiz. Bu sebeple tarih öğretmenleri tarihi materyallere benzeyen nesne ve modellerin benzerlerini hazırlayarak sınıflarında kullanabilirler. Sadece öğretmenler değil, aynı zamanda öğrenciler de bu tür materyalleri

hazırlayarak yaparak ve yaşayarak öğrenmeyi gerçekleştirebilirler (Demircioğlu, 2014).

Ses Kasetleri ve Televizyon Programları

Ses kasetleri ve televizyon programları, özellikle 20. Yüzyıl tarih öğretimi için temel unsurlar olarak karşımıza çıkmaktadırlar. Tarih dersi bu materyaller aracılığıyla görsel ve işitsel bir biçimde öğretilir. Tarih konularının görsel ve işitsel olarak öğretimi aynı zamanda kalıcı ve anlamlı öğrenmeye de katkı sağlayacaktır. Buna ilaveten tarih derslerinde geçmiş olaylara dahil olmuş kişilerle yapılacak görüşmeler sonucunda oluşturulabilecek ses kasetleri bizzat öğretmen veya öğrenciler tarafından hazırlanabilir. Örneğin 1974 'Kıbrıs Barış Harekâtı'na' katılmış olan bir gazi ile yapılan görüşme bu konunun daha verimli bir biçimde öğrenilmesine katkı sağlayabilir (Demircioğlu, 2014).

Video Kasetleri ve Bilgisayar Yazılımları

Tarih derslerinde kullanılacak diğer iki önemli unsur ise, video kasetleri ve bilgisayar yazılımlarıdır. Tarihi olayların yaşanmış olduğu coğrafya ve tarihi çevre video kasetleri aracılığıyla kayda alınarak, öğrencilerin göz ve kulaklarına hitap edilir. Buna ilaveten, müfredatta yer alan konulara dayalı olarak oluşturulmuş bilgisayar yazılımları da tarihi eğlenceli ve aktif olarak öğrenmenin yollarından birisi olarak karşımıza çıkmaktadır (Demircioğlu, 2014).

2.7 SOSYAL BİLGİLER DERS KİTAPLARINDA YER ALAN TARİHİ OLAYLARIN TARİHLERİNİN SUNULUŞ TARZI

2.7.1. Resimler

Çocuklar resimleri okumayı öğrenmeyi, metni okumayı öğrenmekten daha kolay yaparlar. Ancak metnin okunmasının geliştirilmesinde metne dayalı bir eğitim verilmekteyse resimlerde de, resmin türüne ve özelliklerine uygun bir eğitim verilmesi gerekir. Bu eğitim resimlerin özelliklerinin ve kullanım yerlerinin bilinmesi ilkesi göz önüne alınarak yapılmalıdır (Yazıcı, 2008).

Martorella, Beal ve Bolick (2005) göre; öğretim faaliyetleri sırasında resimlerin pek çok farklı türleri kullanılmaktadır. Sosyal bilgiler öğretiminde kullanılan resimler ise genel olarak; a- bilgi verme amaçlı resimler, b- bir hikâyeyi tasvir eden resimler, c- açık uçlu resimler, d- anlamlı resimler ve e- politik karikatürler olarak sınıflandırılabilir. Bir başka çalışmada ise Yazıcı (2008) göre; bir metin içerisinde kullanılan resimler kullanım amaçlarına göre beş temel grup içerisinde toplanabilir. Bu gruplar:

1. Süsleyici resimler: Bu tür resimler, metnin içeriğiyle çok az ya da hiç ilişkisi olmayan resimlerdir.
2. Açıklayıcı resimler: Metnin içeriğinin bir bölümünü ya da tamamını yansıtmak için kullanılan resimlerdir. Bu tür resimler özellikle metnin anlamı zor bir şekilde ifade edilen bir başka deyişle anlaşılması güç metinlerin ifade edilmesini kolaylaştırmaya yönelik kullanılan resimlerdir.
3. Düzenleyici resimler: Metnin içeriğiyle ilgili yapısal bir çatı oluşturmada kullanılırlar.
4. Yorumlayıcı resimler: Zorluk derecesi yüksek olan metinlerin açıklanmasında kullanılırlar.
5. Dönüştürücü resimler: (Üzerinde tam anlamıyla ittifak sağlanmamıştır).

Sosyal bilgiler dersinde en fazla kullanılan araçlar arasında resimler gelmektedir. Sosyal bilgiler ders kitaplarına bakıldığımızda bu durumu açık bir şekilde görmekteyiz. Sözer (1998a) göre; sosyal bilgiler öğretiminde sık kullanılan görsel araçlar arasında resimler ilk sırada yer alır. Bunlar, özellikle çekilmiş, işlenen konuya uygun fotoğraflar olabileceği gibi, el yapması, renkli ya da renksiz resimler olabilir. Öğretmen ve öğrenciler tarafından kolayca sağlanması ya da hazırlanması olanaklı araçlardır.

İlköğretim birinci ve ikinci kademe Sosyal Bilgiler ders kitaplarında konular için en fazla kullanılabilmesi mümkün olan ders araçlarıdır. Hem öğretmen ve öğrenciler için kolay temin edilebilir ders araçları olmaları ve hem de ucuz olmaları bakımından sürekli başvurulmuş ders araçlarıdır. Düz Resimler, gazete, dergi ya da kitaplar gibi basılı materyallerde yer alan resimler (fotoğraflar) ile fotoğraf makinesiyle çekilmiş fotoğraflar ve posterler bu gruba girmektedir. Düz resimler Sosyal Bilgiler ders kitaplarının tüm ünitelerinde yararlanılabilecek ders araçlarıdır. İşlenen konulara

ilişkin gerek basılı kaynaklardan gerekse öğretmen ve öğrencilerce çekilen resimler kullanılabilir. (Yaşar, 2004).

Şekil 1. 29 Mayıs 1453'te Fatih'in İstanbul'a Girişinin Temsili Resmi Yedinci Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı

2.7.2. Karikatür

Kültürel bir ürün olan karikatürün malzemesi temel olarak insan ve insana ait pratiklerdir. Bununla birlikte, karikatür insanların, kurumların, toplumların ve ülkelerin yanlışlarını, çelişkilerini, alışılmadık yönlerini ele alarak işler, yorumlar, eleştirir ve mesaj olarak tekrar insanlara yansıtır. Karikatür yapısı gereği ele aldığı kişileri ve olayları işlerken mutlaka abartır ve gülünçleştirir. Bununla birlikte karikatürle verilmek istenen mesajın kolay ve anlaşılır olması için toplum tarafından bilinen semboller kullanılmaktadır. Oral (2010) göre; bundan dolayı karikatür, dolayısıyla mizah öğrencilere ve öğretmenlere daha rahat, ilgi çekici ve motive edici bir sınıf atmosferi sağlamak açısından son derece elverişli bir öğretim materyalidir. Araştırmalar, mizahın problem çözme, yaratıcılık, dil becerileri ve stresle başa çıkma gibi bilişsel becerilerle ilişkili olduğunu ortaya çıkarmaktadır. Bazı araştırmalar mizahın öfkeyi azalttığını ve eğitsel süreçlerde odaklanmaya yardımcı olduğunu göstermektedir. Aynı zamanda, mizahın etkili bir öğretim stratejisi olduğu da artık bilinmektedir. Aynı şekilde Minchew ve Hopper (2008) mizahın öğretim sürecinde eğitimciler ve öğrenciler için yarattığı olumlu ortamı şöyle değerlendirmektedirler: Sınıfta mizahın ve eğlencenin değerini takdir eden eğitimciler, mizahın öğrencileri

motive edebileceğini, dersi kavramada onlara yardımcı olacağını, kendine güven duygusu oluşturacağını tespit etmişlerdir. Mizahın stresi hafiflettiği, evrensel gerçekleri keşfetmeye yardımcı olduğu ve öğrencilere kabul duygusu verdiği görülmektedir. Bayülgen (2001)'e göre ise; karikatür kullanmanın derse olan olumlu tutumu geliştirdiği ve öğrencilerin duyuşsal olarak motive olmalarını desteklediği birçok araştırma sonucunda ortaya çıkmaktadır. Eğitimde karikatürlerin kullanımı, sadece yazılı ders materyallerinde görselliği destekleme alanı ile sınırlı değildir. Karikatürler mizahın etkili bir biçimde kullanıldığı yerler olarak özellikle psikolojik etkileri açısından öğrenme ve öğretme açısından önemli bir yere sahiptir.

Tarihle karikatür arasındaki ilişkiye bakacak olursak: Topuz karikatürü şöyle açıklamıştır:

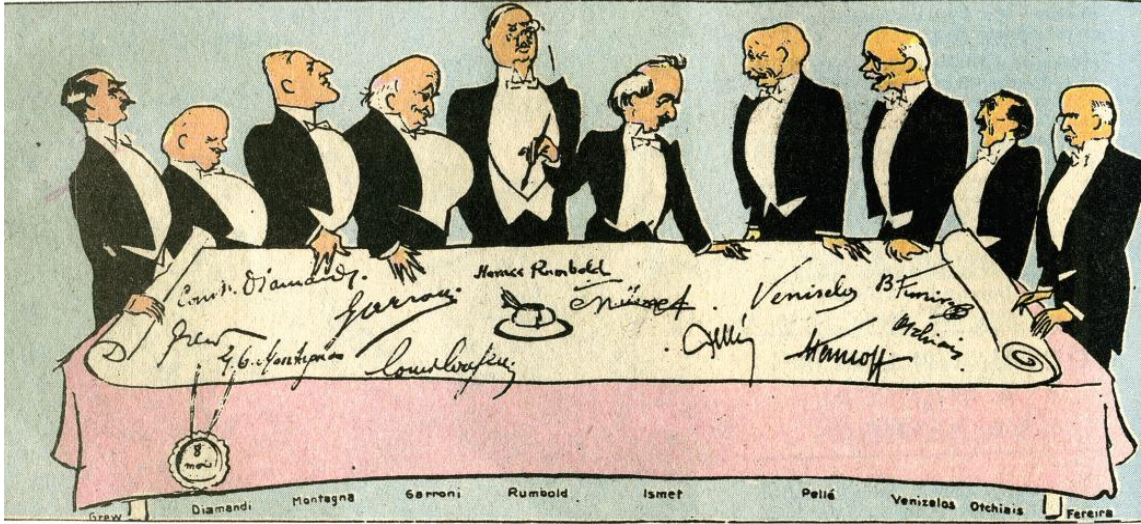
“Geniş açıdan baktığımızda gazete karikatürçüsü bir tarih yazarıdır. Siyasal entrikalar, üçkâğıtçılar, yolsuzluklar, işkence olayları, gençliğin savaşımlı, barışı koruma çabaları, bağınazlıklara karşı direnişler... Bunların hepsini karikatürçüler tarihe geçiriyorlar. On dokuzuncu ve yirminci yüzyılda pek çok ülkede yaşanan olayların en canlı belgelerini karikatür albümlerinde, dergilerde ve gazetelerde buluyoruz” (Topuz, 2005:45).

Erdem (2005)'e göre ise; karikatür popüler yapıları gereği üretildikleri dönemin topluma ait inançları, değerleri ve düşünceleri içinde barındırarak, halkın genel eğilimleri ve düşünceleri hakkında önemli ipuçları sunar. Bu bağlamda karikatürleri, incelenen dönemin ruhunu yansıtan canlı kanatlar olarak değerlendirmek mümkündür. Bu karikatürler, göstergebilim olarak tanımlama yöntem ile çözümlenerek okundukları, yani yorumlandıkları zaman gerek resmi tarihe gerekse toplumsal tarihe ilginç ve alternatif metinler oluşturabilmektedir. Kuşkusuz böyle bir açılım, hem tarih referansımızı zenginleştirecek hem de tarih öğretimi bağlamında öğrenciler için cazip ve aktif olarak bulunabilecekleri bir ortam sağlayacaktır.

Karikatürlerin tarih öğretiminde kullanılmasında bir diğer önemli etki ise, incelenen döneme ait olayları olguları yansıtmının yanı sıra içinde bulunan zamana ışık tutması ve öğrencilerin dünden bugüne yaşanan süreci kavraması açısından da önemlidir. Erdem'e (2005) göre, eğer karikatürün ele aldığı konu ve verdiği mesaj bugün için geçerliliğini halen koruyorsa bu geçmişteki olayın olgunun halen devam eden bir süreç olduğunu ya da bir şekilde tekrar ettiğini gösterebilir. Karikatür üzerinde yapılacak böyle bir tartışma, ele alınan konunun tarihsel süreç açısından devamlılığını ortaya koyarak geçmişten bugüne bir paralellik kurulmasına yardımcı olabilir.

Sosyal bilgiler içinde tarihin önemli bir yeri olduğu ve bu ders için tarih öğretiminin çok önemli olduğunu ifade etmiştik. Tarih öğretiminde karikatürün önemi bu denli iken sosyal bilgiler dersinde de tarih öğretiminde karikatürlerden yararlanmak önem arz etmektedir. Altun (2009)'a göre; Sosyal bilgiler dersinde, karikatürün pek çok farklı kullanım şekli tasarlanabilir. Özellikle, öğrencileri düşünmeye ve üretmeye yönelten 2005 Sosyal Bilgiler öğretim programı karikatür kullanımı için uygun ortamları sunmaktadır. Geleneksel sınıf ortamının aksine, öğrencinin derse katılımının sağlanmaya çalışıldığı, öğrenciyi pasif alıcı konumundan etkin üreten hale geçirmenin hedeflendiği yeni programda karikatür gibi bireyi düşündürmeye ve bu düşünme faaliyeti sonucunda üretmeye, tasarlamaya zorlayan bir eğitim materyalinin kullanımı, hedeflenen kazanımlara ulaşmada yardımcı olabilecektir. Özdemir (2006)'e göre ise, yapılan araştırmalarda, sosyal bilgiler öğretmenleri öğrencilerin düşünme becerilerini kazanmada sosyal bilgiler dersini yetersiz gördüklerini ve bu konudaki en büyük sorunlardan birisinin gerekli eğitim ortamının sağlanamaması olduğunu ifade etmişlerdir. Bu noktada, Akengin ve diğerlerine (2010) göre, karikatür sosyal bilgiler dersinde öğrencilerin düşünme becerilerini kullanma ve geliştirmede kullanılacak uygun bir materyal konumundadır. Öte yandan Sosyal Bilgiler dersinin en temel hedeflerinden biri olan problem çözme becerisinin geliştirilmesi amacıyla da karikatür kullanılabilir. Öğretmen tarafından verilen bir karikatürden hareketle öğrencilerden bir probleme ilişkin düşünceleri ve çözüm üretmeleri istenebilir. Probleme dayalı Sosyal Bilgiler öğretiminin öğrenci başarısı üzerindeki olumlu etkisi düşünüldüğünde, karikatür temelli Sosyal Bilgiler ders etkinliklerinin öğrenci başarısı ve tutumu üzerinde olumlu etkisi olabileceği düşünülmektedir. Sosyal Bilgiler dersinin çok disiplinli yapısı da karikatür kullanımı konusunda bir avantaj sağlamaktadır. Değişik sosyal ve beşeri bilimlerin içerik ve yöntemini kullanan Sosyal Bilgiler, içerisinde barındırdığı bu çeşitliliği öğrenciye sunmada pedagojik özellikleri göz önünde bulundurmalı; öğrenci seviyesinde, öğrencinin ilgi ve isteğini canlı tutacak bir şekilde öğrenme yaşantılarına sahip olmalıdır. Bu açıdan karikatürlerin Sosyal Bilgiler dersinde yüklenebilecekleri önemli roller vardır. Öğrencilerin, Sosyal Bilgilerin bütünlük yapısını sıkılmadan ve etkili bir şekilde anlamlandırabilmeleri için görsel materyaller ve bunlar arasında da karikatürler etkili bir materyal olarak işe koşulabilir.

Şekil 2. Türkiye Adına 24 Temmuz 1923 Lozan Anlaşması'nı İmzalayan İsmet Paşa 'Soldan Altıncı' ve Diğer Temsilcileri Gösteren Karikatür) Dördüncü Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı

2.7.3. Zaman Şeridi

Şimşek (2006)'e göre; zaman içinde olayların ardışıklığının kronolojik algısı, önemli bir zaman kavramıdır. Bu süreç için tarihsel zaman şeritleri özellikle kullanılabilir. Onlar, öğrenciye olayların hangi sırayla, nasıl oluştuğunun anlaşılmasındaki hedefleri sunarak zamanın genişliğinin görselliğinde yardımcı olur. Çocuklar tarih şeridini kullanarak geçmişini daha iyi anlamaktadır. Çocuklar zaman şeridi ile çok karışık olay ve kişiler yığını bir yere yerleştirebilmektedir. Edvardson, çocukların zaman şeritlerini kullandıklarında geçmişini daha iyi anladıklarını belirtmiştir. Çocuklar zaman şeritleri ile çok karışık olan olay ve kişiler yığını bir yere yerleştirebilmektedirler. Hodkinson ve Chapman, zaman şeritlerinin yapımında çocukların yer almasının ve yapılacak sınıf tartışmalarının, onların geçmiş algılarının gelişmesine yardım ettiği belirtmişlerdir. Çocukla, olayları sıralamak için dönemlerden oluşan küçük zaman şeritlerini inşa edebilirler. Bu etkinlik, devamlılığın ve ilerlemenin sağlanabilmesi için artan bir ardışıklıkla ilköğretim birinci kademedan itibaren kullanılmaya başlanmalıdır. İkinci kademe daha karmaşık zaman şeritleri yapılabilir. Böylece çocuğun zamanın derinliğini ve sürekliliğine ilişkin farkındalığı gelişir. Dawson, zaman şeridinin önemine vurgu yaparak şunları söylemiştir: Zaman şeridi kronolojiyi öğrencilerin anlamasında önemli bir yere sahiptir. Zaman şeridinde yüzyıllar ve tarihler farklı renklerle gösterildiğinde öğrenci daha iyi anlar. Metin içindeki tarihler renksiz olduğu için öğrenci tarihleri

anlamaktadır. Öğrencilere kelime yerine görsellik kazandırır. Tarihteki Sanayi Devrimi gibi önemli olaylardan ziyade bu olaylardaki gerçek kişileri öğrencilere kavratır.

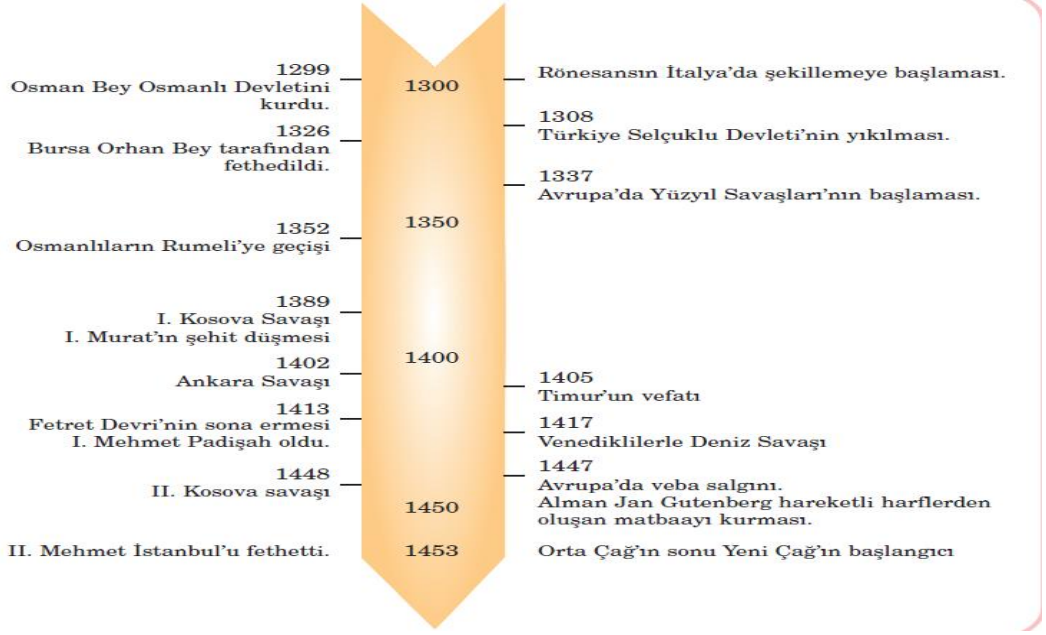
Öğrencinin zaman şeridini kullanması yaş ve zeka ile ilgilidir. Buna paralel olarak Davis, Linda ve Norman (1996)'a göre; zaman şeridi 12 ile 13 yaşına kadar anlaşılabilir. Ancak lisede öğrenci zaman şeridini anlamaya başlar. Aynı şekilde yapılan çalışmada lise öğrencilerinin zaman şeridini alt seviyedeki öğrencilerden daha kolay kullandıkları sonucuna varılmıştır. Zaman şeridini etkili kullanmanın eğitim seviyesi ve zekayla ilişkili olduğu sonucuna varılmıştır.

Yine Şimşek (2006) göre; zaman şeritlerinin avantajları şunlardır:

1. Tarihsel olayların hafızada karışmasını önler,
2. Birçok tarihsel döneme adapte edebilir,
3. Bir bakışta farklı ülkelerin tarihlerini gösterebilir,
4. Özet olarak biçimlendirildiği için kolaylıkla hatırlanabilir,
5. Herhangi bir olayın tarihi tam olarak verilmese bile bir genel haritadaki yerinin pozisyonuna ilişkin olarak tanıdık hale gelir.
6. Çocuğun zaman dönemlerini hayalinde canlandırmasına imkan tanır,
7. Bir olayla diğeri arasında ilişki kurulmasını sağlar,
8. Bir bakışta, uzun çağları ya da kısa bir dönemi görmelerine yardım eder.

Sosyal Bilgiler öğretiminde tarih şeridi, zaman kavramının öğrencilere kavratılmasında çok büyük yararlar sağlar. Sosyal Bilgiler dersinin en önemli amaçlarından biri öğrencilere zaman ve süre dizin (kronoloji) kavramının kazandırılmasını sağlamaktır. İlköğretim çağının özellikle ilk beş yılında öğrenim görmekte olan öğrencilerin, geçmiş zamanın ne denli eski olduğu konusunda görüş geliştirmeleri oldukça güçtür. Bu yaşlardaki çocukların geçmişi algılayışları, genellikle kendi doğum tarihlerini algılayışları ölçüsünde anlam kazanır. Bu bakımdan, onlarda tarih şeritlerinden yararlanmak uygun olur. İlköğretim okullarında, özellikle dördüncü ve beşinci sınıflarda, dersliğimizin bir duvarını tarih şeridine ayırabiliriz. Sosyal Bilgiler dersinin Tarih konuları ile ilgili ünitelerini işlerken önemli gün, hafta ve olayları birtakım resimlerden de yararlanarak, böyle bir tarih şeridine, öğrencilerimizle birlikte işlersek; zaman, olgu ve olaylar arasındaki ilişkileri onların kolayca görebilmeleri bakımından oldukça yararlı bir çalışmayı

gerçekleştirmiş oluruz. Öğrencilerde zaman ve tarih kavramlarını geliştirmek ve tarih şeridini dersliğimizde etkili bir biçimde kullanabilmek için, öğrencilerin kendilerine yönelik birer tarih şeridi hazırlamalarını ve kendi yaşamlarındaki önemli olgu ve olayları bu tarih şeridi üzerinde belirlemelerini onlardan istenebilir. (Sözer, 1998b).

Şekil 3. Osmanlı Devleti'nin Kuruluşunu Gösteren Tarih Şeridi Yedinci Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı

2.7.4. İnternet Alıntıları / Haberleri

İnternet üzerinden erişilebilen geniş tarihi veri arşivleri eğitim alanında giderek ilgi çekmektedir. Bundan dolayı, bu arşivler tarih ve sosyal bilgiler dersinde kullanılan malzemeyi sağlamaktadır. Bu arşiv haberleri öğrenci için yol gösterici olmaktadır. Gedik'e (2008) göre; bilgisayar ve internet kullanma yaşının gitgide küçüldüğü düşünülürse, çocukların sosyal bilgiler ders kitaplarında internet kaynaklı haberlerin bulunması, öğrencilerin bilgisayar ve interneti faydalı bir şekilde kullanmaları için yol gösterici olabilir. Bu sayede öğrenciler, gerekli bilgileri ve haberleri araştırma konusunda bilinçlenebilirler.

“Öğrenciler, yazılı ve görsel basın tarafından güncel konuların ve haberlerin etkisi altındadır. Öğrencilerin zihinlerinin güncel meselelerle meşgul olduğu zamanlarda ve dönem başında planlanmış dersin pek verimli olmadığı durumlarda, öğretmen “güncellik ilkesinden” hareket etmeli, fırsatları değerlendirmelidir. Öğrenci, sosyal bilgiler dersi sayesinde, insanlığın bir parçası olduğu bilincini taşıyarak, ülkesini ve dünyayı ilgilendiren konulara duyarlılık gösterir” (MEB, 2005:40).

Güncel olaylar öğrencilerin okul içi ve dışı yaşam, geçmiş ve gelecek arasında bağ kurmasını sağlayan önemli bir köprü görevi görür ve öğrenme yaşantısının doğallaşmasını ve zenginleşmesine katkı sağlar. Bu sebeple sosyal bilgiler ders kitapları hazırlanırken gazete, dergi, internet, televizyon gibi yazılı ve görsel basın yayın organlarından birinci elden kaynak olarak faydalanılması, öğretimde birçok fayda sağlayacaktır (Akdağ, Oğuz, Tatar ve Subaşı, 2014). Bundan dolayı sosyal bilgiler ders kitaplarında internet alıntıları/haberlere sıkça başvurulmuştur.

Magna Carta (Magna Karta 19 Haziran 1215)
İngiltere kralı Yurtsuz John ile İngiliz asiller arasında imzalanmış bir belgedir. Bu belge ile kralın yetkileri sınırlanmış, halka hak ve özgürlükler tanınmıştır.

“Özgür bir adam, suçun derecesine göre küçük bir suç için yalnızca para cezasına çarptırılabilir. Suç, suçun büyüklüğüne göre para cezasına çarptırılabilir ve bir tüccar da malları korunarak aynı şekilde cezalandırılabilir.

Bundan böyle hiçbir hâkim herhangi bir kimseyi, ilgili olayda doğru ve güvenilir deliller ortaya koymadan dava edemez.

Kendi zümresinden olanlar ya da ülkenin ilgili yasalarına uygun olarak verilen bir karar olmadıkça hiçbir özgür kişi tutuklanamaz, hapse atılamaz, mal ve mülkü elinden alınamaz, sürgüne yollanamaz ya da herhangi bir biçimde kötü muameleye maruz bırakılamaz.”
www.ksef.gazi.edu.tr adresinden derlenmiştir.

Magna Carta

Şekil 4. Magna Carta İnternet Alıntı Altıncı Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı

2.7.5. Tarihsel Haritalar

İlköğretim dört ve beşinci sınıflarda basit şekiller ve kroki çizme, sembol kullanma ve bu sembolleri açıklayan bir bölüm oluşturma becerileri üzerinde durulmuştur. Soyut düşünme becerisinin geliştiği altı ve yedinci sınıflarda ise haritaların diğer öğeleri üzerinde durularak ölçek ve değişen ayrıntılar, harita çeşitlerini tanıma, harita üzerinde verilen bilgiyi okuma-anlama ve yeni bilgiler aktarma üzerinde durulmuştur (MEB, 2005b:55).

Tarihi olaylar bir mekân üzerinde geçmektedir. Bir tarihi olayın öğretilebilmesi olayın geçtiği mekân şartlarının bilinmesini de gerektirmektedir. Mekân şartlarının bilinmesi ise coğrafya ile ilgilidir. Dolayısı ile tarih ve coğrafya bir birini destekleyen alanlardır. Dünyanın herhangi bir yerinde gelecekte tarih olacak bir olay cereyan ediyorsa bunun mekânla ve dolayısıyla coğrafya ile ilgili bir yönü mutlaka

bulunmaktadır. Bundan hareketle tarihi olay öğretilirken bu olayda, olayın şekillenmesi, gelişmesi ve sonuçlanmasında etkili coğrafi şartların mutlaka bilinmesi gerekir. İçinde yaşadığımız zaman diliminden geçmişe bakarak öğrendiğimiz tarihi olaylar hem zamanla hem de mekânla ilgilidir. Tarihi olayların zamanla ilgili kısmı kronolojik cetvellerle öğretilmeye çalışılmaktadır. Tarihi olayların mekânla ilgi yönü ise haritalarla ilişkilendirilerek öğretilmektedir. Dolayısıyla tarihi olayların açıklanmasında kullanılan haritalar tarih öğretiminin en önemli araçlarından biridir. Haritalar vasıtası ile tarihi olaylar mekânla ilişkilendirilmekte, ezber ve hikâye olmaktan çıkmaktadır (Akengin, 2015).

Haritalar, sembolik olarak alanı temsil eden araçlardır. Haritaların en önemli özellikleri, renkleri, dereceleri, sembolleri ve lejantlarıdır. Öğretmenler haritaları öğrencilerine uzak yerleri, tarihsel öneme sahip alanları ve metinde var olan bilgilerle ilgili zemin hazırlama amacıyla kullanırlar. Sosyal Bilgilerde sıkça kullanılan haritalar; fiziki haritalar, beşeri haritalar, siyasi haritalardır (Karagözoğlu, 1966).

Sosyal bilgiler öğretmeni derste kullanacağı haritaları seçerken haritalarda belli özellikler aramalıdır. Kötü bir basım ve düzensiz bilgilerle meydana gelmiş bir harita faydadan çok zarar getirir. Karagözoğlu (1966) haritalarda aranacak özellikler şunlardır:

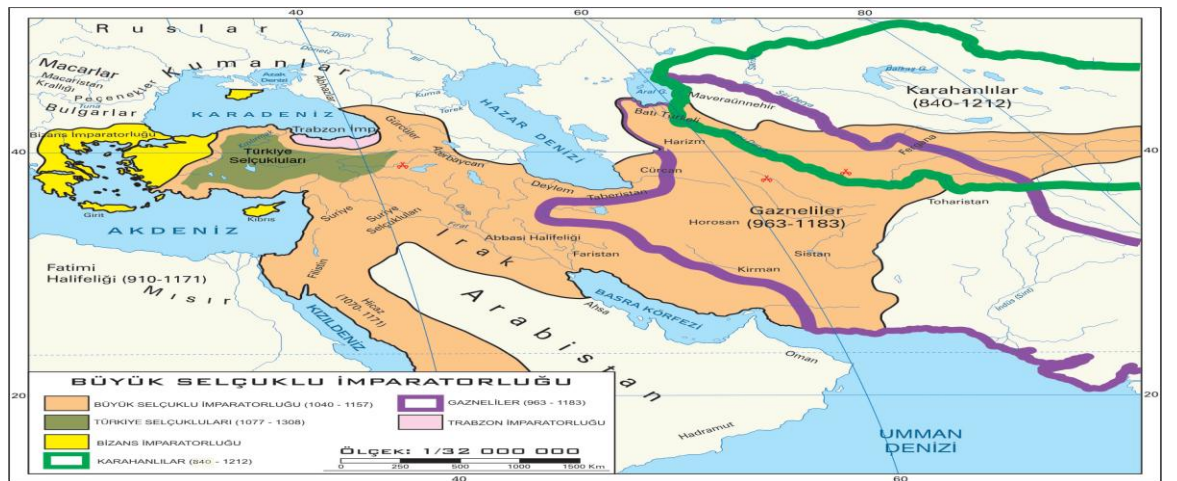
1. Haritanın üstündeki bilgiler sade ve konuyla ilgili olmalıdır.
2. Haritanın başlığı ve cinsi üzerindeki bilgilere uymalıdır.
3. Haritadaki bilgilerin açıklanış yolu haritayı kullanacak olanların seviyesine uymalıdır.
4. Harita üzerindeki renkler açık, temiz, belirli ve doğru olmalıdır.
5. Bilgiler için kullanılan semboller iyi anlaşılır olmalı ve işaretler bölümünde her sembolün anlamı çok açık belirtilmelidir.
6. Yazılar karışık olmamalı ve kolayca okunmalıdır.
7. Haritanın büyüklüğü sınıfta kullanmak için yeterli olmalıdır. Sınıfın her yerinden görülebilmelidir.
8. Uzaklık çizgisi belirli ve örnekli olmalıdır.

Tarih öğretiminde haritalar söz konusu olunca haritaların kullanım amacına göre gruplandırılması gerekmektedir. Kullanış amacına göre haritalar; sınıflarda duvar haritaları, bireysel çalışmalarda atlaslar ve ders materyali olarak ders kitaplarındaki haritalar şeklinde gruplandırılabilir. Tarih öğretiminde kullanılan haritalar genellikle tematik (göç yolları, devlet sınırları, savaş alanları, devletlerin zaman içerisinde gelişim sürecini gösteren) haritalardır (Akengin, 2015).

Öğrencilerin sosyal bilgiler dersinde tarihi olayların geçtiği yeri hayallerinde canlandırabilme, harita sembollerini, konumu ve yönü anlayabilme, tarih haritaları çizibilme ve yorumlayabilme olarak tanımlayabileceğimiz tarihsel mekânı algılama becerisinin öğrenciye kazandırılmasında tarih haritalarının ve haritalı tarih öğretiminin etkili olacağı inkâr edilemez.

Bircan ve Safran (2013) sosyal bilgiler dersi tarihi konular açısından haritalar değerlendirildiğinde öğrencilerin harita becerilerini şöyle sıralamaktadır:

1. Haritaya tarih ile ilgili sorular sorabilme.
2. Haritalardan tarihi olaylara ilişkin bilgi edinme.
3. Tarih bilgisini organize etmede haritaları kullanabilme.
4. Tarih bilgisini analiz etmede haritaları kullanabilme.
5. Tarih sorularını cevaplandırmada haritaları kullanabilme.

Şekil 5. Büyük Selçuklu Devleti ve diğer Türk Devletleri 6.sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı

2.7.6. Tarihsel Fotoğraflar

Görsel iletiler hemen algılanıveren düz anlamların yanı sıra, bakar bakmaz fark edilmeyen bazı anlamları da barındırmaktadırlar. Çoğu kez hemen algılanamayan yan anlamları çözebilmek için, görsel metinlerin -bunlar fotoğraf, sinema filmi, televizyon görüntüleri, çizgi romanlar, reklam ve basın fotoğrafları olabilir-okunmasının öğrenilmesi gerekir (Algan, 1999: 11).

Akbaba (2005) göre; Tarih öğretiminde pedagojik ilkelerin öne çıkması, hayat becerilerinin kazandırılması, kanıtları değerlendirme ve karar verme olgusunun yoğunluk kazanması, kitle iletişiminde görselliğin egemen hale gelmesi öğretmenlerin görsel kanıtları değerlendirme becerilerini kazanacakları program çalışmalarını gerekli kılmıştır. Görsel imajlar, müzik, eski eşyalar ve canlandırma tarih öğretiminde her öğretmenin repertuarında olması gereken şeylerdir. Öğrencilere, geçmişe giden ne kadar çok yol sağlanırsa bildikleri şeylerle bağlantılar kurmaları da o oranda mümkün olacaktır. Tarih derslerinde öğrencilere sorulan soruların veya verilen materyallerin onları bir yöne doğru itmesi veya herkesin "öğretmenin istediği tarihsel gerçeğe ulaşması" gibi bir şey söz konusu değildir. Asıl olan, bu süreçlerin yaşanarak tarih derslerinde de sorgulama, hüküm verme gibi temel becerilerin kazanılması yoluyla belirsizlik ve olasılık faktörlerinin hesaba katılmasıdır. Bu bağlamda, tarihi bir resmin veya belgenin analizinin yapılması, kavramsal anlamayı pekiştirmek için tartışma ortamlarının yaratılması ve elde edilmesi gereken sonuçtan çok öğrenme sürecine önem verilmesi öğrencilerde tarih düşüncesinin gelişimini önemli ölçüde etkileyecektir.

Akbaba (2005) göre; Falton ve Allen tarihi fotoğrafları kullanarak öğrencide düşünmenin yeniden gözden geçirilmesi ve etkili beceri gelişmesi için sekiz basamaklı bir model geliştirmişlerdir. Bu modelde,

1. Basamak, öğrencileri fotoğrafın çekildiği kontekste, devlet veya yöre tarihi derslerinde görmekte oldukları zaman periyodunda bir kontekstin kullanımına yönlendirmektir.
2. Aşamada öğretmen, anahtar soruları ortaya çıkarmaktadır. Bu insanlar kim ve neler yapıyorlar? Bu fotoğrafın nerede çekildiğini düşünüyorsunuz? Bu fotoğraf o zamandaki yaşama ilişkin ne anlatıyor?

3. Aşamada, öğretmen öğrencilerden fotoğraftaki her bir kişiyi, grubu ve nesneyi etiketlemeleri veya tanımlamalarını istemektedir.
4. Aşama süresinde, öğrenciler ne gördüklerini karşılaştırıp mukayese ederek insanlarla objeler arasındaki ilişkileri tanımlıyorlar.
5. Aşamada, öğretmen öğrencilerden gözlemlerine göre öngörü ve çıkarımlarını çizmelerini istiyor.
6. Aşamada, öğretmen öğrencilere tahtadaki hipotezlerini gözlem ve öngörülerini kullanarak yenileme, erteleme ve onaylama için rehberlik etmektedir.
7. Basamakta, öğrenciler kitaplardan veya okulun medya merkezinden daha fazla bilgi edinmek, hipotezlerini desteklemek veya değiştirmek için detaylı bilgi edinirler. Bazı noktalarda, öğrencilerin hipotezleri bulabildikleri kanıtlar sayesinde varılan sonuçlar haline gelebilmektedir. Bu derste yazımın tamamlanması için, öğretmen cevaplanmamış soruların beslenebilmesi veya tarihi olay ya da konu başlığının çağdaş anlamının fark edilebilmesi için konuya ilişkin bir adres sağlamaktadır.
8. Basamakta, öğretmen tarihi fotoğraf hakkında öğrencilerin yaptığı yorumların ve söylediklerinin dikkatli bir tekrarı ve incelemesine öncülük eder. Hangi nedene dayandırma en iyi verinin elde edilmesini sağlamıştır? Düşünmenin, yeniden gözden geçirilmesi etkili beceri gelişiminin en önemli sürecidir.

Şekil 6. Atatürk Cumhuriyet Bayramı töreninde 29 Ekim 1929 Beşinci Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı

2.7.7. Bilgi Kutuları

Sosyal bilgiler ders kitaplarında bilgiler görsel açıdan değişik şekillerde verilmektedir. Bilgi kutuları da bunların bir diğer veriliş şeklidir. Bilgi, kutucuklar şeklinde resim ve değişik renk tonlarıyla verilmektedir. Buda öğrencinin dikkatini çekmekte ve verilmek istenen bilgiye öğrenciyi odaklamaktadır. Bundan dolayı sosyal bilgiler ders kitaplarında tarih öğretimi açısından ders pek çok bilgi kutusuna rastlanmaktadır.

2.8 SOSYAL BİLGİLER DERS KİTAPLARINA YER ALAN TARİHİ OLAYLARIN TARİHLERİNİN SUNULUŞ TARZININ ÜNİTELERE GÖRE DAĞILIŞI

Sosyal bilgiler ders kitaplarında yer alan tarihi konuların tarihleri öğrencilerin karşısına değişik şekilde çıkmaktadır. Ders kitaplarında yer alan tarihlerin sunuluş tarzı öğrencinin tarihi olayların tarihlerini hatırlamada önemli bir unsurdur. Ünitelere göre tarihlerin sunuluş tarzı incelendiğinde:

Tablo 3. Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarına Yer Alan Tarihi Olayların Tarihlerinin Sunuluş Tarzının Ünitelere Göre Dağılışı

Sınıflara Göre Tarihlerin Sunuluş Tarzı			
4.sınıf	5.sınıf	6.sınıf	7.sınıf
KENDİMİ TANIYORUM Res. Fot:5 Met. İçi: 4	—	SOSYAL BİLGİLER ÖĞRENİYORUM Bil.Kut:1 İnt.Sit.Al:1 Met. içi:2	İLETİŞİM VE İNSAN İLİŞKİLERİ Kon. İlg. Es. Alıntısı: 2 Res. Fot: 6 Met. içi: 5
GEÇMİŞİMİ ÖĞRENİYORUM	ADIM ADIM TÜRKİYE Res.Fot: 17	YERYÜZÜNDE YAŞAM Bil.Kut:3	—

Karik.: 1
Res. Fot: 10
Met. İçi: 15

Met.İçi: 24

Zam.Şe.1
Met. İçi:10

İPEK YOLUNDA

TÜRKLER

Bil. Kut: 7

Harita: 2

Zam. Şer: 2

Met.İçi: 46

TÜRK
TARİHİNDE
YOLCULUK

Zam. Şer: 2

Res. Fot: 1

Kon. İlg.

Es.Alıntısı: 3

Met.İçi: 55

ZAMAN İÇİNDE

BİLİM

Res. Fot: 1

Bil.Kut: 1

İnt.Sit.Al:3

Met.İçi: 1

EKONOMİ VE
SOSYAL HAYAT

Res. Fot: 2

Met.İçi: 6

İYİ Kİ VAR
Met. İçi: 4

GERÇEKLEŞEN
DÜŞLER
Met. İçi: 1

HEP BİRLİKTE
Met.İçi: 1

TOPLUM İÇİN
ÇALIŞANLAR
Met.İçi: 2

DEMOKRASİNİN
SERÜVENİ
Zam. Şer: 1
İnt. Sit.Al:1
Met.İçi: 10

YAŞAYAN
DEMOKRASİ
Res. Fot: 2
İnt.Sit. Al:2
Met.İçi: 19

İNSANLAR VE
YÖNETİM
Res. Fot: 2
Met.İçi: 5

BİR ÜLKE BİR
BAYRAK
Met.İçi: 4

ELEKTRONİK YÜZYIL
İnt. Hab.: 1
İnt. Sit.Al:1
Met. İçi: 4

ÜLKELER ARASI
KÖPRÜLER
Res. Fot: 3
Bil. Kut: 1
İnt.Sit.Al:11

HEPİMİZİN
DÜNYASI
Met.İçi: 2

Dördüncü sınıf sosyal bilgiler ders kitabında birinci ünite de tarihler, resim – fotoğraf olarak beş tane metin içi olarak dört tane sunulmuştur. İkinci ünite de tarihler, karikatür olarak bir tane, resim – fotoğraf olarak 10 tane, metin içi olarak 15 tane sunulmuştur. Beşinci ünite de tarihler, metin içinde dört tane sunulmuştur. Altıncı ünite de metin içinde bir tane sunulmuştur. Yedinci ünite de ise resim – fotoğraf olarak iki tane, metin içi de ise beş tane sunulmuştur. Dördüncü sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında tarihler ağırlıklı olarak metin içinde sunulmuştur. En az ise Geçmişimi Öğreniyorum ünitesinde bir kez sunulan karikatürlerdir.

Beşinci sınıf sosyal bilgiler ders kitabında ikinci ünite de tarihler, resim – fotoğraf olarak 17 tane, metin içi olarak 24 tane sunulmuştur. Beşinci ünite de tarihler, metin içi olarak bir tane sunulmuştur. Altıncı ünite de tarihler, metin içinde iki tane sunulmuştur. Yedinci ünite de, metin içinde dört tane sunulmuştur, Sekizinci ünite de ise metin içinde iki tane sunulmuştur. Beşinci sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında tarihler metin içinde ve resim olarak iki şekilde sunulmuştur. Tarihler ağırlıklı olarak metin içinde sunulmuştur.

Altıncı sınıf sosyal bilgiler ders kitabında birinci ünite de tarihler, bilgi kutusu olarak bir tane, internet alıntısı olarak bir tane, metin içi olarak iki tane sunulmuştur. İkinci ünite de tarihler, bilgi kutusu olarak üç tane, zaman şeridi olarak bir tane, metin içi olarak 10 tane sunulmuştur. Üçüncü ünite de tarihler, bilgi kutusu olarak yedi tane, harita olarak iki tane, zaman şeridi olarak iki tane metin içinde 46 tane sunulmuştur. Altıncı ünite de, zaman şeridi olarak bir tane, internet alıntısı olarak bir tane, metin içinde 10 tane sunulmuştur, Yedinci ünite de ise internet haberi olarak bir tane, internet sitesi alıntısı olarak bir tane, metin içinde dört tane sunulmuştur. Altıncı sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında tarihler ağırlıklı olarak metin içinde sunulmuştur. En az ise Elektronik Yüzyıl ünitesinde bir kez sunulan internet haberleridir.

Yedinci sınıf sosyal bilgiler ders kitabında birinci ünite de tarihler, konuyla ilgili eser alıntıları olarak iki tane, resim – fotoğraf olarak altı tane, metin içinde ise beş tane sunulmuştur. Üçüncü ünite de tarihler, zaman şeridi olarak üç tane, resim – fotoğraf olarak bir tane, konuyla ilgili eser alıntıları olarak üç tane, metin içi olarak 55 tane sunulmuştur. Dördüncü ünite de tarihler, bilgi kutusu olarak bir tane, resim – fotoğraf olarak bir tane, internet sitesi alıntısı olarak üç tane, metin içi olarak bir tane

sunulmuştur. Beşinci ünite, resim – fotoğraf olarak iki tane, metin içinde altı tane sunulmuştur, altıncı ünite, resim – fotoğraf olarak iki tane, internet sitesi alıntısı olarak iki tane, metin içinde 19 tane sunulmuştur. Yedinci ünite de ise tarihler, resim – fotoğraf olarak üç tane, bilgi kutusu olarak bir tane ve internet sitesi alıntısı olarak 11 tane sunulmuştur. Yedinci sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarında tarihler ağırlıklı olarak metin içinde sunulmuştur. En az ise İletişim ve İnsan İlişkileri ünitesinde bir kez sunulan konuyla ilgili eser alıntılarıdır.

Sosyal bilgiler ders kitaplarında yer alan tarihi olayların tarihlerinin sunulmuş tarzına baktığımızda en fazla sunulmuş biçimleri tarihsel olayların tarihlerinin en fazla olduğu ünitelerde yer almaktadır. Yani tarihle ilgili ünitelerde sunulmuş biçimleri daha fazladır.

2.9 İLGİLİ ÇALIŞMALAR

Literatürde Sosyal bilgiler ders kitaplarında yer alan tarihi olayların tarihlerinin öğretimiyle ilgi doğrudan bir çalışma bulunmamaktadır. Fakat kronolojiye dönük araştırmalara rastlamak mümkündür.

Ralpa ve Marian (1954) göre; tarihleri öğretmekten ziyade zamanı hissettirmenin önemine vurgu yapmışlardır. Örneğin; Sanayi İnkılabı'nın yapıldığı tarihten ziyade sanayi inkılabıyla beraber gelen köleliği anlatmak ve o zamanı hissettirmek. Öğrenciye tarihi ezberletmekten veya olayları dinletmekten ziyade çağı yüzyılı hissettirilmelidir.

Daviz Jr. ve diğerleri (1966), zamanı anlamının zeka ve sınıfla orantılı olduğu sonucuna varmıştır. Kronoloji öğrenmede yüksek zekâ seviyesi olan öğrenciler ve üst sınıftaki lise öğrencileri daha kolay öğrenir sonucuna varmışlardır.

Thorndon ve Vukelich (1988) göre, çocukların zamanı kavramasının yaşla ilişkili olduğu ve çocukların belli yaşlarda zaman anlaması arasında ilişki olduğu görülmüştür (Akt. Şimşek, 2006).

Vukelich ve Thorndon (1990), sosyal bilgiler üç – beş ve sekizinci sınıf ders kitaplarında zaman ve terimlerin yoğunluğu üzerinde yaptıkları çalışmada üç –beş ve sekizinci sınıf ders kitaplarındaki zaman ifade ve terimlerinin bir birine yakın olduğu

bulgulanmıştır. Kitapta tarihlerin (yılların) yoğunluğu da birbirine yakın bulunmuştur. Kitapta geçen her üç zaman ifadesinden biri tarih (yıl) olarak tespit edilmiştir. Üçüncü sınıf ders kitabından her 20 kelimedenden bir terim ya da ifadesi, her 60 kelimedede ise bir tarih (yıl) bulunmuştur. Beşinci sınıf ders kitaplarında ise her 30 kelimedede bir tarih ya da terim ifadesi, her 90 kelimedede bir tarih (yıl), sekizinci sınıf ders kitaplarında ise her 40 kelimedede bir tarih ya da terim ifadesi, her 100 kelimedede bir ise tarih (yıl) ifadesi bulunmuştur (Akt. Şimşek, 2006).

Chapman (1993), tarih cetvelinin öğrenci için bir oyuncak gibi olduğu ve öğrencinin zaman kavramını anlamasına yardımcı olduğunu vurgulamıştır.

Linda ve Borton (1996) göre, maddi kültürün tarihi anlamada önemli olduğunu vurgulamışlardır. Televizyon gösterileri ve tarihsel siteler tarihi (geçmiş) anlamayı kolaylaştırır.

Barton (1998) göre, okuldaki öğrencilerle yapılan görüşmelerde, tarihsel zamanın okul dışında da öğrenildiği ve tarihsel zamanı anlamada kültürel bağlantıların daha da etki olduğu görülmüştür.

Hodkinson (2003) göre, çocuklarda kronoloji işlemlerinin 11 yaşındaki çocuklarda 10 yaşındaki çocuklardan daha iyi olduğu ve özel öğretimle 10 yaşındaki çocuğun 11 yaşındakinden daha iyi olduğu sonucuna varmıştır.

Thomas, Turner, Amy, Broemmel , Deborah, ve Wooten (2004) göre; öğrencilerin yaşlarına bağlı olarak tarihsel resim dergileri öğrencilerin geçmiş zamanı anlayabileceğine vurgu yapmışlardır. Ayrıca öğretmenler resim dergilerini kullanarak geçmiş gözler somutlaştırarak öğrencilerin anlamasına yardımcı olur.

Demircioğlu (2005) göre, ilköğretim sekizinci sınıf öğrencilerinin zaman ve kronolojiyle ilgili kavramları anlama düzeyi ortaya konmuştur. Sekizinci sınıf öğrencilerinin yarısından fazlasında yüzyıl kavramı anlayışının gelişmediği ve bu öğrencilerin yüzyılları doğru tarihlendiremedikleri görülmüştür. Buna ilaveten, öğrencilerin büyük çoğunluğunun, kronoloji, takvim, Hicri Takvim ve Miladi Takvim gibi kavramları doğru bilemedikleri görülmüştür.

Safran ve Şimşek (2006) göre, ilköğretim dört – sekizinci sınıf (10-14 yaş arası) öğrencilerinde tarihsel zaman kavramı ve buna bağlı becerilerin gelişimi konusu ele alınmıştır. Tarihsel zaman kavramının öğrenci tarafından kazanılmasında, sosyo-ekonomik çevre, cinsiyet, sınıf düzeyi (yaş), matematik ve dil (Türkçe) başarıları

değişkenlerinin etkili olduğu söylenebilir. Tarihsel zaman kavramı başarı testi sonuçlarına göre sınıf bazında dört, beş ve altıncı sınıfların bir grup, yedinci ve sekizinci sınıfların ise başka bir grubu oluşturacak kadar anlamlı bir farkın olması kayda değer bulunmuştur.

Şimşek (2006) göre ise; çocukların tarihsel zaman kavramını kazanmalarında yaşa bağlı gelişen zihinsel olgunluk, cinsiyet, okuduğu okul, ait olduğu sosyo-kültürel çevre, konuyla ilgili öğretim programları, kullanılan öğretim stratejileri, yöntem ve teknikler ile öğretim materyalleri etkili olduğu gözlemlenmiştir.

Safran ve Şimşek (2009) göre, Türkçe ve İngilizce literatürde yapılmış olan araştırmaların bulgularından hareketle çocuklarda yaşa bağlı olarak zaman algısının gelişimi ele alınmıştır. Bu çerçevede, çocukların günlük yaşamlarında kullandıkları zaman algısının (konvansiyonel zaman) genel zaman algısından farkına değinilmiş, özellikle saat ve takvime yönelik zaman algısının gelişimindeki farklılaşmaların nedenleri ortaya konmuştur. Bunlar, çocuklarda zaman algısının gelişimine etki eden faktörler olarak değerlendirilmiştir. Sonuç olarak zaman algısının, çocukta kendiliğinden ortaya çıkmadığı, yaşa bağlı zihinsel gelişim ve tecrübe ile şekillendiği üzerinde durulmuş, günlük yaşamda zaman düzenleyicileriyle etkileşiminin yoğunluğuna bağlı olarak şekillendiği vurgulanmıştır.

Şimşek ve Bal (2010) göre, eğitim fakültesi birinci sınıfta okuyan öğretmen adaylarının tarihsel zaman algıları, onlara yaptırılan tarih şeritleri üzerinden bir okuma ile incelenmiştir. Bulgulara göre; modernizmin lineer-metrik zaman algısına karşın öğrencilerin tarih şeritlerinde farklı zaman formlarından yararlandıkları görülmüştür. Çizgisel, döngüsel ve inişli-çıkışlı ana formalar yanında ara formları da kullandıkları fark edilmiştir. Öğretmen adaylarının tarihsel süreçleri kendi düşünceleri doğrultusunda ifade etme eğiliminde olmalarından dolayı tarih şeritlerini yaparken farklı yöntem ve ifadeler kullandıkları tespit edilmiştir.

Özen ve Sağlam (2011) göre, Sosyal olayların, insanların, nesnelere ve mekânların geçmişten günümüze nasıl bir değişim ve gelişim gösterdiğinin anlaşılabilmesi için, sosyal bilgiler derslerinde öğretilmesi gereken temel kavramların başında zaman, kronoloji, değişim ve süreklilik gelmektedir. Bu nedenle çalışmada, ilköğretim 7. sınıf öğrencilerinin değişim ve sürekliliği algılama becerilerinin ne düzeyde olduğu tespit edilmek istenmiştir. Araştırma sonucunda ise, araştırmaya katılan

öğrencilerinin büyük çoğunluğunun zamanı, değişim ve sürekliliği algılama becerileri açısından oldukça başarılı oldukları tespit edilmiştir.

Sağlam, Tınmaz ve Hayal (2015) göre, sınıf öğretmenlerinin “zaman ve kronolojiyi algılama” becerisinin öğretiminde yararlandıkları etkinliklere ilişkin görüşlerini belirlemektir. Araştırmada, sınıf öğretmenlerinin zaman ve kronolojiyi algılama becerisini öğretirken daha çok öğrenci merkezli öğretim strateji ve yöntemlerini tercih ettikleri; sınıf öğretmenlerinin öğretim stratejileri ile öğretim yöntemlerini ifade ederken karıştırdığı; sınıf öğretmenlerinin zaman ve kronolojiyi algılama becerisini öğretirken zaman şeritlerinden, gözlem gezilerinden ve eğlendirici etkinliklerden yararlandıkları sonucuna ulaşılmıştır.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu bölümde; araştırmanın modeli, araştırmanın evren ve örnekleme, veri toplama araçları, verilerin toplanması ve çözümlenmesi süreçleri yer almıştır.

3.1 ARAŞTIRMANIN MODELİ

Araştırmada, genel tarama modellemelerinden biri olan kesitsel tarama modeli kullanılmıştır. Kesitsel tarama modellerinde araştırmada ele alınacak değişkenler herhangi bir müdahale olmadan, mevcut durumu ortaya koyabilmek amacıyla ve betimlenme biçimlerine uygun olacak şekilde bir seferde ölçümleri yapılır (Karasar, 2000).

3.2 ARAŞTIRMANIN EVREN VE ÖRNEKLEMİ

Araştırmanın evrenini, 2013–2014 Eğitim-Öğretim yılında İstanbul ilinin Sultanbeyli ilçesindeki Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı ortaokullar oluşturmuştur. Araştırmanın örneklemini ise ulaşılması kolay olduğu için İstanbul ili Sultanbeyli ilçesinde bulunan Yunus Emre İlkokulu/Ortaokulu ve Şehit Öğretmen Hamit Sütmen İlkokulu/Ortaokulundaki 410 öğrenci ve bu ilçede sosyal bilgiler dersine giren 100 öğretmen oluşturmuştur. Araştırmanın örneklemini, kolay ulaşılabilir amaçlı örneklem oluşturmaktadır. Büyüköztürk (2012) göre, zaman, para ve işgücü açısından var olan sınırlılıklar nedeniyle örneklemin kolay ulaşılabilir ve uygulama yapılabilir birimlerden seçilmesidir.

Öğrencilerden 208 tanesi erkek, 202 tanesi ise kadındır. Yunus Emre Ortaokulundaki öğrencilerin 105'i erkek, 100 tanesi ise kadındır. Sınıf bazlı olarak ise; beşinci sınıfların 25'i erkek, 25'i kadındır. Altıncı sınıfların 26'sı erkek, 24'ü kadındır. Yedinci sınıfların 27'i erkek, 25'i kadındır. Sekizinci sınıfların ise, 27'si erkek, 26'sı kadındır. Şehit Öğretmen Hamit Sütmen Ortaokulundaki öğrencilerin 103'ü erkek, 102 tanesi ise kadındır. Sınıf bazlı olarak ise; beşinci sınıfların 24'ü erkek, 24'ü

kadıdır. Altıncı sınıfların 25'i erkek, 25'i kadındır. Yedinci sınıfların 26'sı erkek, 25'i kadındır. Sekizinci sınıfların ise, 28'i erkek, 28'i kadındır. Öğretmenlerin ise, 52 tanesi erkek, 48 tanesi kadındır.

Tablo 4. Araştırmanın Örneklemini Oluşturan Öğrenci Sayıları

Okul Adı	Sınıflara Göre Öğrenci Sayısı				Toplam
	5	6	7	8	
Yunus Emre Ortaokulu					
Erkek	25	26	27	27	105
Kız	25	24	25	26	100
Şehit Öğretmen Hamit Sütmen Ortaokulu					
Erkek	25	25	26	28	103
Kız	25	25	25	28	102

Tablo 5. Araştırmanın Örneklemini Oluşturan Öğretmen Sayıları

İstanbul Sultanbeyli İlçesinde Sosyal Bilgiler Dersine Giren Öğretmenler		
Erkek	Kadın	Toplam
52	48	100

3.3 VERİ TOPLAMA ARAÇLARI

Çalışmada ilk olarak dört, beş, altı ve yedinci sınıf sosyal bilgiler ders kitapları incelenerek ünite ünite tarihler (dates) çıkarılmıştır. Çıkarılan tarihlerden (dates) yola çıkarak dört, beş, altı ve yedinci sınıflara uygulanmak üzere dört ayrı başarı testi geliştirilmiştir. Dördüncü sınıfların başarı testi 30, beşinci sınıfların başarı testi 33,

altıncı sınıfların başarı testi 81 ve yedinci sınıfların başarı testi ise 82 maddeden oluşmaktadır. Başarı testi (doğru, fikrim yok, yanlış) geliştirilmiştir. İkinci olarak ise, sosyal bilgiler ders kitaplarında yer alan tarihi olayların tarihlerini öğretirken öğretmenlerin kullandıkları yöntem ve tekniklere ilişkin 20 maddeden oluşan bir anket geliştirilmiştir. Bu anket, öğrenci ve öğretmenlere uygulanmıştır. Anket beşli likert tipine göre (her zaman, sık sık, ara sıra, nadiren, hiçbir zaman) hazırlanmıştır. Geliştirilen anketlerin güvenilirliği ve ,91 olarak bulunmuştur.

3.3.1. Başarı Testi

Sosyal bilgiler ders kitaplarında yer alan tarihleri öğrencilerin hatırlama düzeylerini belirlemek için dört ayrı başarı testi geliştirilmiştir. Bunlar; dört, beş, altı ve yedinci sınıf düzeyindedir. Dördüncü sınıfların 30, beşinci sınıfların 33, altıncı sınıfların 81 ve yedinci sınıfların ise 82 tane olmak üzere dört ayrı başarı testi geliştirilmiştir. Test taslağı oluşturulurken testin geçerlik ve güvenilirliği için uzman kişilerden öneriler alınmıştır. Testin pilot çalışması yapıldıktan sonra, testteki ayırt etme gücü çok düşük olan maddeler testten çıkarılmıştır. Gerekli düzeltmeler yapıldıktan sonra başarı testleri geliştirilerek beş - sekizinci sınıflara uygulanmıştır.

3.3.2. Anket

Sosyal bilgiler ders kitaplarında yer alan tarihlerin öğretimine ilişkin öğretmenlerin kullandıkları yöntem ve tekniklere dönük anket geliştirmek için 20 maddeden oluşan iki tane taslak form oluşturulmuştur. Anketin geçerliği ve güvenilirliği için uzman görüşlerine başvurularak form oluşturulmuştur. Daha sonra ön uygulama yapılarak ankete son şekli verilmiştir. Güvenirliği ,91 olan anketlerin biri öğretmenlere diğeri ise öğrencilere uygulanmıştır. Daha sonra bu iki anket karşılaştırılmıştır.

3.4 VERİLERİN TOPLAMA SÜRECİ

Öğrencilere dönük başarı testi iki farklı okulda beş, - sekizinci sınıflardan toplam 16 şubeye uygulanmıştır. Uygulama bir ders saati (40 dak.) sürmüştür. Bu uygulama

için bir iş günü ayrılmıştır. Öğretmenlere ve öğrencilere dönük yapılan anket ise farklı bir günde bir iş günü ayrılarak okullarda uygulanmıştır.

3.5 VERİLERİN ANALİZİ

Ölçme araçlarıyla toplanan veriler, SPSS 17.0 programına yüklenmiştir. *Ki- kare* testi, yüzde, frekans ve ortalama hesaplamalardan yararlanılarak bulgulara varılmış ve yorumlanmıştır. Öğretmenlerin sosyal bilgiler ders kitaplarında yer alan tarihi olaylara ilişkin yazdıkları görüşler tek tek incelenerek yorumlanmıştır.

BÖLÜM IV

BULGULAR VE YORUMLAR

Başarı testinde bulunan madde sayısı fazla olduğu için maddeler 10'arlı gruplar halinde tablolandırılarak verilmiştir. Bulguların daha rahat yorumlanması ve karışıklığa sebebiyet vermemesi için bu yol seçilmiştir. Her maddenin karşısında bulunan üç seçeneği (doğru/ yanlış/ fikrim yok) işaretleyen öğrenci sayısı ve yüzdelik oranı verilmiştir. Madde sonunda ise, maddenin doğru/yanlışlığını belirten ifade bulunmaktadır. Her tablonun altında ise bulgular belirtilmiştir.

Sosyal bilgiler ders kitaplarında yer alan tarihi olayların tarihlerinin öğretiminde kullanılan yöntem – tekniklere ilişkin uygulanan anketin bulguları ise öğretmen ve öğrenci olarak iki ayrı tabloda verilmiştir. İki farklı ankette (öğretmen ve öğrenci) elde edilen bulguların karşılaştırılması ise ayrı bir tabloda verilmiştir.

4.1 BİRİNCİ ALT PROBLEME İLİŞKİN BULGU VE YORUMLAR

Tablo 6. Dördüncü Sınıf Sosyal Bilgiler Ders kitaplarında Yer Alan Tarihi Olayların Tarihlerini Öğrenci Hatırlama Düzeyi

Ünite	Madde Sayısı	Doğru		Yanlış		Fikrim Yok		Toplam	
		f	%	f	%	f	%	f	%
Kendimi Tanıyorum	4	27	%27	22	%22	51	%51	100	%100
Geçmişimi Öğreniyorum	20	33	%33	17	%17	50	%50	100	%100
İyi ki Var Hep Birlikte	3	20	%20	21	%21	59	%59	100	%100
İnsanlar Ve Yönetim	1	23	%23	23	%23	54	%54	100	%100
	2	25	%25	20	%20	55	%55	100	%100
Toplam	30								

Tablo 6 incelendiğinde, otuz maddeden oluşan başarı testini toplam 100 öğrenci cevaplamıştır. Toplam beş üniteden soru sorulmuştur. “Kendimi Tanıyorum” ünitesinde dört soru sorulmuş öğrencilerin %27’si bu soruları doğru cevaplamıştır. %22’si öğrenci yanlış cevaplamış ve %51’i öğrenci ise fikrim yok demiştir. “Geçmişimi Öğreniyorum” ünitesinde 20 soru sorulmuş öğrencilerin %33’ü bu soruları doğru cevaplamıştır. %17’si öğrenci yanlış cevaplamış ve %50’si öğrenci ise fikrim yok demiştir. “İyi Ki Var” ünitesinde üç soru sorulmuş öğrencilerin %20’si bu soruları doğru cevaplamıştır. %21’i öğrenci yanlış cevaplamış ve %59’u öğrenci ise fikrim yok demiştir. “Hep Birlikte” ünitesinde bir soru sorulmuş öğrencilerin %23’ü bu soruları doğru cevaplamıştır. %23’ü öğrenci yanlış cevaplamış ve %54’ü öğrenci ise fikrim yok demiştir. “İnsanlar Ve Yönetim” ünitesinde iki soru sorulmuş öğrencilerin %25’i bu soruları doğru cevaplamıştır. %20’si öğrenci yanlış cevaplamış ve %55’i öğrenci ise fikrim yok demiştir.

Tarihle doğrudan ilgili ve tarihsel olayların tarihlerinin fazla olduğu ünite (Geçmişimi Öğreniyorum) öğrenci bilme düzeyi daha iyidir. Bunun tersi durumda ise yani tarihsel olayların tarihlerinin daha az yer aldığı ünite (Hep Birlikte) ise öğrenci bilme düzeyi düşüktür.

Tablo 7. Beşinci Sınıf Sosyal Bilgiler Ders kitaplarında Yer Alan Tarihi Olayların Tarihlerini Öğrenci Hatırlama Düzeyi

Ünite	Madde Sayısı	Doğru		Yanlış		Fikrim Yok		Toplam	
		f	%	f	%	f	%	f	%
Adım Adım Türkiye	27	30	%30	20	%20	50	%50	100	%100
Gerçekleşen Düşler	1	27	%27	22	%22	51	%51	100	%100
Toplum İçin Çalışanlar	2	25	%25	21	%21	54	%54	100	%100
Bir Ülke Bir Bayrak	1	23	%23	21	%21	56	%56	100	%100
Hepimizin Dünyası	2	26	%26	20	%20	54	%54	100	%100
Toplam	33								

Tablo 7 incelendiğinde otuz üç maddeden oluşan başarı testini toplam 100 öğrenci cevaplamıştır. Toplam beş üniteden soru sorulmuştur. “Adım Adım Türkiye” ünitesinde 27 soru sorulmuş öğrencilerin %30’u bu soruları doğru cevaplamıştır. %20’si öğrenci yanlış cevaplamış ve %50’si öğrenci ise fikrim yok demiştir. “Gerçekleşen Düşler” ünitesinde bir soru sorulmuş öğrencilerin %27’si bu soruları doğru cevaplamıştır. %22’si öğrenci yanlış cevaplamış ve %51’i öğrenci ise fikrim yok demiştir. “Toplum İçin Çalışanlar” ünitesinde iki soru sorulmuş öğrencilerin %25’i bu soruları doğru cevaplamıştır. %21’i öğrenci yanlış cevaplamış ve %54’ü öğrenci ise fikrim yok demiştir. “Bir Ülke Bir Bayrak” ünitesinde bir soru sorulmuş öğrencilerin %23’ü bu soruları doğru cevaplamıştır. %21’i öğrenci yanlış cevaplamış ve %56’sı öğrenci ise fikrim yok demiştir. “Hepimiz Dünyası” ünitesinde iki soru sorulmuş öğrencilerin %26’sı bu soruları doğru cevaplamıştır. %20’si öğrenci yanlış cevaplamış ve %54’ü öğrenci ise fikrim yok demiştir.

Tarihle doğrudan ilgili ve tarihsel olayların tarihlerinin fazla olduğu ünite (Adım Adım Türkiye) öğrenci bilme düzeyi daha iyidir. Bunun tersi durumda ise yani tarihsel olayların tarihlerinin daha az yer aldığı ünite (Gerçekleşen Düşler, Bir Ülke Bir Bayrak) ise öğrenci bilme düzeyi düşüktür.

Tablo 8. Altıncı Sınıf Sosyal Bilgiler Ders kitaplarında Yer Alan Tarihi Olayların Tarihlerini Öğrenci Hatırlama Düzeyi

Ünite	Madde Sayısı	Doğru		Yanlış		Fikrim Yok		Toplam	
		f	%	f	%	f	%	f	%
Sosyal Bilgiler Öğreniyorum	3	34	%34	20	%20	46	%46	100	%100
Yeryüzünde Yaşam	12	28	%28	22	%22	50	%50	100	%100
İpek Yolunda Türkler	54	29	%29	21	%21	50	%50	100	%100
Demokrasinin Serüveni	8	27	%27	22	%22	51	%51	100	%100
Elektronik Yüzyıl	4	22	%22	24	%24	54	%54	100	%100
Toplam	81								

Tablo 8 incelendiğinde seksen bir maddeden oluşan başarı testini toplam 100 öğrenci cevaplamıştır. Toplam beş üniteden soru sorulmuştur. “Sosyal Bilgiler Öğreniyorum” ünitesinde üç soru sorulmuş öğrencilerin %34’ü bu soruları doğru cevaplamıştır. %20’si öğrenci yanlış cevaplamış ve %46’sı öğrenci ise fikrim yok demiştir. “Yeryüzünde Yaşam” ünitesinde 12 soru sorulmuş öğrencilerin %28’i bu soruları doğru cevaplamıştır. %22’si öğrenci yanlış cevaplamış ve %50’si öğrenci ise fikrim yok demiştir. “İpek Yolunda Türkler” ünitesinde 54 soru sorulmuş öğrencilerin %29’u bu soruları doğru cevaplamıştır. %21’i öğrenci yanlış cevaplamış ve %50’si öğrenci ise fikrim yok demiştir. “Demokrasinin Serüveni” ünitesinde sekiz soru sorulmuş öğrencilerin %27’si bu soruları doğru cevaplamıştır. %22’si öğrenci yanlış cevaplamış ve %51’i öğrenci ise fikrim yok demiştir. “Elektronik Yüzyıl” ünitesinde dört soru sorulmuş öğrencilerin %22’si bu soruları doğru cevaplamıştır. %24’ü öğrenci yanlış cevaplamış ve %54’ü öğrencilerin fikrim yok demiştir.

Tarihle doğrudan ilgili ve tarihsel olayların tarihlerinin fazla olduğu ünite (İpek Yolunda Türkler) öğrenci bilme düzeyi daha iyidir. Elektronik Yüzyıl ünitesinde ise öğrenci bilme düzeyi düşüktür.

Tablo 9. Yedinci Sınıf Sosyal Bilgiler Ders kitaplarında Yer Alan Tarihi Olayların Tarihlerini Öğrenci Hatırlama Düzeyi

Ünite	Madde Sayısı	Doğru		Yanlış		Fikrim Yok		Toplam	
		f	%	f	%	f	%	f	%
İletişim Ve İnsan İlişkileri	3	30	%30	21	%21	49	%49	100	%100
Türk Tarihinde Yolculuk	55	32	%32	20	%20	48	%48	100	%100
Zaman İçinde Bilim	3	26	%26	23	%23	51	%51	100	%100
Ekonomi Ve Sosyal Hayat	4	30	%30	21	%21	49	%49	100	%100
Yaşayan Demokrasi Ülkeler Arası Köprüler	10	31	%31	22	%22	47	%47	100	%100
Toplam	7	25	%25	21	%21	54	%54	100	%100
Toplam	82								

Tablo 9 incelendiğinde seksen iki maddeden oluşan başarı ölçeğini toplam 100 öğrenci cevaplamıştır. Toplam altı üniteden soru sorulmuştur. “İletişim Ve İnsan İlişkileri” ünitesinde üç soru sorulmuş öğrencilerin %30’u bu soruları doğru

cevaplamıştır. %21'i öğrenci yanlış cevaplamış ve %49'u öğrenci ise fikrim yok demiştir. "Türk Tarihinde Yolculuk" ünitesinde 55 soru sorulmuş öğrencilerin %32'si bu soruları doğru cevaplamıştır. %20'si öğrenci yanlış cevaplamış ve %48'i öğrenci ise fikrim yok demiştir. "Zaman İçinde Bilim" ünitesinde üç soru sorulmuş öğrencilerin %26'sı bu soruları doğru cevaplamıştır. %23'ü öğrenci yanlış cevaplamış ve %51'i öğrenci ise fikrim yok demiştir. "Ekonomi Ve Sosyal Hayat" ünitesinde dört soru sorulmuş öğrencilerin %30'u bu soruları doğru cevaplamıştır. %21'i öğrenci yanlış cevaplamış ve %49'u öğrenci ise fikrim yok demiştir. "Yaşayan Demokrasi" ünitesinde 10 soru sorulmuş öğrencilerin %31'i bu soruları doğru cevaplamıştır. %22'si öğrenci yanlış cevaplamış ve %47'si öğrenci ise fikrim yok demiştir. "Ülkeler Arası Köprüler" ünitesinde yedi soru sorulmuş öğrencilerin %25'i bu soruları doğru cevaplamıştır. %21'i öğrenci yanlış cevaplamış ve %54'ü öğrenci ise fikrim yok demiştir.

Tarihle doğrudan ilgili ve tarihsel olayların tarihlerinin fazla olduğu ünite (Türk Tarihinde Yolculuk) öğrenci bilme düzeyi daha iyidir. Ülkeler arası köprüler ünitesinde ise öğrenci bilme düzeyi düşüktür.

Sosyal bilgiler ders kitaplarında yer alan tarihleri öğrenci hatırlama düzeyleri karşılaştırıldığında sınıf seviyesi arttıkça sosyal bilgiler ders kitaplarındaki tarihleri öğrenci hatırlama düzeyi de artmaktadır.

4.2 İKİNCİ ALT PROBLEME İLİŞKİN BULGU VE YORUMLAR

Tablo 10. Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında Yer Alan Tarihi Olayların Tarihlerinin Öğretiminde Kullanılan Yöntem –Tekniklere İlişkin Öğretmen Görüşleri

MADDELER	Her zaman		Sık sık		Ara sıra		Nadiren		Hiçbir zaman		$\bar{X}$
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	
1.Öğrencilere tarihi olayların tarihlerini ezberlettirim.	60	60	35	35	5	5	-	-	-	-	4,55
2.Öğrencilere tarihi olayların tarihlerini kendim anlatırım.	25	25	60	60	15	15	-	-	-	-	4,10

3.Öğrencilere tarihi olayların tarihlerini deftere yazdırarak öğretirim.	-	-	60	60	40	40	-	-	-	-	3,60
4.Öğrencilere tarihi olayların tarihlerini karikatürlerle öğretirim.	-	-	-	-	35	35	40	40	25	25	2,10
5.Öğrencilere tarihi olayların tarihlerini resimlerle, fotoğraflarla öğretirim.	55	55	30	30	15	15	-	-	-	-	4,40
6.Öğrencilere tarihi olayların tarihlerini araştırma ödevi vererek öğretirim.	70	70	30	30	-	-	-	-	-	-	4,70
7.Öğrencilere tarihi olayların tarihlerini rol, drama yaptırarak öğretirim.	15	15	20	20	50	50	15	15	-	-	3,35
8.Öğrencilere tarihi olayların tarihlerini tarih şeridi kullanarak öğretirim.	5	5	15	15	40	40	40	40	-	-	2,85
9.Öğrencilere tarihi olayların tarihlerini sınıfa uzman kişiler getirerek öğretirim.	-	-	-	-	30	30	35	35	35	35	1,95
10.Öğrencilere tarihi olayların tarihlerini düşündürücü sorular sorarak öğretirim.	65	65	20	20	5	5	5	5	5	5	4,35
11.Öğrencilere tarihi olayların tarihlerini harita, maket vb. araçlar kullanarak öğretirim.	35	35	25	25	30	30	10	10	-	-	3,15
12.Öğrencilere tarihi olayların tarihlerini kavram haritaları kullanarak öğretirim.	50	50	30	30	15	15	5	5	-	-	4,25
13.Öğrencilere tarihi olayların tarihlerini önemli karakterlerin rollerine büründürüp canlandırarak öğretirim.	5	5	10	10	60	60	20	20	5	5	2,90

14.Öğrencilere tarihi olayların tarihlerini konu içerisinde kısa süre içinde (5-10 dk) fikir üreterek öğretirim.	20	20	35	35	20	20	25	25	-	-	3,50
15.Öğrencilere tarihi olayların tarihlerini küçük gruplara ayırarak öğretirim.	25	25	20	20	20	20	35	35	-	-	3,35
16.Öğrencilere tarihi olayların tarihlerini dersin sonunda konunun özetini sunarak öğretirim.	20	20	25	25	20	20	20	20	15	15	3,15
17.Öğrencilere tarihi olayların tarihlerini bilgisayardan film, video vb. izleterek öğretirim.	35	35	10	10	50	50	5	5	-	-	3,75
18.Öğrencilere tarihi olayların tarihlerini konuyla ilgili hikayelerle öğretirim.	-	-	25	25	55	55	15	15	5	5	3,00
19.Öğrencilere tarihi olayların tarihlerini yakın çevre gezilerine götürerek öğretirim.	5	5	15	15	40	40	40	40	-	-	2,85
20.Öğrencilere tarihi olayların tarihlerini diyagramlar kullanarak öğretirim.	5	5	25	25	40	40	25	25	5	5	3,00

Öğretmenlerin tarihi olayların tarihlerini öğretirken kullandıkları yöntem-teknik ile ilgili görüşlerine ilişkin yüzde-frekans dağılımı ve aritmetik ortalamaları Tablo 10'da verilmiştir. Tablo 10'u incelendiğinde öğretmen görüşlerine göre en çok kullandıkları yöntem-teknikler; tarihi olayların tarihlerini ödev vererek öğretmek (4,70), ezberleterek öğretmek (4,55), resim ve fotoğraflarla öğretmek (4,40), düşündürücü sorular sorarak öğretmek (4,35), kavram haritaları kullanarak öğretmek (4,25), öğretmenin kendisi anlatmaktır (4,10). En az kullandıkları yöntem-teknik ise; sınıfa uzman kişi getirerek öğretmek (1,95), karikatürlerle öğretmek (2,10), yakın çevre gezilerine götürerek öğretmek (2,85), tarih şeridi kullanarak öğretmek (2,85) ve önemli karakterlerin rollerine büründürerek öğretmektir (2,90).

Ayrıca, öğretmenlere uygulanan ölçekte bazı öğretmenlerin sosyal bilgiler ders kitaplarında yer alan tarihi olayların tarihleri hakkındaki önerilerini de yazdıkları görülmektedir. Görüşlerini belirten öğretmenlerin yazdıkları şunlardır:

Öğretmen-1. Genel olarak tarihi ezberletmiyorum. Ancak bilinmesi gereken tarihleri kesinlikle üzerinde durarak ve geçmişe yönelik sorular sorarak öğretim. Bazı yöntem teknikleri olanaklar yetersiz olduğu için uygulayamıyorum.

Öğretmen-2. Tarihi olayların tarihlerini ezberleterek öğretmeden çok tarihin (yaşananların) bu günü anlamada ve geleceğe yön vermede önemli olduğunu düşünüyorum. Bazı tarihi olayların tarihinin bilinmesi, bazılarının da hangi çağda hangi dönemde ve hangi yüzyılda v.b olduğunu bilmenin gerekli olduğunu düşünüyorum.

Öğretmen-3. Tarihi olayların tarihlerini öğrenmek aslında öğrencide biter. Bu dersi sevip çalışırsa öğrenir. Ama dersi sevdirmekte öğretmenin iyi anlatımında biter. İyi anlatımdan kastım şimdiki zamana bağlayıp esprilerle anlatılmasıdır.

Öğretmen-4. Öğrencilere tarihi olayların tarihlerini tarihi mekânlar gezdirilerek tarihi süreç içerisinde öğretilmesi daha etkili olur.

Öğretmen-5. Benim için olayların tarihleri o kadar önemli değildir. Bence olayın çıkış sebebi, hangi ortama göre çıktığı ve sonuçları önemlidir. Daha önemlisi olaydan çıkarılan derstir.

Öğretmen-6. Sosyal Bilgiler ders kitabı öğrenci seviye düzeyine ağır geliyor. Kitap soyut kalıyor. Bu nedenle öğrenciler konuları yüzeysel öğreniyor. Öğrendikleri tarihi olayların tarihlerini de bir müddet sonra unutuyorlar. Kitaplar daha görsel ve resimli olmalıdır. Kalıcı bilgiler öğretecek düzeyde olmalıdır. Tarih öğretiminde öğrencinin ilgisini daha çok çekmelidir.

Öğretmen-7. Okulumuzda tarihle ilgili harita, araç-gereç bulunmadığından siyasi harita kullanmak zorunda kalıyorum. Ayrıca ders kitapları öğrencinin seviyesinin üzerinde olduğu için tarihi olayların tarihlerini öğretmekte sıkıntı yaşıyorum.

Öğretmen-8. Eğitim – öğretim materyallerinin işe koşulmaması, mekândan ve öğrenci sayısının fazla olmasından dolayı tarihi olayların tarihlerini öğretmede zorlanıyorum. Ders kitapları geçmişe nazaran içi boşaltılmış bir vaziyettedir. Konular arasında bir bütünlük mevcut değildir. Örneğin; öğrenciye tarihi olayların tarihlerini öğrettiğimizde

bir sonraki ünite tarihle ilgi olmadığı için öğrenci tarihleri unutuyor. Ders süresi ile konu arasında uyumsuzluk var. Öğretmen kılavuzunda yer alan etkinliklerle ders süresi arasındaki uyumsuzluğu biz öğretmenler olarak bariz şekilde görmekteyiz. Süre sıkıntısı mevcut olunca da etkinlik, soru –cevap, dönüt gibi faaliyetleri ders içerisinde yeterince yer veremiyoruz.

Öğretmen-9. Olayların tarihini tam olarak bilmek zor olacağı için kronolojik sıralamanın bilinmesi yönünde öğrencilere tavsiyelerde bulunurum.

4.3 ÜÇÜNCÜ ALT PROBLEME İLİŞKİN BULGU VE YORUMLAR

Tablo 11. Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında Yer Alan Tarihi Olayların Tarihlerinin Öğretiminde Kullanılan Yöntem –Tekniklere İlişkin Öğrenci Görüşleri

MADDELER	Her zaman		Sık sık		Ara sıra		Nadiren		Hiçbir zaman		$\bar{X}$
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	
1.Öğretmenimiz tarihi olayların tarihlerini ezberlettir.	141	34,4	6	16,1	11	2,7	49	12	40	9,8	3,53
2. Öğretmenimiz tarihi olayların tarihlerini kendi anlatır.	145	35,4	103	25,1	96	23,4	51	12,4	15	3,7	3,76
3.Öğretmenimiz tarihi olayların tarihlerini defterimize yazdırarak öğretir.	143	34,9	102	24,9	94	22,9	51	12,4	20	4,9	3,72
4. Öğretmenimiz tarihi olayların tarihlerini karikatürlerle öğretir.	-	-	3	0,7	35	8,5	75	18,3	297	72,4	1,37
5.Öğretmenimiz tarihi olayların tarihlerini resimlerle, fotoğraflarla öğretir.	61	14,9	33	8	97	23,7	61	14,9	158	38,5	2,45
6.Öğretmenimiz tarihi olayların tarihlerini araştırma ödevi vererek öğretir.	145	35,4	96	23,4	91	22,2	42	10,2	36	8,8	3,66

7.Öğretmenimiz tarihi olayların tarihlerini rol, drama yaptırarak öğretir.	17	4,1	34	8,3	74	18	108	26,3	117	43,2	2,03
8.Öğretmenimiz tarihi olayların tarihlerini tarih şeridi kullanarak öğretir.	10	2,4	37	9	58	14,1	94	22,9	211	51,5	1,88
9.Öğretmenimiz tarihi olayların tarihlerini sınıfa uzman kişiler getirerek öğretir.	10	2,4	7	1,7	22	5,4	35	8,5	336	82	1,34
10. Öğretmenimiz tarihi olayların tarihlerini bize düşündürücü sorular sorarak öğretir.	105	25,6	124	30,2	81	19,8	55	13,4	45	11	3,46
11. Öğretmenimiz tarihi olayların tarihlerini harita, maket vb. Araçlar kullanarak öğretir.	46	11,2	43	10,5	85	20,7	81	19,8	155	37,8	2,37
12. Öğretmenimiz tarihi olayların tarihlerini kavram haritaları kullanarak öğretir.	105	25,6	92	22,4	103	25,1	62	15,1	48	11,7	3,35
13. Öğretmenimiz tarihi olayların tarihlerini önemli karakterlerin rollerine büründürüp canlandırarak öğretir.	23	5,6	28	6,8	73	17,8	82	20	204	49,8	1,98
14. Öğretmenimiz tarihi olayların tarihlerini konu içerisinde kısa süre içinde (5-10 dk) fikir üretmek öğretir.	12	24,9	93	22,7	98	23,9	75	18,3	42	10,2	3,33
15. Öğretmenimiz tarihi olayların tarihlerini küçük gruplara ayırarak öğretir.	52	12,7	50	12,2	92	22,4	73	17,8	143	34,9	2,50
16. Öğretmenimiz tarihi olayların tarihlerini dersin sonunda konunun özetini sunarak öğretir.	82	20	39	9,5	70	17,1	77	18,8	142	34,6	2,61
17. Öğretmenimiz tarihi olayların tarihlerini bilgisayardan film, video vb. İzleterek öğretir.	148	36,1	87	21,2	104	25,2	41	10	30	7,3	3,68
18. Öğretmenimiz tarihi olayların tarihlerini konuyla ilgili hikayelerle öğretir.	69	16,8	60	14,6	101	24,6	93	22,7	87	21,2	2,83

19. Öğretmenimiz tarihi olayların tarihlerini yakın çevre gezilerine götürerek öğretir.	10	2,4	37	9	58	14,1	94	22,9	211	51,5	1,88
20. Öğretmenimiz tarihi olayların tarihlerini diyagramlar kullanarak öğretir.	2	0,5	11	2,7	110	26,8	77	18,8	210	51,2	1,82

Öğretmenlerin tarihi olayların tarihlerini öğretirken kullandıkları yöntem-tekniik ile ilgili öğrenci görüşlerine ilişkin yüzde-frekans dağılımları ve aritmetik ortalamalar tabloda verilmiştir. Tabloya baktığımızda öğrenci görüşlerine göre öğretmenlerin tarihi olayların tarihlerini öğretirken en fazla kullandıkları yöntem-tekniikler; tarihlerin öğretiminde öğretmenin kendisi anlatarak öğretmek (3,76), defterimize yazdırarak öğretmek (3,72), bilgisayardan film, video izleterek öğretmek (3,68), araştırma ödevi vererek öğretmek (3,66), ezberleterek öğretmek (3,53), düşündürücü sorular sorarak öğretmek (3,46) ve kavram haritaları kullanarak öğretmektir (3,35).En az kullandıkları yöntem –teknikler ise; sınıfa uzman kişiler getirerek öğretmek (1,34), karikatürlerle öğretmek (1,37), diyagramlar kullanarak öğretmek (1,82), yakın çevre gezilerine götürerek öğretmek (1,88), tarih şeridi kullanarak öğretmek (1,88) ve önemli karakterlerin rollerine büründürüp öğretmektir (1,98).

4.4 DÖRDÜNCÜ ALT PROBLEME İLİŞKİN BULGU VE YORUMLAR

Tablo 12. Tarihi Olayların Tarihlerini Öğretmenin Ezberleterek Öğretmesi Bakımından Öğretmen ve Öğrenci Görüşleri Arasındaki Fark

Madde 1	Her zaman	Sık Sık	Ara Sıra	Nadiren	Hiçbir zaman	Toplam
Öğretmen	60 (60)	35 (35)	5 (5)	-	-	100
Öğrenci	141(34,4)	96 (23,4)	61(14,8)	52 (12,6)	60(14,6)	410
Toplam	201	131	66	52	60	510

($\alpha = 0.05$ için $\chi^2_{\text{tablo}} = 9.49$) 5: her zaman 4: sık sık 3: ara sıra 2: nadiren 1: hiçbir zaman

Tablo incelendiğinde, madde-1’de tarihi olayların tarihlerini öğretmenin ezberleterek öğretmesi bakımından öğretmen ve öğrenci görüşleri arasında anlamlı bir farklılık vardır ($\chi^2_{tablo} = 9.49 < \chi^2_{hesap} = 50.22$) . Öğretmenlerin % 60’ı her zaman tarihi olayların tarihlerini ezberleterek öğrettiğini belirtse de öğrencilerin % 34,4’ü aynı görüştedir. Öğretmenler hiçbir zaman tarihi olayların tarihlerini ezberleterek öğrettiklerini tercih etmeseler de öğrencilerin % 60’ı hiçbir zaman öğretmenlerin tarihi olayların tarihlerini ezberleterek öğrettiğini belirtmiştir.

Tablo 13. Tarihi Olayların Tarihlerini Öğretmenin Kendisi Anlatarak Öğretmesi Bakımından Öğretmen ve Öğrenci Görüşleri Arasındaki Fark

Madde 2	Her zaman	Sık Sık	Ara Sıra	Nadiren	Hiçbir zaman	Toplam
Öğretmen	25 (25)	60 (60)	15 (15)	-	-	100
Öğrenci	145(35,4)	103(25,1)	96(23,4)	51 (12,4)	15 (3,7)	410
Toplam	170	163	111	51	15	510

($\alpha = 0.05$ için $\chi^2_{tablo} = 9.49$) 5: her zaman 4: sık sık 3: ara sıra 2: nadiren 1: hiçbir zaman

Tablo incelendiğinde madde 2’de tarihi olayların tarihlerini öğretmenin kendisi anlatarak öğretmesi bakımından öğretmen ve öğrenci görüşleri arasında anlamlı bir farklılık vardır ($\chi^2_{tablo} = 9.49 < \chi^2_{hesap} = 49.79$) . Öğretmenlerin % 25’i her zaman tarihi olayların tarihlerini öğretmenin kendisi anlatarak öğrettiğini belirtse de öğrencilerin % 35,4’ü belirtmiştir. Öğretmenler hiçbir zaman tarihi olayların tarihlerini kendisi anlatarak öğrettiklerini belirtse de öğrencilerin % 3,7’si hiçbir zaman öğretmenlerin tarihi olayların tarihlerini ezberleterek öğretmediğini belirtmiştir.

Tablo 14. Tarihi Olayların Tarihlerini Öğretmenin Deftere Yazdırarak Öğretmesi Bakımından Öğretmen ve Öğrenci Görüşleri Arasındaki Fark

Madde 3	Her zaman	Sık Sık	Ara Sıra	Nadiren	Hiçbir zaman	Toplam
Öğretmen	-	60 (60)	40 (40)	-	-	100
Öğrenci	143(34,9)	102(24,9)	94(22,9)	51(12,4)	20 (4,9)	410
Toplam	143	162	134	51	20	510

($\alpha = 0.05$ için $\chi^2_{tablo} = 9.49$) 5: her zaman 4: sık sık 3: ara sıra 2: nadiren 1: hiçbir zaman

Tablo incelendiğinde madde 3'te tarihi olayların tarihlerini öğretmenin deftere yazdırarak öğretmesi bakımından öğretmen ve öğrenci görüşleri arasında anlamlı bir farklılık vardır ($\chi^2_{tablo} = 9.49 < \chi^2_{hesap} = 105.31$) . Öğretmenlerin hiçbiri her zaman tarihi olayların tarihlerini deftere yazdırarak öğrettiğini belirtse de öğrencilerin % 34,9'u belirtmiştir. Öğretmenler hiçbiri hiçbir zaman tarihi olayların tarihlerini deftere yazdırarak öğrettiklerini belirtse de öğrencilerin % 4,9'u hiçbir zaman öğretmenlerin tarihi olayların tarihlerini deftere yazdırarak öğrettiğini belirtmiştir.

Tablo 15. Tarihi Olayların Tarihlerini Öğretmenin Karikatürlerle Öğretmesi Bakımından Öğretmen ve Öğrenci Görüşleri Arasındaki Fark

Madde 4	Her zaman	Sık Sık	Ara Sıra	Nadiren	Hiçbir zaman	Toplam
Öğretmen	-	-	35 (35)	40 (40)	25 (25)	100
Öğrenci	-	3 (0,7)	35 (8,5)	75 (18,3)	297(72,4)	410
Toplam	-	3	70	115	322	510

($\alpha = 0.05$ için $\chi^2_{tablo} = 9.49$) 5: her zaman 4: sık sık 3: ara sıra 2: nadiren 1: hiçbir zaman

Tablo incelendiğinde madde 4'te tarihi olayların tarihlerini öğretmenin karikatürlerle öğretmesi bakımından öğretmen ve öğrenci görüşleri arasında anlamlı bir farklılık vardır ($\chi^2_{tablo} = 9.49 < \chi^2_{hesap} = 87.20$) . Öğretmenler ve öğrenciler hiçbiri her zaman tarihi olayların tarihlerini karikatürlerle öğretilmediğini belirtmiştir. Öğretmenler % 25'i hiçbir zaman tarihi olayların tarihlerini karikatürlerle öğrettiklerini belirtse de öğrencilerin % 72,4'ü hiçbir zaman öğretmenlerin tarihi olayların tarihlerini karikatürlerle öğrettiğini belirtmiştir.

Tablo 16. Tarihlerini Öğretmenin Resim ve Fotoğraflarla Öğretmesi Bakımından Öğretmen ve Öğrenci Görüşleri Arasındaki Fark

Madde 5	Her zaman	Sık Sık	Ara Sıra	Nadiren	Hiçbir zaman	Toplam
Öğretmen	55 (55)	30 (30)	15 (15)	-	-	100
Öğrenci	61 (14,9)	33 (8)	97 (23,7)	61 (14,9)	158(38,5)	410
Toplam	116	63	112	61	158	510

($\alpha = 0.05$ için $\chi^2_{tablo} = 9.49$) 5: her zaman 4: sık sık 3: ara sıra 2: nadiren 1: hiçbir zaman

Tablo incelendiğinde madde 5'te tarihi olayların tarihlerini öğretmenin resim ve fotoğraflarla öğretmesi bakımından öğretmen ve öğrenci görüşleri arasında anlamlı bir farklılık vardır ($\chi^2_{tablo} = 9.49 < \chi^2_{hesap} = 144.41$). Öğretmenlerin % 55'i her zaman tarihi olayların tarihlerini resim ve fotoğraflarla öğretildiğini belirtmiştir. Öğrencilerin ise % 14,9'u her zaman tarihi olayların tarihlerini resim ve fotoğraflarla öğrettiğini belirtmiştir. Öğretmenlerin hiçbiri hiçbir zaman tarihi olayların tarihlerini resim ve fotoğraflarla öğrettiklerini belirtse de öğrencilerin % 38,5'i hiçbir zaman öğretmenlerin tarihi olayların tarihlerini resim ve fotoğraflarla öğrettiğini belirtmiştir.

Tablo 17. Tarihi Olayların Tarihlerini Öğretmenin Araştırma Ödevi Vererek Öğretmesi Bakımından Öğretmen ve Öğrenci Görüşleri Arasındaki Fark

Madde 6	Her zaman	Sık Sık	Ara Sıra	Nadiren	Hiçbir zaman	Toplam
Öğretmen	70 (70)	30 (30)	-	-	-	100
Öğrenci	145(35,4)	96(23,4)	91 (22,2)	42 (10,2)	36 (8,8)	410
Toplam	215	126	91	42	36	510

($\alpha = 0.05$ için $\chi^2_{tablo} = 9.49$) 5: her zaman 4: sık sık 3: ara sıra 2: nadiren 1: hiçbir zaman

Tablo incelendiğinde madde 6'da tarihi olayların tarihlerini öğretmenin araştırma ödevi vererek öğretmesi bakımından öğretmen ve öğrenci görüşleri arasında anlamlı bir farklılık vardır ($\chi^2_{tablo} = 9.49 < \chi^2_{hesap} = 65.54$). Öğretmenlerin % 70'i her zaman tarihi olayların tarihlerini araştırma ödevi vererek öğretildiğini belirtmiştir.

Öğrencilerin ise % 35,4'ü her zaman tarihi olayların tarihlerini araştırma ödevi vererek öğrettiğini belirtmiştir. Öğretmenlerin hiçbiri hiçbir zaman tarihi olayların tarihlerini araştırma ödevi vererek öğrettiklerini belirtse de öğrencilerin % 8,8'i hiçbir zaman öğretmenlerin tarihi olayların tarihlerini araştırma ödevi vererek öğrettiğini belirtmiştir.

Tablo 18. Tarihi Olayların Tarihlerini Öğretmenin Rol ve Drama Yaptırarak Öğretmesi Bakımından Öğretmen ve Öğrenci Görüşleri Arasındaki Fark

Madde 7	Her zaman	Sık Sık	Ara Sıra	Nadiren	Hiçbir zaman	Toplam
Öğretmen	15 (15)	20 (20)	50 (50)	15 (15)	-	100
Öğrenci	17 (4,1)	64(15,6)	94(22,9)	108 (26,3)	117(28,5)	410
Toplam	32	84	144	123	117	510

($\alpha = 0.05$ için $\chi^2_{tablo} = 9.49$) 5: her zaman 4: sık sık 3: ara sıra 2: nadiren 1: hiçbir zaman

Tablo incelendiğinde madde 7'de tarihi olayların tarihlerini öğretmenin rol ve drama yaptırarak öğretmesi bakımından öğretmen ve öğrenci görüşleri arasında anlamlı bir farklılık vardır ($\chi^2_{tablo} = 9.49 < \chi^2_{hesap} = 72.17$). Öğretmenlerin % 15'i her zaman tarihi olayların tarihlerini rol ve drama yaptırarak öğretildiğini belirtmiştir. Öğrencilerin ise %4,1'i her zaman tarihi olayların tarihlerini rol ve drama yaptırarak öğrettiğini belirtmiştir. Öğretmenlerin hiçbiri hiçbir zaman tarihi olayların tarihlerini rol ve drama yaptırarak öğrettiklerini belirtse de öğrencilerin % 28,5'i hiçbir zaman öğretmenlerin tarihi olayların tarihlerini rol ve drama yaptırarak öğrettiğini belirtmiştir.

Tablo 19. Tarihi Olayların Tarihlerini Öğretmenin Tarih Şeridi Kullanarak Öğretmesi Bakımından Öğretmen ve Öğrenci Görüşleri Arasındaki Fark

Madde 8	Her zaman	Sık Sık	Ara Sıra	Nadiren	Hiçbir zaman	Toplam
Öğretmen	5 (5)	15 (15)	40 (40)	40 (40)	-	100
Öğrenci	10 (2,4)	37 (9)	58(14,1)	94(22,9)	211(51,5)	410
Toplam	15	52	98	134	211	510

($\alpha = 0.05$ için $\chi^2_{tablo} = 9.49$) 5: her zaman 4: sık sık 3: ara sıra 2: nadiren 1: hiçbir zaman

Tablo incelendiğinde madde 8’de tarihi olayların tarihlerini öğretmenin tarih şeridi kullanarak öğretmesi bakımından öğretmen ve öğrenci görüşleri arasında anlamlı bir farklılık vardır ($\chi^2_{tablo} = 9.49 < \chi^2_{hesap} = 73.48$). Öğretmenlerin % 5’i her zaman tarihi olayların tarihlerini tarih şeridi kullanarak öğretildiğini belirtmiştir. Öğrencilerin ise % 2,4’ü her zaman tarihi olayların tarihlerini tarih şeridi kullanarak öğrettiğini belirtmiştir. Öğretmenlerin hiçbiri hiçbir zaman tarihi olayların tarihlerini tarih şeridi kullanarak öğrettiklerini belirtse de öğrencilerin % 51,5’i hiçbir zaman öğretmenlerin tarihi olayların tarihlerini tarih şeridi kullanarak öğrettiğini belirtmiştir.

Tablo 20. Tarihi Olayların Tarihlerini Öğretmenin Sınıfa Uzman Kişi Getirerek Öğretmesi Bakımından Öğretmen ve Öğrenci Görüşleri Arasındaki Fark

Madde 9	Her zaman	Sık Sık	Ara Sıra	Nadiren	Hiçbir zaman	Toplam
Öğretmen	-	-	30 (30)	35 (35)	35 (35)	100
Öğrenci	10 (2,4)	7 (1,7)	22 (5,4)	35 (8,5)	336 (82)	410
Toplam	10	7	52	70	371	510

($\alpha = 0.05$ için $\chi^2_{tablo} = 9.49$) 5: her zaman 4: sık sık 3: ara sıra 2: nadiren 1: hiçbir zaman

Tablo incelendiğinde madde 9’da tarihi olayların tarihlerini öğretmenin sınıfa uzman kişi getirerek öğretmesi bakımından öğretmen ve öğrenci görüşleri arasında anlamlı bir farklılık vardır ($\chi^2_{tablo} = 9.49 < \chi^2_{hesap} = 117.36$). Öğretmenlerin hiçbiri her zaman tarihi olayların tarihlerini tarih şeridi kullanarak öğretildiğini belirtmiştir. Öğrencilerin ise % 2,4’ü her zaman öğretmenlerin tarihi olayların tarihlerini sınıfa uzman kişi getirerek öğrettiğini belirtmiştir. Öğretmenlerin % 35’i hiçbir zaman tarihi olayların tarihlerini sınıfa uzman kişi getirerek öğrettiklerini belirtse de öğrencilerin % 82’si hiçbir zaman öğretmenlerin tarihi olayların tarihlerini sınıfa uzman kişi getirerek öğrettiğini belirtmiştir.

Tablo 21. Tarihi Olayların Tarihlerini Öğretmenin Düşündürücü Sorular Sorarak Öğretmesi Bakımından Öğretmen ve Öğrenci Görüşleri Arasındaki Fark

Madde 10	Her zaman	Sık Sık	Ara Sıra	Nadiren	Hiçbir zaman	Toplam
Öğretmen	65 (65)	20 (20)	5 (5)	5 (5)	5 (5)	100
Öğrenci	105(25,6)	124(30,2)	81(19,8)	55 (13,4)	45 (11)	410
Toplam	170	144	86	60	50	510

($\alpha = 0.05$ için $\chi^2_{tablo} = 9.49$) 5: her zaman 4: sık sık 3: ara sıra 2: nadiren 1: hiçbir zaman

Tablo incelendiğinde madde 10'da tarihi olayların tarihlerini öğretmenin düşündürücü sorular sorarak öğretmesi bakımından öğretmen ve öğrenci görüşleri arasında anlamlı bir farklılık vardır ($\chi^2_{tablo} = 9.49 < \chi^2_{hesap} = 58.55$). Öğretmenlerin % 65'i her zaman tarihi olayların tarihlerini düşündürücü sorular sorarak öğretildiğini belirtmiştir. Öğrencilerin ise % 25,6'sı her zaman tarihi olayların tarihlerini öğretmenlerin düşündürücü sorular sorarak öğrettiğini belirtmiştir. Öğretmenlerin % 5'i hiçbir zaman tarihi olayların tarihlerini düşündürücü sorular sorarak öğrettiklerini belirtse de öğrencilerin % 11'i hiçbir zaman öğretmenlerin tarihi olayların tarihlerini düşündürücü sorular sorarak öğrettiğini belirtmiştir.

Tablo 22. Tarihi Olayların Tarihlerini Öğretmenin Harita Kullanarak Öğretmesi Bakımından Öğretmen ve Öğrenci Görüşleri Arasındaki Fark

Madde 11	Her zaman	Sık Sık	Ara Sıra	Nadiren	Hiçbir zaman	Toplam
Öğretmen	35 (35)	25 (25)	30 (30)	10 (10)	-	100
Öğrenci	46 (11,2)	43 (10,5)	85 (20,7)	81 (19,8)	155 (37,8)	410
Toplam	81	68	115	91	155	510

($\alpha = 0.05$ için $\chi^2_{tablo} = 9.49$) 5: her zaman 4: sık sık 3: ara sıra 2: nadiren 1: hiçbir zaman

Tablo incelendiğinde madde 11'de tarihi olayların tarihlerini öğretmenin harita kullanarak öğretmesi bakımından öğretmen ve öğrenci görüşleri arasında anlamlı bir farklılık vardır ($\chi^2_{tablo} = 9.49 < \chi^2_{hesap} = 84.60$). Öğretmenlerin % 35'i her zaman

tarihi olayların tarihlerini harita kullanarak öğretilmiş olduğunu belirtmiştir. Öğrencilerin ise % 11,2'si her zaman tarihi olayların tarihlerini öğretmenlerin harita kullanarak öğrettiğini belirtmiştir. Öğretmenlerin hiçbiri hiçbir zaman tarihi olayların tarihlerini harita kullanarak öğrettiklerini belirtse de öğrencilerin % 37,8'i hiçbir zaman öğretmenlerin tarihi olayların tarihlerini harita kullanarak öğrettiğini belirtmiştir.

Tablo 23. Tarihi Olayların Tarihlerini Öğretmenin Kavram Haritaları Kullanarak Öğretmesi Bakımından Öğretmen ve Öğrenci Görüşleri Arasındaki Fark

Madde 12	Her zaman	Sık Sık	Ara Sıra	Nadiren	Hiçbir zaman	Toplam
Öğretmen	50 (50)	30 (30)	15 (15)	5 (5)	-	100
Öğrenci	105(25,6)	92(22,4)	103(25,1)	62 (15,1)	48 (11,7)	410
Toplam	155	122	118	67	48	510

($\alpha = 0.05$ için $\chi^2_{tablo} = 9.49$) 5: her zaman 4: sık sık 3: ara sıra 2: nadiren 1: hiçbir zaman

Tablo incelendiğinde madde 12'de tarihi olayların tarihlerini öğretmenin kavram haritaları kullanarak öğretmesi bakımından öğretmen ve öğrenci görüşleri arasında anlamlı bir farklılık vardır ($\chi^2_{tablo} = 9.49 < \chi^2_{hesap} = 51.50$). Öğretmenlerin % 50'si her zaman tarihi olayların tarihlerini kavram haritaları kullanarak öğretilmiş olduğunu belirtmiştir. Öğrencilerin ise % 25,6'sı her zaman tarihi olayların tarihlerini öğretmenlerin kavram haritaları kullanarak öğrettiğini belirtmiştir. Öğretmenlerin hiçbiri hiçbir zaman tarihi olayların tarihlerini kavram haritaları kullanarak öğrettiklerini belirtse de öğrencilerin % 11,7'si hiçbir zaman öğretmenlerin tarihi olayların tarihlerini kavram haritaları kullanarak öğrettiğini belirtmiştir.

Tablo 24. Tarihi Olayların Tarihlerini Öğretmenin Önemli Kişilerin Rollerine Büründürerek Öğretmesi Bakımından Öğretmen ve Öğrenci Görüşleri Arasındaki Fark

Madde 13	Her zaman	Sık Sık	Ara Sıra	Nadiren	Hiçbir zaman	Toplam
Öğretmen	5 (5)	10 (10)	60 (60)	20 (20)	5 (5)	100
Öğrenci	23 (5,6)	28(6,8)	73(17,8)	82 (20)	204(49,8)	410
Toplam	28	38	133	102	209	510

($\alpha = 0.05$ için $\chi^2_{tablo} = 9.49$) 5: her zaman 4: sık sık 3: ara sıra 2: nadiren 1: hiçbir zaman

Tablo incelendiğinde madde 13'te tarihi olayların tarihlerini öğretmenin önemli kişilerin rollerine büründürerek öğretmesi bakımından öğretmen ve öğrenci görüşleri arasında anlamlı bir farklılık vardır ($\chi^2_{tablo} = 9.49 < \chi^2_{hesap} = 86.79$). Öğretmenlerin % 5'i her zaman tarihi olayların tarihlerini önemli kişilerin rollerine büründürerek öğretildiğini belirtmiştir. Öğrencilerin ise % 5,6'sı her zaman tarihi olayların tarihlerini öğretmenlerin önemli kişilerin rollerine büründürerek öğrettiğini belirtmiştir. Öğretmenlerin % 5'i hiçbir zaman tarihi olayların tarihlerini önemli kişilerin rollerine büründürerek öğrettiklerini belirtse de öğrencilerin % 49,8'i hiçbir zaman öğretmenlerin tarihi olayların tarihlerini önemli kişilerin rollerine büründürerek öğrettiğini belirtmiştir.

Tablo 25. Tarihi Olayların Tarihlerini Öğretmenin Konu İçerisinde Kısa Sürede (5-10 dk) Fikirler Üreterek Öğretmesi Bakımından Öğretmen ve Öğrenci Görüşleri Arasındaki Fark

Madde 14	Her zaman	Sık Sık	Ara Sıra	Nadiren	Hiçbir zaman	Toplam
Öğretmen	20 (20)	35 (35)	20 (20)	25 (25)	-	100
Öğrenci	22 (5,3)	103(25,1)	98 (23,9)	95 (23,1)	92 (22,4)	410
Toplam	42	138	118	120	92	510

($\alpha = 0.05$ için $\chi^2_{tablo} = 9.49$) 5: her zaman 4: sık sık 3: ara sıra 2: nadiren 1: hiçbir zaman

Tablo incelendiğinde madde 14'te tarihi olayların tarihlerini öğretmenin konu içerisinde kısa sürede (5-10 dk) fikirler üreterek öğretmesi bakımından öğretmen ve öğrenci görüşleri arasında anlamlı bir farklılık vardır ($\chi^2_{tablo} = 9.49 < \chi^2_{hesap} = 46.88$). Öğretmenlerin % 20'si her zaman tarihi olayların tarihlerini konu içerisinde kısa sürede (5-10 dk) fikirler üreterek öğretildiğini belirtmiştir. Öğrencilerin ise % 5,3'ü her zaman tarihi olayların tarihlerini öğretmenlerin konu içerisinde kısa sürede (5-10 dk) fikirler üreterek öğrettiğini belirtmiştir. Öğretmenlerin hiçbiri hiçbir zaman tarihi olayların tarihlerini konu içerisinde kısa sürede (5-10 dk) fikirler üreterek öğrettiklerini belirtse de öğrencilerin % 22,4'ü hiçbir zaman öğretmenlerin tarihi olayların tarihlerini konu içerisinde kısa sürede (5-10 dk) fikirler üreterek öğrettiğini belirtmiştir.

Tablo 26. Tarihi Olayların Tarihlerini Öğretmenin Küçük Gruplara Ayırarak Öğretmesi Bakımından Öğretmen ve Öğrenci Görüşleri Arasındaki Fark

Madde 15	Her zaman	Sık Sık	Ara Sıra	Nadiren	Hiçbir zaman	Toplam
Öğretmen	25 (25)	20 (20)	20 (20)	35 (35)	-	100
Öğrenci	52 (12,7)	50 (12,2)	92 (22,4)	73 (17,8)	143(34,9)	410
Toplam	77	70	112	108	143	510

($\alpha = 0.05$ için $\chi^2_{tablo} = 9.49$) 5: her zaman 4: sık sık 3: ara sıra 2: nadiren 1: hiçbir zaman

Tablo incelendiğinde madde 15'te tarihi olayların tarihlerini öğretmenin küçük gruplara ayırarak öğretmesi bakımından öğretmen ve öğrenci görüşleri arasında anlamlı bir farklılık vardır ($\chi^2_{tablo} = 9.49 < \chi^2_{hesap} = 57.96$). Öğretmenlerin % 25'i her zaman tarihi olayların tarihlerini küçük gruplara ayırarak öğretildiğini belirtmiştir. Öğrencilerin ise % 12,7'si her zaman tarihi olayların tarihlerini öğretmenlerin küçük gruplara ayırarak öğrettiğini belirtmiştir. Öğretmenlerin hiçbiri hiçbir zaman tarihi olayların tarihlerini küçük gruplara ayırarak öğrettiklerini belirtse de öğrencilerin % 34,9'u hiçbir zaman öğretmenlerin tarihi olayların tarihlerini küçük gruplara ayırarak öğrettiğini belirtmiştir.

Tablo 27. Tarihi Olayların Tarihlerini Öğretmenin Dersin Sonunda Konunun Özetini Sunarak Öğretmesi Bakımından Öğretmen ve Öğrenci Görüşleri Arasındaki Fark

Madde 16	Her zaman	Sık Sık	Ara Sıra	Nadiren	Hiçbir zaman	Toplam
Öğretmen	20 (20)	25 (25)	20 (20)	20 (20)	15 (15)	100
Öğrenci	82 (20)	39 (9,5)	70 (17,1)	77 (18,8)	142(34,6)	410
Toplam	102	64	90	97	157	510

($\alpha = 0.05$ için $\chi^2_{tablo} = 9.49$) 5: her zaman 4: sık sık 3: ara sıra 2: nadiren 1: hiçbir zaman

Tablo incelendiğinde madde 16'da tarihi olayların tarihlerini öğretmenin dersin sonunda konunun özetini sunarak öğretmesi bakımından öğretmen ve öğrenci

görüşleri arasında anlamlı bir farklılık vardır ($\chi^2_{tablo} = 9.49 < \chi^2_{hesap} = 26.84$) . Öğretmenlerin % 20'si her zaman tarihi olayların tarihlerini dersin sonunda konunun özetini sunarak öğretildiğini belirtmiştir. Öğrencilerin ise % 20'si her zaman tarihi olayların tarihlerini öğretmenlerin dersin sonunda konunun özetini sunarak öğrettiğini belirtmiştir. Öğretmenlerin % 15'i hiçbir zaman tarihi olayların tarihlerini dersin sonunda konunun özetini sunarak öğrettiklerini belirtse de öğrencilerin % 34,6'sı hiçbir zaman öğretmenlerin tarihi olayların tarihlerini dersin sonunda konunun özetini sunarak öğrettiğini belirtmiştir.

Tablo 28. Tarihi Olayların Tarihlerini Öğretmenin Bilgisayardan Film, Video vb. İzleterek Öğretmesi Bakımından Öğretmen ve Öğrenci Görüşleri Arasındaki Fark

Madde 17	Her zaman	Sık Sık	Ara Sıra	Nadiren	Hiçbir zaman	Toplam
Öğretmen	35 (35)	10 (10)	50 (50)	5 (5)	-	100
Öğrenci	148(36,1)	87(21,2)	104(25,2)	41 (10)	30 (7,3)	410
Toplam	183	97	154	46	30	510

($\alpha = 0.05$ için $\chi^2_{tablo} = 9.49$) 5: her zaman 4: sık sık 3: ara sıra 2: nadiren 1: hiçbir zaman

Tablo incelendiğinde madde 17'de tarihi olayların tarihlerini öğretmenin bilgisayardan film, video vb. izleterek öğretmesi bakımından öğretmen ve öğrenci görüşleri arasında anlamlı bir farklılık vardır ($\chi^2_{tablo} = 9.49 < \chi^2_{hesap} = 30.39$) . Öğretmenlerin % 35'i her zaman tarihi olayların tarihlerini bilgisayardan film, video vb. izleterek öğretildiğini belirtmiştir. Öğrencilerin ise % 36,1'i her zaman tarihi olayların tarihlerini öğretmenlerin bilgisayardan film, video vb. izleterek öğrettiğini belirtmiştir. Öğretmenlerin hiçbiri hiçbir zaman tarihi olayların tarihlerini bilgisayardan film, video vb. izleterek öğrettiklerini belirtse de öğrencilerin % 7,3'ü hiçbir zaman öğretmenlerin tarihi olayların tarihlerini bilgisayardan film, video vb. izleterek öğrettiğini belirtmiştir.

Tablo 29. Tarihi Olayların Tarihlerini Öğretmenin Konuyla İlgili Hikayelerle Öğretmesi Bakımından Öğretmen ve Öğrenci Görüşleri Arasındaki Fark

Madde 18	Her zaman	Sık Sık	Ara Sıra	Nadiren	Hiçbir zaman	Toplam
Öğretmen	-	25 (25)	55 (55)	15 (15)	5 (5)	100
Öğrenci	69 (16,8)	60 (14,6)	101(24,6)	93 (22,7)	87 (21,2)	410
Toplam	69	85	156	108	92	510

($\alpha = 0.05$ için $\chi^2_{tablo} = 9.49$) 5: her zaman 4: sık sık 3: ara sıra 2: nadiren 1: hiçbir zaman

Tablo incelendiğinde madde 18’de tarihi olayların tarihlerini öğretmenin konuyla ilgili hikayelerle öğretmesi bakımından öğretmen ve öğrenci görüşleri arasında anlamlı bir farklılık vardır ($\chi^2_{tablo} = 9.49 < \chi^2_{hesap} = 62.33$). Öğretmenlerin hiçbiri her zaman tarihi olayların tarihlerini konuyla ilgili hikayelerle öğretildiğini belirtmiştir. Öğrencilerin ise % 16,8’i her zaman tarihi olayların tarihlerini öğretmenlerin konuyla ilgili hikayelerle öğrettiğini belirtmiştir. Öğretmenlerin % 5’i hiçbir zaman tarihi olayların tarihlerini konuyla ilgili hikayelerle öğrettiklerini belirtse de öğrencilerin % 21,2’si hiçbir zaman öğretmenlerin tarihi olayların tarihlerini konuyla ilgili hikayelerle öğrettiğini belirtmiştir.

Tablo 30. Tarihi Olayların Tarihlerini Öğretmenin Çevre Gezilerine Götürerek Öğretmesi Bakımından Öğretmen ve Öğrenci Görüşleri Arasındaki Fark

Madde 19	Her zaman	Sık Sık	Ara Sıra	Nadiren	Hiçbir zaman	Toplam
Öğretmen	5 (5)	15 (15)	40 (40)	40 (40)	-	100
Öğrenci	10 (2,4)	37 (9)	58 (14,1)	94 (22,9)	211(51,5)	410
Toplam	15	52	98	134	211	510

($\alpha = 0.05$ için $\chi^2_{tablo} = 9.49$) 5: her zaman 4: sık sık 3: ara sıra 2: nadiren 1: hiçbir zaman

Tablo incelendiğinde madde 19’da tarihi olayların tarihlerini öğretmenin çevre gezilerine götürerek öğretmesi bakımından öğretmen ve öğrenci görüşleri arasında anlamlı bir farklılık vardır ($\chi^2_{tablo} = 9.49 < \chi^2_{hesap} = 93.15$). Öğretmenlerin % 5’i her

zaman tarihi olayların tarihlerini çevre gezilerine götürerek öğretildiğini belirtmiştir. Öğrencilerin ise % 2,4'ü her zaman tarihi olayların tarihlerini öğretmenlerin çevre gezilerine götürerek öğrettiğini belirtmiştir. Öğretmenlerin hiçbiri hiçbir zaman tarihi olayların tarihlerini çevre gezilerine götürerek öğrettiklerini belirtse de öğrencilerin % 51,5'i hiçbir zaman öğretmenlerin tarihi olayların tarihlerini çevre gezilerine götürerek öğrettiğini belirtmiştir.

Tablo 31. Tarihi Olayların Tarihlerini Öğretmenin Diyagramlar Kullanarak Öğretmesi Bakımından Öğretmen ve Öğrenci Görüşleri Arasındaki Fark

Madde 20	Her zaman	Sık Sık	Ara Sıra	Nadiren	Hiçbir zaman	Toplam
Öğretmen	5 (5)	25 (25)	40 (40)	25 (25)	5 (5)	100
Öğrenci	2 (0,5)	11(2,7)	110(26,8)	77(18,8)	210(51,2)	410
Toplam	7	36	150	102	215	510

($\alpha = 0.05$ için $\chi^2_{tablo} = 9.49$) 5: her zaman 4: sık sık 3: ara sıra 2: nadiren 1: hiçbir zaman

Tablo incelendiğinde madde 20'de tarihi olayların tarihlerini öğretmenin diyagramlar kullanarak öğretmesi bakımından öğretmen ve öğrenci görüşleri arasında anlamlı bir farklılık vardır ($\chi^2_{tablo} = 9.49 < \chi^2_{hesap} = 115.69$). Öğretmenlerin % 5'i her zaman tarihi olayların tarihlerini diyagramlar kullanarak öğretildiğini belirtmiştir. Öğrencilerin ise % 0,5'i her zaman tarihi olayların tarihlerini öğretmenlerin diyagramlar kullanarak öğrettiğini belirtmiştir. Öğretmenlerin % 5'i hiçbir zaman tarihi olayların tarihlerini diyagramlar kullanarak öğrettiklerini belirtse de öğrencilerin % 51,2'si hiçbir zaman öğretmenlerin tarihi olayların tarihlerini diyagramlar kullanarak öğrettiğini belirtmiştir.

BÖLÜM V

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışmada, öncelikle sosyal bilgiler ders kitaplarında yer alan tarihi olayları tarihlerini öğrencinin hatırlama düzeyi belirlenmiştir. Daha sonra ise sosyal bilgiler ders kitaplarında yer alan tarihi olayların tarihlerinin öğretiminde kullanılan yöntem- teknikler öğretmen, öğrenci ve gözlemci görüşleriyle belirlenmeye çalışılmıştır.

5.1 TARTIŞMA VE SONUÇ

5.1.1. Birinci Alt Probleme İlişkin Elde Edilen Sonuçlar

Sosyal bilgiler ders kitaplarında yer alan tarihi olayların tarihlerini öğrencinin bilme düzeyi sınıf seviyesi ile doğru orantılıdır. Yani sınıf seviyesi arttıkça (beşinci sınıftan altıncı sınıfa geçiş gibi) tarihleri bilme düzeyi de artmaktadır. Bunun birçok sebebi olabilir. Tarihler soyut olduğu için alt seviyedeki sınıflarda tarihi olayların tarihleri akılda kalmayabilir. Şimşek 2006 yılında yaptığı çalışmada, çocukların okudukları sınıf düzeyine bağlı olarak yaş düzeylerine göre tarihsel zaman kavramının sınıf (yaş) yükseldikçe başarının artış gösterdiğini ifade etmiştir. Bunun nedenlerini de şöyle ifade etmiştir: Tarihsel zaman kavramı soyut olduğu için alt sınıflardaki 45 öğrenciler (dört beş ve altıncı sınıf) gerekli zihinsel donanıma sahip olmaması, kavramın öğretilmesi için gerekli donanımın, öğreticinin, öğretim programının, yöntem- tekniğin ve ders kitabının yetersizliği bu durumun sebepleri olarak sıralamıştır.

Sosyal bilgiler ders kitaplarında yer alan temel tarihi olayların tarihlerini (TBMM'nin açılması, Cumhuriyetin ilanı gibi) öğrenci bilme düzeyi daha yüksektir. Bu durumun birçok sebebi olabilir. Okullarda milli bayram olarak kutlanması, bu tarihi olaylardan sadece belli bir sınıf seviyesinde değil bütün sınıf seviyelerinde bahsedilmesi.

Sosyal bilgiler ders kitaplarında yer alan İslam tarihi ile ilgili olayların tarihlerini (Hz. Muhammed'in doğum tarihi, hicret gibi) öğrencilerin bilme düzeyi daha yüksektir. Bu durumun birçok sebebi olabilir: Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi'nde bu tarihsel olaylarla dönük konuların olması, öğrencinin ilgisi ve inanç yapısı gibi.

Eskiçağ tarihlerini (Anadolu'da kurulan uygarlıkların kuruluş yıkılış tarihleri gibi) öğrenci bilme düzeyi düşüktür. Bunda öğretmenlerin eskiçağ tarihi konusundaki bilgilerinin yetersiz olması ve eskiçağ tarihlerinin yakın tarihle ilişkilendirilememesi etkili olabilir.

Yakın tarihi olayların tarihlerini (Birinci Dünya Savaşı, Mondros Ateşkes Antlaşması, Serv Antlaşması gibi) öğrenci bilme düzeyi daha iyidir. Bunda, bu tarihi olayların sosyal bilgiler ders kitaplarında neredeyse her kademe bahsedilmesi etkili olabilir.

Bilim tarihi ile ilgili tarihleri (Tungstenden telli normal ampul 1911 yılında icat edildi, Floresan ampuller 1927 yılında icat edildi, Halojen ampuller icat 1980 yılında icat edildi gibi) öğrenci bilme düzeyi düşüktür. Bunda yabancı kökenli kelimelerin olması ve öğretmenlerin bu olaylar üzerinde pek durmaması etkili olabilir.

5.1.2. İkinci Alt Probleme İlişkin Elde Edilen Sonuçlar

Öğretmen görüşlerine göre en çok kullandıkları yöntem-teknikler; tarihi olayların tarihlerini ödev vererek öğretmek, ezberleterek öğretmek, resim ve fotoğraflarla öğretmek, düşündürücü sorular sorarak öğretmek, kavram haritaları kullanarak öğretmek, öğretmenin kendisi anlatmaktır. Öğretmenler tarihsel olayların tarihlerini genelde ezberleterek, sorular sorarak ve ödev vererek öğretmektedir. Taşkaya ve Bal (2009) göre; öğretmenlerin en çok "Soru-Cevap" yöntemini ikinci olarak "Anlatım" yöntemi üçüncü olarak en çok "Tartışma" yöntemini kullandıkları ortaya çıkmıştır.

Öğretmen görüşlerine göre en az kullandıkları yöntem-teknik ise; sınıfa uzman kişi getirerek öğretmek, karikatürlerle öğretmek, yakın çevre gezilerine götürerek öğretmek, tarih şeridi kullanarak öğretmek ve önemli karakterlerin rollerine büründürerek öğretmektir. Öğretmen, tarihi olayların tarihlerini öğretirken yöntem – teknik olarak rol, drama yapma gibi yöntem – teknikleri kullanmamaktadır. Öğrencilere mevcut bilgileri ortaya koymak çözüm önerileri geliştirmek amacıyla rol ve drama yaptırılması sosyal bilgiler dersi için önemlidir (Gedik, 2010).

Polat (2006) göre; sosyal bilgiler öğretmenlerinin, en az tercih ettiği yöntem-teknikğin “rol yapma” olduğu tespit edilmiştir. Oysa sosyal bilgilerde tarihi konularında işlenmesinde en yaygın kullanılması gereken yöntemlerden birisi tarihi karakterleri canlandırmadır. Dilek ve Yapıcı (2005) göre; öğretmen veya öğrenciler tarihsel öyküler yazarak veya okuyarak tarih derslerinin içeriğine ve konularına katkı sağlayabileceğini ifade etmişlerdir. Dawson (t.y.) göre; Öğrencilere bir bir ardına gelen ve konuyla ilgili hikâyeler geliştirerek kronoloji ve zaman kavramı öğretilir.

Öğretmenler tarihi olayların tarihlerini öğretirken en çok kullandıkları yöntem teknikler eski (davranışçı) öğretim programında bulunan ezber yaptırma ve ödev vermedir. Yapılandırmacı öğretim programında bulunan yöntem teknikler öğretmenler tarafından fazla kullanılmamaktadır. Bunda öğretmenin bu yöntem teknikleri bilmemesi ve okulun bu yöntem tekniklere yönelik malzeme ve alt yapı eksikliği olabilir.

Ayrıca, öğretmenlerin sosyal bilgiler ders kitaplarında yer alan tarihi olayların tarihlerine ilişkin söylediklerine dönük sonuçlar ise:

1. Öğretmenlere göre Sosyal Bilgiler ders kitapları öğrenci seviyesinin üzerinde olduğu için tarihi olayların tarihlerini öğretmekte zorlanmaktadırlar.
2. Öğretmenler, okulda yeterli materyal olmadığı için sosyal bilgiler dersinde tarih öğretiminde sıkıntı yaşamaktadırlar.
3. Öğretmenler, süre ile konular arasında uyumsuzluk olduğunu söylemektedir. Bu da öğretmenlerin tarihi olayların tarihlerini öğretmede sıkıntı yaşattır.
4. Bazı öğretmenler tarihi olayların tarihlerinin önemli olmadığını, önemli olanın tarihi olayın çıkış sebebi ve sonucu olduğunu ifade etmişlerdir.

5. Öğretmenler, tarihsel mekânların tarihi olayların tarihlerinin öğretiminde önemli olduğunu vurgulamaktadır.
6. Öğretmenler, Sosyal Bilgiler ders kitaplarının görsellik açısından daha canlı olarak verilmesinin öğrenciye tarihi olayların tarihlerini öğretmede daha etkili olacağını ifade etmişleridir.

Öğretmenlerin düşünceleri genel olarak ders kitapları üzerine olmuştur. Ders kitaplarının öğrenci seviyesi üzerinde olduğu ve bunun da tarihi olayların tarihlerini öğrenmede öğrencinin zorluk yaşadığı ifade edilmiştir. Ders kitaplarının tarihi olayların tarihlerini öğretmede yeterli olmadığı ifade edilmiştir. Ders kitaplarında yer alan konularla süre arasında uyumsuzluk olduğu ifade edilmiştir. Yine sosyal bilgiler dersi için materyal yetersizliği olduğu ifade edilmiştir.

Ulusoy ve Gülüm 2009 yılında yaptıkları bir çalışmada sosyal bilgiler dersinde tarih konuları işlenirken kullanılması gereken eğitim araçları, materyaller, sınıfta ve okulda bulunmamaktadır. Öğretim materyallerini kolaylıkla temin edebilme konusunda sıkıntı yaşandığı görülmektedir.

5.1.3. Üçüncü Alt Probleme İlişkin Elde Edilen Sonuçlar

Öğrenci görüşlerine göre öğretmenlerin tarihi olayların tarihlerini öğretirken en fazla kullandıkları yöntem-teknikler; tarihlerin öğretiminde öğretmenin kendisi anlatarak öğretmek, defterimize yazdırarak öğretmek, bilgisayardan film, video izleterek öğretmek, araştırma ödevi vererek öğretmek, ezberleterek öğretmek, düşündürücü sorular sorarak öğretmek ve kavram haritaları kullanarak öğretmektir. Brown ve diğerleri (1954) göre; Öğrencilere tarihlerin ezberletilmesinden ziyade tarih öğretiminde çeşitli araçlar kullanımlıdır. Çünkü öğrenci tarihi ezberlediğinde daha çabuk unutulur fakat belli materyallerle öğrenildiğinde unutulmaz. Turner ve diğerleri (2012) göre; öğrencilerin geçmişi anlaması öğretmenlerin görkemli resimli kitaplarla ilgilidir. Çünkü resimli kitaplar konuya öğrenciyi daha çok yoğunlaştırır.

Öğrenci görüşlerine göre öğretmenlerin tarihi olayların tarihlerini öğretirken en az kullandıkları yöntem – teknikler ise; sınıfa uzman kişiler getirerek öğretmek, karikatürlerle öğretmek, diyagramlar kullanarak öğretmek, yakın çevre gezilerine götürerek öğretmek, tarih şeridi kullanarak öğretmek ve önemli karakterlerin rollerine büründürüp öğretmektir.

Öğretim sınıfta olduğu kadar sınıf dışı etkinlikler yoluyla da oluşmaktadır (Bilen, 1996). Ders gezileri özellikle sosyal bilgiler dersi için çok uygundur. Tarihi ve coğrafi özellikleri olan yerlere, resmi kurum ve kuruluşlara geziler sosyal bilgiler dersinin öğrenilmesini hem zevkli hem de kalıcı hale getirecektir (Çelikkaya ve diğerleri, 2009). Polat (2006) tarafından yapılan bir araştırmada da öğretmenlerin olması gerekenle yaptıkları arasında tutarsızlık görülmektedir. Öğretmenler Sosyal Bilgiler öğretiminde gezi gözlem yöntemlerinin çoğunlukla kullanılması gerektiğini düşünmekte iken; uygulama aşamasında öğretmenlerin az kullanmayı tercih ettikleri yöntem-teknik arasında gezi gözlem gelmektedir.

Öğrencilere göre öğretmenler tarihi olayların tarihlerini öğretirken eski (davranışçı) öğretim programa dönük deftere yazdırma, kendisi anlatma gibi yöntem teknikleri kullanmaktadır. Yapılandırmacı öğretim programına dönük sınıfa uzman kişi getirme, karikatür kullanma gibi yöntem ve teknikler tarihsel olayların tarihlerini öğretirken öğretmenler tarafından fazla kullanılmamaktadır. Ateş'in 2009 yılında yaptığı çalışmada; öğretmen, tarihi olayların tarihlerini öğretirken yöntem – teknik olarak uzman kişileri sınıfa getirmeyi, diyagramlarla dersi işlemeyi kullanmamaktadır. Diyagramların ders içerisinde kullanılması, öğrenciye görsellik kazandıracığından öğrencilerin ders başarısını arttırmaktadır.

5.1.4. Dördüncü Alt Probleme İlişkin Elde Edilen Sonuçlar

Öğretmen ve öğrenci görüşleri arasında anlamlı farklılık vardır. Öğretmenin uyguladığı birçok yöntem ve teknik öğrenci verilerine göre uygulanmamaktadır. Tarihi olayların tarihlerini öğretmen ezberleterek, deftere yazdırarak, karikatürlerle, resim ve fotoğraflarla, araştırma ödevi vererek, rol ve drama yaptırarak, tarih şeridi kullanarak, sınıfa uzman kişi getirerek, düşündürücü sorular sorarak, harita, maket vb. araçlar kullanarak, kavram haritaları kullanarak, önemli kişilerin rollerine bürünerek, küçük gruplara ayırarak, yakın çevre gezilerine götürerek ve diyagramlar kullanarak öğrettiğini belirtse de öğrenci görüşleri aynı doğrultuda değildir.

Öğretmenler tarihi olayların tarihlerini daha çok kendi anlatarak, soru sorarak, dersin sonunda konuyu özetleyerek öğretir.

Öğretmen, tarihi olayların tarihlerini öğretirken yöntem – teknik olarak uzman kişileri sınıfa getirmeyi, diyagramlarla dersi işlemeyi kullanmamaktadır.

Öğretmen, tarihi olayların tarihlerini öğretirken yöntem – teknik olarak rol, drama yapma gibi yöntem – teknikleri kullanmamaktadır.

Öğretmenlerin tarihi olayların tarihlerini öğretirken daha çok kendi anlatması ve soru cevap yapmasının birçok sebebi olabilir: Sınıf mevcudunun çok olması, yöntem- teknik için yeterli zaman olmaması, yöntem – teknik konusunda yeterince bilgiye sahip olmaması (özellikle eski programa dönük olarak eğitim alarak üniversiteden mezun olması), okulun materyal açısından eksik olması, öğretmenin materyal kullanma yeteneğinin olmaması gibi sebepler olabilir.

Öğretmenler tarihi olayların tarihlerini öğretmede tarihsel hikayeleri de tercih etmektedirler.

5.2 ÖNERİLER

1. Sosyal bilgilerde tarihlerin öğrenciler tarafından hatırlanma düzeyi sınıf seviyesine göre farklılık gösterdiği için öğretmenlerin tarihlerin öğretiminde öğrenci seviyesini göz önünde bulundurmalıdır.
2. Öğretmen görüşlerine göre tarihler somut olduğu için öğrenci tarihleri hatırlamada sıkıntı yaşamaktadır. Bu doğrultuda daha çok materyali işin içine katarak tarihleri daha somut hale getirilerek öğrenciye kavratılabilir.
3. Çalışmada, öğretmen görüşlerine göre yöntem ve tekniklerin kullanılması ve materyal temini konusunda sıkıntı yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Bu doğrultuda ilgili mercilerin işin içine katılarak bu durumun çözülebilir.
4. Öğretmen adaylarına üniversite eğitiminde tarihi olayların tarihlerinin önemine vurgu yapılarak bu tarihlerin nasıl öğretilmesi gerektiği konusunda eğitim verilebilir.
5. Çalışmada, öğretmen ve öğrenci görüşlerine göre tarihlerin öğretiminde tarihe dönük mekanlar pek tercih edilmemektedir. Öğretmenlerin tarih öğretiminde öğrencileri tarihe dönük mekanlara geziye götürülebilir.
6. Araştırmada, sosyal bilgiler ders kitaplarında yer alan tarihler daha çok metin içinde verildiği bulgusuna varılmıştır. Bunun için öğrenciye metin üzerinde tarihleri bulması istenerek tarihler öğretilir.

7. Çalışmada, öğretmen görüşlerine göre ders kitapları öğrenci seviyesine uygun değildir. Bunun için ders kitaplarındaki tarihi konular ve tarihler öğrenci seviyesine uygun olarak düzenlenmelidir.

8. Bu çalışma 2013 – 2014 eğitim öğretim yılı ile sınırlandırılmıştır. Farklı zamanlarda da benzer bir çalışma yapılması ve sonuçların karşılaştırılması önerilebilir.

KAYNAKÇA

- Akbaba, B. (2005). Tarih Öğretiminde Fotoğraf Kullanımı. *Gazi Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6 (1), 185-197.
- Akdağ, H., Oğuz, R., Tatar, O. ve Subaşı, Y. (2014). Ortaokul Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarının Güncel Olaylar Bağlamında Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi. *Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2, 101-117.
- Akengin, H. ve İbrahimoglu, Z. (2010). Sosyal Bilgiler Dersinde Karikatür Kullanımının Öğrencilerin Akademik Başarısına ve Derse İlişkin Görüşlerine Etkisi. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 29 (2), 1-19.
- Akengin, H. (2015). Tarih Öğretiminde Kullanılan Haritalar Üzerine Bir Değerlendirme. *Türk Tarih Eğitimi Dergisi*, 4, 122-155.
- Algan, E. (1999). *Fotoğraf Okuma ve Görüntü Çözümlemesine Giriş*. Eskişehir: Çözüm İletişim Yayınları.
- Alkan, C. (1998). *Özel Öğretim Yöntemleri (Disiplinlerin Öğretim Teknolojisi)*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Altun, A. (2009). Sosyal Bilgiler Dersinde Karikatür Kullanımı. Refik Turan (Ed.) *Sosyal Bilgiler Öğretiminde Yeni Yaklaşımlar*. 192-211. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Ata, B. (2002). Bahaeddin Yediyıldız ile Tarih Araştırmaları ve Öğretimi Konusunda Söyleşi. *Türk Yurdu*, 22(175), 49-53.
- Ateş, S. (2009). *Sosyal Bilgilerde Tarih Diyagramlarının Kullanım Türlerinin Öğrenci Başarısına Etkisi*. Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Barton, C., K. (1998). Children, Mediated Action and The Tolls of Historical Time. *Elementary School Journal*, 103(2), 161 – 186.
- Bayrakçı, M. (2005). Ders Kitapları Konusu ve İlköğretim Ücretsiz Ders Kitabı Dağıtım Projesi. *Milli Eğitim Dergisi*, 165, 23-44.
- Bilen, M. (1996). *Plandan Uygulamaya Öğretim*. Ankara: Aydan Web Tesisleri.
- Bircan, Ş., T. ve Safran, M. (2013). Tarih Öğretiminde Haritaların Önemi ve Kullanımı. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14 (2), 461-476.

- Büyüköztürk, Ş. (2012). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi.
- Chapman, T., (1993). Teaching Chronology Through Time Lines. *Teaching History*, 25-29.
- Çalışkan, H. ve Yıldız, M. (2008). 1998 ve 2004 Programlarına Göre Hazırlanan İlköğretim 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarındaki Ünitelerin Değerlendirme Sorularının Analizi. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 75-88.
- Çelikkaya, T. ve Kuş, Z. (2009). Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Kullandıkları Yöntem ve Teknikler, *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 22 (2), 741-758.
- Davis Jr., Linda, C., H., ve Norman, D., B. (1966). The Usefulness of Time Lines in Learning Chronological Relationships in Text Materials. *The Journal of Experimental Education*, 34(3), 22-25.
- Dawson, L., (t.y.). Time For Chronology? Ideas For Developing Chronological Understandin. *Teaching History The Historical Association*, 117.
- Demircioğlu, İ., H. (2005). Sekizinci Sınıf Öğrencilerinin Tarih Öğretiminde Kullanılan Zaman ve Kronolojiyle İlgili Bazı Kavramları Anlama Düzeyi. *Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 19, 155- 163.
- Demircioğlu, İ., H. ve Turan, İ. (2014). *Tarih Öğretiminde Öğretim Teknolojileri ve Materyal Tasarımı*. (Ed. İ. H. Demircioğlu, İ. Turan). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Demirezen, A. (2007). *Yeni Sosyal Bilgiler Öğretim Programına Göre Hazırlanan Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarındaki Anlatım Teknikleri Ve Öğrencilerin Akademik Başarılarına Etkileri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Dilek, D. ve Yapıcı, S., G. (2005). Öykülerle Tarih Öğretimi Yaklaşımı. *Dokuz Eylül Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18, 115- 130.
- Doğanay, A. (2002). Sosyal Bilgiler ve Sosyal Bilgiler Öğretimi. *Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi İçinde*, (Ed. C. Öztürk, D. Dilek). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Erdem, M., (2005). Tarih Öğretiminde Yardımcı Metinler: Sınıftaki Karikatürler. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18, 131-140.

- Gedik, H., D., (2008). Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında Güncel Konular, *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 12(1), 87-103.
- Gedik, H. (2010). Güncel Olayların İlköğretim Sosyal Bilgiler Derslerinde Kullanımı ve Öğrenci Görüşleri, *Ahi Evren Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(2), 97-118.
- Hodkinson, A., J. (2003). *Primary Children's Developing Conceptions of Historical Time: Analyzing Approaches to Teaching and Learning*. University of Lancaster.
- Karadeniz, O. (2008). *İlköğretim 4. ve 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında Yer Alan Atatürkçülük Konularındaki Kavramların Kazandırılma Düzeyi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Karasar, N. (2000). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. (10. Baskı). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım
- Kılıç, Z., Atasoy, B., Tertemiz, N., Şeren, M. ve Ercan, L., (2001). *Fen Bilgisi 4-8, Konu Alanı Ders Kitabı İnceleme Kılavuzu*, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Linda., S., L. ve Borton, K., C. (1996). They Still Use Some Of Their Past: Historical Salience In Elementary Children's Chronological Thinking. *Journal of Curriculum Studies*, 28(5), 531-576.
- Martorella, P., Beal, C.M. ve Bolick, C., M. (2005). *Teaching Social Studies in Middle and Secondary Schools*. New Jersey: Merrill Prentice Hall.
- MEB (2004). *İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi (4-5. Sınıflar) Öğretim Programı*. Ankara: Devlet Kitapları Müdürlüğü.
- MEB (2005). *Sosyal Bilgiler 6.-7. Sınıf Programı*. Ankara: MEB Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı.
- MEB (2005b). *İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi 6-7. Sınıflar Öğretim Programı ve Kılavuzu (Taslak Basım)*. Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı, Devlet Kitapları Müdürlüğü Basımevi, Ankara.
- Minchew, S., S. ve Hopper, P., F. (2008). Techniques for Using Humor and Fun in the Language Arts. *Humor in the Classroom*, 8, 232-236.
- Oral, G. (2010). *Eğitimde Mizahın Rolü ve Önemi*. Erişim Tarihi:30.08.2014, <http://www.ilbap.gov.tr/g.ORAL-Mizah-Egt.doc> adresinden erişilmiştir.

- Oymak, İ., (2007). *Ortaöğretim Kurumlarında Tarih Öğretiminde Zaman Kavramının Öğretilmesinde Karşılaşılan Sorunlar ve Bu Konuda Tarih Öğretmenlerinin Görüşleri (Aksaray İli Örneği)*. Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Önal, H ve Kaya, N. (2006). Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarının (4 ve 5.sınıf) Değerlendirilmesi. *Balıkesir Üniversitesi Necatibey Eğitim Fakültesi*, 9(16), 21-37.
- Özdemir, A., Ş. ve Pusmaz, A. (2007). İlköğretim İkinci Kademe Ders Kitaplarının Çağdaş Eğitim Ölçütlerine Uygunluğunun İncelenmesi, *EDU7*, 2(4), 1-14.
- Özen, R. ve Sağlam, H., İ. (2010). İlköğretim Öğrencilerinin Değişim ve Sürekliliği Algılayışları. *Akademik Bakış Dergisi*, 22, 1-15.
- Özen, R., Sağlam ve H. İ. (2011). *İlköğretim 7. sınıf Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Öğretiminde Zamanı Algılama Becerilerinin Araştırılması*. IV. Sosyal Bilimler Eğitimi Kongresi Kitabı içinde (Sayfa: 513-523). İstanbul: Birleşik Yayın Grubu.
- Polat, F. (2006). *İlköğretim 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretiminde Öğretmenlerin Kullandıkları Yöntemler ve Karşılaştıkları Sorunlar (Afyonkarahisar Örneği)*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi.
- Ralpha, A. B. ve Marian, R., B. (1954). Time and Chronology in the Social Studies. *The School Review*, 62(6), 341-345.
- Safran, M. (1996). Tarih Programları Nasıl Düzenlenmelidir?. *Gazi Üniversitesi Eğitim Dergisi*, 16(3).
- Safran, M. ve Şimşek, A. (2006). İlköğretim Öğrencilerinde Tarihsel Zaman Kavramının Gelişimi. *İlköğretim Online*, 5(2), 87-109.
- Safran, M. ve Şimşek, A. (2009). Çocuklarda Zaman Algısının Gelişimi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi* 1(6), 542-548.
- Sağlam, H., İ., Tınmaz, E. ve Hayal, M., A. (2015). Sınıf Öğretmenlerinin “Zaman ve Kronolojiyi Algılama” Becerisini Öğretme Deneyimlerine Fenomonolojik Bir Bakış. *Türk Tarih Eğitimi Dergisi*, 4 (1), 49-66.
- Sarı, İ. (2002). *Sosyal Bilgiler Dersi Tarih Ünitelerinde Bir Yöntem Olarak Sözlü Tarih*. Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Saunders, R. M. (1996). National Standards For United States History. *The Social Studies*, 87 (2), 63-67.

- Sözer, E. (1998a). *Sosyal Bilgiler Öğretimi*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Sözer, E. (1998b). *Sosyal Bilgiler Öğretiminde Kullanılan Araç-Gereçler*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları.
- Stephan, J. T. ve Ronald, V. (1988). Effects of Children's Understanding of Time Concepts on Historical Understanding. *Theory and Research in Social Education*, 14 (1), 69-82.
- Şimşek, A. (2006). *İlköğretim Öğrencilerinde Tarihsel Zaman Kavramının Gelişimi ve Öğretimi*. Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Şimşek, A. ve Bal, S., M. (2010). Tarih Şeridi Aracılığıyla Öğretmen Adaylarının Tarihsel Zaman Algılarının İncelenmesi. *Sosyal Bilgiler Eğitimi Araştırmaları Dergisi* 1(1), 124-151.
- Taşkaya, M. ve Bal, T. (2009). Sınıf Öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler Öğretim Yöntemlerine İlişkin Görüşleri. *Selçuk Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi*, 27, 173 -185.
- Thomas, Misco, Nancy, C. P. (2009). An Old Fad of Great Promise: Reverse Chronology History Teaching in Social Studies Classes. *The Journal of Social Studies Research*, 33(1), 71.
- Thomas, N. Turner, Amy, D. Broemmel , Deborah, A. Wooten. (2004). History through Many Eyes: Ten Strategies for Building Understanding of Time Concepts with Historical Picture Books. *Childhood Education*, 81(1), 20-24.
- Topuz, H., (2005). *Ali Ulvi Ersoy ve Siyasal Karikatür*. Ankara: Karikatür ve Siyaset.
- Ulusoy, K., Gülüm, K. (2009). Sosyal Bilgiler Dersinde Tarih Ve Coğrafya Konuları İşlenirken Öğretmenlerin Öğretmenlerin Materyal Kullanma Durumları. *Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 10 (2), 85-99.
- Ünsal, Y. ve Güneş, B. (2003). Bir Kitap İnceleme Çalışması Örneği Olarak M.E.B İlköğretim 8. Sınıf Fen Bilgisi Ders Kitabına Fizik Konuları Yönünden Eleştirel Bir Bakış. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 11 (2), 387-394.
- Vukelich, R. ve Thorndon, S., J. (1990). Children's Understanding of Historical Time: Implications for Instruction. *Childhood Education*, 67 (1), 22- 25.
- Yanpar, S. T. ve Yıldırım, S. (1999). *Öğretim Teknoloji ve Materyal Geliştirme*. Ankara: Anı Yayıncılık.

- Yaşar, O. (2004). İlköğretim Sosyal Bilgiler Derslerinde Görsel Materyal Kullanımı İle Coğrafya Konularının Eğitim ve Öğretimi. *Milli Eğitim Dergisi*, 163, 104-119.
- Yazıcı, K. (2008). Sosyal Bilgilerde Kullanılan Görsel Araçlar: Haritalar-Küreler, Resimler, Tablolar ve Grafikler. *Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 15, 651- 662.

EKLER

ÖLÇME ARAÇLARI

4. SINIF SOSYAL BİLGİLER DERS KİTAPLARINDA YER ALAN TARİHİ OLAYLARIN TARİHLERİNİ ÖĞRENCİ HATIRLAMA DÜZEYİ BAŞARI TESTİ

Yaş				
Cinsiyet	Kız ( )	Erkek ( )		
Sınıf	5.sınıf ( )	6.sınıf ( )	7.sınıf ( )	8.sınıf ( )
İFADELER	Doğru	fikrim Yok	Yanlış	
1.Atatürk Onuncu Yıl Nutkunu 29 Ekim 1933 yılında okumuştur.	( )	( )	( )	
2.İtalya Osmanlı Devleti'ne 1911 yılında savaş ilan ederek Trablusgarp'a asker çıkardı.	( )	( )	( )	
3.Mustafa Kemal 1912 yılında Trablusgarp savaşına katıldı.	( )	( )	( )	
4.Nutuk, 1919-1927 yılları arası olayları anlatmaktadır.	( )	( )	( )	
5.Yeni Türk harfleri 1297 yılında kabul edildi.	( )	( )	( )	
6.Sivas Kongresi 1919 yılında yapıldı.	( )	( )	( )	
7.Çanakkale Savaşı 1914 yılında yapıldı.	( )	( )	( )	
8.Mondros Ateşkes Anlaşması 30 Ekim 1918 yılında imzalandı.	( )	( )	( )	
9.Mustafa Kemal 19 Mayıs 1918 yılında Samsun'a çıktı.	( )	( )	( )	
10.TBMM 23 Nisan 1923 yılında açıldı.	( )	( )	( )	
11.Mustafa Kemal 27 Aralık 1919 yılında Ankara'ya geldi.	( )	( )	( )	
12.Birinci ve İkinci İnönü Savaşları 1920 yılında yapıldı.	( )	( )	( )	
13.Sakarya Savaşı 23 Ağustos 1921 yılında başladı.	( )	( )	( )	
14.Büyük Taarruz zaferi 26 Ağustos 1922 yılıdır.	( )	( )	( )	
15.Mudanya Ateşkes Anlaşması 11 Ekim 1922 yılında imzalandı.	( )	( )	( )	
16.Mustafa Kemal 4 Eylül 1922 yılında İzmir'e geldi.	( )	( )	( )	
17.Lozan Barış Anlaşma'sı 24 Temmuz 1920 yılında imzalandı.	( )	( )	( )	
18.Miladi Takvim 26 Aralık 1925 yılında kabul dildi.	( )	( )	( )	
19.Tungstenden telli normal ampul 1911 yılında icat edildi.	( )	( )	( )	
20.Floresan ampuller 1927 yılında icat edildi.	( )	( )	( )	
21.Halojen ampuller icat 1980 yılında icat edildi.	( )	( )	( )	
22.Yaralı askere yardım derneği 1866 yılında kuruldu.	( )	( )	( )	
23.Erzurum Kongresi 1919 yılında yapıldı.	( )	( )	( )	
24.Büyük Millet Meclisi Bakanlar Kurulu kararı ile 1921 yılında TBMM adını aldı.	( )	( )	( )	
25.Ülkemizde 23 Nisan 1921 yılında Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı kutlanmaya başlandı.	( )	( )	( )	
26.TRT 1979 yılında Uluslararası 23 Nisan çocuk şenliği başlattı.	81	( )	( )	( )

27.Çanakkale zaferi 18 Mart 1918 yılıdır.	( )	( )	( )
28.Mustafa Kemal 26 Ağustos 1922'de Büyük Taarruz emrini verdi.	( )	( )	( )
29.İkinci İnönü Zaferi'nden sonra 10 Temmuz 1921 yılında Yunanlılar Anadolu'ya hücum etti.	( )	( )	( )
30.TBMM 23 Nisan 1920 yılında açıldı.	( )	( )	( )

**5. SINIF SOSYAL BİLGİLER DERS KİTAPLARINDA YER ALAN TARİHİ OLAYLARIN
TARİHLERİNİ ÖĞRENCİ HATIRLAMA DÜZEYİ BAŞARI TESTİ**

Yaş			
Cinsiyet	Kız ( )	Erkek ( )	
Sınıf	5.sınıf ( )	6.sınıf ( )	7.sınıf ( ) 8.sınıf ( )
İFADELER	Doğru	fikrim Yok	Yanlış
1.Saltanat 1 Kasım 1920 yılında kaldırıldı.	( )	( )	( )
2.Cumhuriyet 29 Ekim 1923 yılında ilan edildi.	( )	( )	( )
3.Şapka inkılabı 1925 yılında gerçekleşti.	( )	( )	( )
4.Miladi takvim 26 Aralık 1926 yılında kabul edildi.	( )	( )	( )
5.Yeni Türk harfleri 1 Kasım 1927 yılında kabul edildi.	( )	( )	( )
6.Medeni kanun 17 Şubat 1926 yında kabul edildi.	( )	( )	( )
7.Soyadı kanunu 21 Haziran 1933 yılında kabul edildi.	( )	( )	( )
8.Tevhid-i Tedrisat Kanunu 3 Mart 1924 yılında gerçekleşti.	( )	( )	( )
9.Türk Tarih Kurumu 1931 yılında kuruldu.	( )	( )	( )
10.Türk Dil Kurumu 1931 yılında kuruldu.	( )	( )	( )
11.Belediye seçimlerinde, 1930 yılında kadınlara oy kullanma hakkı tanındı.	( )	( )	( )
12.TBMM kadınlara 1934 yılında seçme ve seçilme hakkı verildi.	( )	( )	( )
13.Türkiye iktisat kongresi 17 Şubat 1923 yılında İzmir'de toplandı.	( )	( )	( )
14.Etİbank 14 Haziran 1930 yılında kuruldu.	( )	( )	( )
15.Sümerbank 9 Ekim 1937 yılında kuruldu.	( )	( )	( )
16.Halifelik 3 Mart 1924 yılında kaldırıldı.	( )	( )	( )
17.Tekke ve zaviyeler 30 Kasım 1935 yılında kapatıldı.	( )	( )	( )
18.Fransa ile 20 Ekim 1921 yılında Ankara Antlaşması yapıldı.	( )	( )	( )
19.Atatürk, 10 Kasım 1936 yılında hayata gözlerini yumdu.	( )	( )	( )
20.Atatürk'ün naaşı 21 Kasım 1938 yılında Ankara Etnoğrafya Müzesi'ne nakledildi.	( )	( )	( )
21. Atatürk'ün naaşı 10 Kasım 1953 yılında Anıtkabir'e defnedildi.	( )	( )	( )
22.Ankara'da 24 Ağustos 1924 yılında 1.Öğretmenler Kurultayı toplandı.	( )	( )	( )
23.Ankara'da 1925 yılında çiftlik projesi gerçekleştirildi.	( )	( )	( )
24.Türkiye'nin 1926 yılında ilk şeker fabrikası kuruldu.	( )	( )	( )
25.Tezkilat-ı Esasiye (ilk anayasamız) 20 Ocak 1923 yılında kabul edildi.	( )	( )	( )

26.İstiklal Marşı 12 Maart 1921 yılında kabul edildi.	( )	( )	( )
27.İnka İmparatorluğuna ait Machu Picchu (Maşa Pişu) şehri 1530 yılında İspanyollar tarafından yok edildi.	( )	( )	( )
28.Divriđi Ulu Cami Şifahanesi 1923 yılında yapılmıştır.	( )	( )	( )
29.Türkiye Cumhuriyeti'nin yönetim şekli olan cumhuriyet 29 Ekim 1920 yılında ilan edildi.	( )	( )	( )
30.TBMM tarafında Gazi Mustafa Kemal Paşa'ya 24 Kasım 1934 yılında Atatürk soyadı verildi.	( )	( )	( )
31. Türk Dil Kurumu 1930 yılında kuruldu.	( )	( )	( )
32. Uzunluk ölçüsü olarak metre; ağırlık olarak da kilogram kullanılması 1931 yılında kabul edildi.	( )	( )	( )
33. 1931 yılında hafta tatili, cumartesi öğleden sonra ve Pazar günü olarak belirlendi.	( )	( )	( )

**6. SINIF SOSYAL BİLGİLER DERS KİTAPLARINDA YER ALAN TARİHİ OLAYLARIN
TARİHLERİNİ ÖĞRENCİ HATIRLAMA DÜZEYİ BAŞARI TESTİ**

Yaş				
Cinsiyet	Kız ( )	Erkek ( )		
Sınıf	5.sınıf ( )	6.sınıf ( )	7.sınıf ( )	8.sınıf ( )
İFADELER	Doğru	fikrim Yok	Yanılış	
1.Atatürk Kültür Dil Tarih Yüksek Kurumu 1983 yılında kuruldu	( )	( )	( )	( )
2.Hz. İsa'nın doğumu Milat yani 0'dır	( )	( )	( )	( )
3.Kavimler Göçü 476 yılında gerçekleşti.	( )	( )	( )	( )
4.İstanbul 1553 yılında fethedildi.	( )	( )	( )	( )
5.Fransız İhtilali 1789 yılında ilan edildi.	( )	( )	( )	( )
6.Kadeş Barış Antlaşması MÖ. 1280 yılında imzalandı.	( )	( )	( )	( )
7.Köktürk Devleti MÖ. 552 yılında kuruldu.	( )	( )	( )	( )
8.Talas Savaşı 751 yılında yapıldı.	( )	( )	( )	( )
9.Türk ordusunun temelleri MÖ. 209 yılında atılmıştır.	( )	( )	( )	( )
10.Hz. Muhammed 632 yılında doğdu.	( )	( )	( )	( )
11.Hz. Muhammed 622 yılında peygamber oldu.	( )	( )	( )	( )
12.Mekke'den Medine'ye göç 632 yılında gerçekleşti.	( )	( )	( )	( )
13.Hz. Muhammed 622 yılında vefat etti.	( )	( )	( )	( )
14.Bedir savaşı 624 yılında gerçekleşti.	( )	( )	( )	( )
15.Uhud savaşı 625 yılında gerçekleşti.	( )	( )	( )	( )
16. Hendek savaşı 627 yılında gerçekleşti.	( )	( )	( )	( )
17.Hayber 629 yılında fethedildi.	( )	( )	( )	( )
18.Mekke 630 yılında fethedildi.	( )	( )	( )	( )
19.Cemal savaşı 656 yılında gerçekleşti.	( )	( )	( )	( )
20.Siffin savaşı 657 yılında gerçekleşti.	( )	( )	( )	( )
21. Büyük Selçuklu Devleti 1040 yılında kuruldu.	( )	( )	( )	( )
22.Dandanaakan Savaşı 1048 yılında gerçekleşti.	( )	( )	( )	( )
23.Pasinler savaşı 1040 yılında gerçekleşti.	( )	( )	( )	( )
24.Malazgirt savaşı 1071 yılında gerçekleşti.	( )	( )	( )	( )
25.Magna Carta 1215 yılında imzalanmıştır.	( )	( )	( )	( )
26.Yohan Gutenberg 1450 yılında matbaayı buldu.	( )	( )	( )	( )

27. Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi 1948 yılında imzalandı.	( )	( )	( )
28. Kanuni Esasi 1876 yılında ilan edildi.	( )	( )	( )
29. Türk Teyyare Cemiyeti 1935 yılında Türk Hava Kurumu adını aldı.	( )	( )	( )
30. Amerikan Bağımsızlık Bildirgesi 1776 yılında imzalandı.	( )	( )	( )
31. Osmanlı Devleti'nde maden kanunu 1861 yılında uygulandı.	( )	( )	( )
32. Çatalhöyük 2000 yılında ortaya çıkarılmıştır.	( )	( )	( )
33. Yazı MÖ. 3200 yılında bulundu.	( )	( )	( )
34. Hititler MÖ. 3000 yılında imparatorluk haline gelmiştir.	( )	( )	( )
35. Frigler MÖ. 800 yılında kurulmuştur.	( )	( )	( )
36. Lidya Devleti MÖ. 810 yılında kuruldu.	( )	( )	( )
37. Sümerler ilk şehir devletlerini MÖ. 3500 yılında kurmuştur.	( )	( )	( )
38. Sümerler MÖ. 2000 yılında yıkılmıştır.	( )	( )	( )
39. Babiller MÖ. MÖ. 2000 yılında kurulmuştur.	( )	( )	( )
40. Asurlar MÖ. 632 yılında yıkılmıştır.	( )	( )	( )
41. Asya Hun Devleti'nin başına MÖ. 209 yılında Teoman geçmiştir.	( )	( )	( )
42. MS.100 yılında Hun Devleti Kuzey Güney olarak ikiye ayrıldı.	( )	( )	( )
43. Kavimler Göçü 375 yılında gerçekleşmiştir.	( )	( )	( )
44. Roma İmparatorluğu Batı ve Doğu Roma olmak üzere 1453 yılında ikiye ayrıldı.	( )	( )	( )

45. Avrupa Hun Devleti 476 yılında yıkılmıştır.	( )	( )	( )
46. Köktürk Devleti 682 yılında ikiye ayrıldı.	( )	( )	( )
47. Batı Köktürk Devleti 659 yılında Çin egemenliğine girdi.	( )	( )	( )
48. Bilge Kağa'nın ölümünden sonra 582 yılında İkinci Köktürk Devleti zayıfladı.	( )	( )	( )
49. İkinci Köktürk Devleti 744 yılında yıkılmıştır.	( )	( )	( )
50. Uygur Devleti 645 yılında kurulmuştur.	( )	( )	( )
51. Uygur Devleti 840 yılında yıkılmıştır.	( )	( )	( )
52. Türk Ordusu kara, hava ve deniz olarak 1949 yılında teşkilatlanmıştır.	( )	( )	( )
53. Kadisiye savaşı 751 yılında yapılmıştır.	( )	( )	( )
54. Nihavent savaşı 642 yılında yapılmıştır.	( )	( )	( )
55. Türgiş Devleti 766 yılında yıkılmıştır.	( )	( )	( )
56. Emevi Devleti 850 yılında yıkılmıştır.	( )	( )	( )
57. Hz. Ebubekir 634 yılında vefat etmiştir.	( )	( )	( )
58. Hz. Ömer 664 yılında vefat etmiştir.	( )	( )	( )
59. Gazneli Devleti 963 yılında kurulmuştur.	( )	( )	( )
60. Büyük Selçuklu Devleti 1157 yılında kurulmuştur.	( )	( )	( )
61. Gazneli Devleti 1157 yıkılmıştır.	( )	( )	( )

62. Hz. Ali 656 yılında haalife olmuştur.	( )	( )	( )
63. Hz. Ali 661 yılında vefat etmiştir.	( )	( )	( )
64. Tuğrul Bey 1155 yılında Bağdat'a gelmiştir.	( )	( )	( )
65. Abbasi Devleti 1258 yılında yıkılmıştır.	( )	( )	( )
66. Samaniler 953 yılında Talas'ı ele geçirdiler.	( )	( )	( )
67. Samanoğulları Devleti 999 yılında yıkılmıştır.	( )	( )	( )
68. Karahanlılar 1042 yılında ikiye ayrılmıştır.	( )	( )	( )
69. Doğu Karahanlı Devleti 1311 yılında yıkılmıştır.	( )	( )	( )
70. Selçuklu Devleti ile Karahitayalar arasında 1147 yılında Katvan Savaşı yapılmıştır.	( )	( )	( )
71. Batı Karahanlı Devleti 1212 yılında yıkılmıştır.	( )	( )	( )
72. Melikşah ile amcası Kavurd arasındaki Hanedan Savaşı 1073 yılında yapılmıştır.	( )	( )	( )
73. Alparslan Kars'a 1088 yılında girmiştir.	( )	( )	( )
74. Sultan Alparslan 1072 yılında ölmüştür.	( )	( )	( )
75. Sultan Melikşah 1100 yılında ölmüştür.	( )	( )	( )
76. Eski Yunan'da demokrasi MÖ. 450 yılında ortaya çıkmıştır.	( )	( )	( )
77. Roma İmparatorluğu'ndaki bütün özgür insanlar Roma yurttaş olma hakkını MS. 632 yılında kazanmıştır.	( )	( )	( )
78. İngiltere'de Haklar Bildirgesi 1689 yılında imzalanmıştır.	( )	( )	( )
79. Fransız İnsan Ve Vatandaşlık Hakları Beyannamesi 1799 yılında imzalanmıştır.	( )	( )	( )
80. Türk Hava Kurumu, Türk Teyyare Cemiyeti olarak 16 Şubat 1925 yılında kurulmuştur.	( )	( )	( )
81. Atatürk'ün adını verdiği Türk Kuşu 1940 yılında kurulmuştur.	( )	( )	( )

**7. SINIF SOSYAL BİLGİLER DERS KİTAPLARINDA YER ALAN TARİHİ OLAYLARIN
TARİHLERİNİ ÖĞRENCİ HATIRLAMA DÜZEYİ BAŞARI TESTİ**

Yaş				
Cinsiyet	Kız ( )	Erkek ( )		
Sınıf	5.sınıf ( )	6.sınıf ( )	7.sınıf ( )	8.sınıf ( )
İFADELER	Doğru	fikrim Yok	Yanlış	
1.Anadolu Ajansı 6 Nisan 1920 yılında kuruldu.	( )	( )	( )	
2.Arap harfleri yerine Latin harfleri 1 Kasım 1922 yılında getirildi.	( )	( )	( )	
3.Malazgirt Savaşı 26 Ağustos 1071 yılında yapıldı.	( )	( )	( )	
4.Saltuklu Beyliği 1072 yılında kuruldu.	( )	( )	( )	
5.Haçlı Seferleri 1096 yılında başladı.	( )	( )	( )	
6.Sivas Kongresi 4-11 Eylül 1922 yılında yapıldı.	( )	( )	( )	
7.Osmanlı Beyliği 1299 yılında kurulmuştur.	( )	( )	( )	
8.Bursa Orhan Bey tarafından 1326 yılında fethedilmiştir.	( )	( )	( )	
9.Avrupada Yüzyıl Savaşları 1337 yılında başlamıştır.	( )	( )	( )	
10.I.Kosova Savaşı 1453 yılında gerçekleşmiştir.	( )	( )	( )	
11.Ankara Savaşı 1402 yılında gerçekleşti.	( )	( )	( )	
12.II.Kosova Savaşı 1448 yılında gerçekleşti.	( )	( )	( )	
13.İstanbul 1453 yılında fethedildi.	( )	( )	( )	
14.Kırım 1477 yılında fethedildi.	( )	( )	( )	
15.Mısır 1517 yılında fethedildi.	( )	( )	( )	
16.Rodos 1522 yılında fethedildi.	( )	( )	( )	
17.Preveze Deniz Savaşı 1528 yılında yapıldı.	( )	( )	( )	
18.İnebahtı Deniz Savaşı 1571 yılında yapıldı.	( )	( )	( )	
19.Girit 1661 yılında fethedildi.	( )	( )	( )	
20.Yeniçeri Ocağı 1839 yılında kaldırıldı.	( )	( )	( )	
21.Tanzimat fermanı 1839 yılında ilan edildi.	( )	( )	( )	
22.Kırım Savaşı'nda 1854 yılında ilk dış borç alındı.	( )	( )	( )	
23.Talas Savaşı 751 yılında yapıldı.	( )	( )	( )	
24.Hz. Muhammed Mekke'den Medine'ye 632 yılında göç etti.	( )	( )	( )	
25.Newcomen (Nivkomin) 1712 yılında buhar makinesini geliştirdi.	( )	( )	( )	
26.Kanuni Esasi 1876 yılında ilan edildi.	( )	( )	( )	
27.Fransız İhtilali 1789 yılında gerçekleşti.	( )	( )	( )	
28.Saltanat 1 Kasım 1922 yılında kaldırıldı.	( )	( )	( )	
29.İkinci Meşrutiyet 1908 yılında ilan edildi.	( )	( )	( )	
30.I.Dünya Savaşı 1918 yılında başladı.	( )	( )	( )	
31. Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi 1948 yılında ilan edilmiştir.	( )	( )	( )	
32. İradeyi Milliyet gazetesi Sivas Kongresi'nde 14 Eylül 1929 yılında çıkarılması kararı alınmıştır.	( )	( )	( )	
33. Mengüçkılıçlar 1228 yılında yıkılmıştır.	( )	( )	( )	
34. Artuklu Beyliği 1302 yılında kurulmuştur.	(89)	( )	( )	

35. Artuklu Beyliği 1409 yılında yıkılmıştır.	( )	( )	( )
36. Çaka Beyliği 1081 yılında kurulmuştur.	( )	( )	( )
37. Çaka Beyliği 1300 yılında yıkılmıştır.	( )	( )	( )
38. İkinci Haçlı Seferi 1147 yılında yapılmıştır.	( )	( )	( )
39. Üçüncü Haçlı Seferi 1197 yılında yapılmıştır.	( )	( )	( )
40. Dördüncü Haçlı Seferi 1202 yılında yapılmıştır.	( )	( )	( )
41. Rönesans İtalya'da 1299 yılında şekillenmeye başlamıştır.	( )	( )	( )
42. Türkiye Selçukları 1408 yılında yıkılmıştır.	( )	( )	( )
43. Timur 1405 yılında vefat etmiştir.	( )	( )	( )
44. 1413 yılında Fetret Devri sona erdi ve Birinci Mehmet tahta geçti.	( )	( )	( )
45. Osmanlı Devleti 1517 yılında ilk deniz savaşını yaptı.	( )	( )	( )
46. İkinci Mehmet 1453 yılında tahta çıkmıştır.	( )	( )	( )
47. İstanbul 6 Nisan 1453 yılında kuşatılmaya başlanmıştır.	( )	( )	( )
48. İstanbul 29 Mayıs 1454 yılında fethedilmiştir.	( )	( )	( )
49. Trabzon 1461 yılında fethedilmiştir.	( )	( )	( )
50. Cezayir 1516 yılında fethedilmiştir.	( )	( )	( )
51. Kıbrıs 1591 yılında fethedilmiştir.	( )	( )	( )
52. Çeşme baskını 1770 yılında gerçekleşmiştir.	( )	( )	( )
53. Sinop baskını 1953 yılında gerçekleşmiştir.	( )	( )	( )
54. Lale Devri 1718 yılında başlamıştır.	( )	( )	( )
55. Edirne 1363 yılında fethedildi.	( )	( )	( )
56. Osmanlı topraklarında ilk bankanın İzmir Ticaret Bankası 1944 yılında kurulmuştur.	( )	( )	( )
57. Osmanlı Bankası 1856 yılında kurulmuştur.	( )	( )	( )
58. Çinler, MS. 105 yılında kağıt, mürekkep yapımına başlamıştır.	( )	( )	( )
59. Tanzimat Fermanı 1856 yılında ilan edilmiştir.	( )	( )	( )
60. Osmanlı Devleti'nde ilk medrese Orhan Bey tarafından 1330 yılında yaptırılmıştır.	( )	( )	( )
61. İkinci Meşrutiyet 1876 yılında ilan edilmiştir.	( )	( )	( )
62. Amasya Genelgesi 1919 yılında yapılmıştır.	( )	( )	( )
63. Büyük Millet Meclisi 23 Nisan 1923 yılında açılmıştır.	( )	( )	( )
64. Cumhuriyet 29 Ekim 1923 yılında ilan edildi.	( )	( )	( )
65. Atatürk 1929 yılında Samsuna çıkmıştır.	( )	( )	( )
66. Erzurum Kongresi 1919 yılında yapılmıştır.	( )	( )	( )
67. Sivas Kongresi 1920 yılında yapılmıştır.	( )	( )	( )
68. İstanbul 16 Mart 1920 yılında işgal edilmiştir..	( )	( )	( )
69. Meclisi Mebusan 11 Nisan 1921 yılında kapatılmıştır.	( )	( )	( )

70. Halk Fırkası 9 Ağustos 1923 yılında kurulmuştur.	( )	( )	( )
71. Ankara 13 Ekim 1919 yılında başkent olmuştur.	( )	( )	( )
72. Lozan Antlaşması 24 Temmuz 1923 yılında imzalanmıştır.	( )	( )	( )
73. TBMM Lozan'ı 24 Ağustos 1924 yılında onaylamıştır.	( )	( )	( )
74. Balkan devletleri Osmanlı'ya 1912 yılında savaş açmıştır.	( )	( )	( )
75. Londra Antlaşmasıyla Osmanlı Devleti 1915 yılında Edirne ve Kırklareli'yi kaybetti.	( )	( )	( )
76. Birinci Dünya Savaşı 1918 yılında bitmiştir.	( )	( )	( )
77. Osmanlı Devleti 1918 yılında Birinci Dünya Savaşı'na girmiştir.	( )	( )	( )
78. Brest Litovsk Anlaşması 3 Mart 1918 yılında imzalanmıştır.	( )	( )	( )
79. Çanakkale Deniz Savaşı 18 Mart 1918 yılında yapılmıştır.	( )	( )	( )
80. Mondros Ateşkes Antlaşması 30 Ekim 1918 yılında imzalanmıştır.	( )	( )	( )
81. Serv Antlaşması 10 Ağustos 1920 yılında imzalanmıştır.	( )	( )	( )
82. İkinci Dünya Savaşı 1945 yılında başlamıştır.	( )	( )	( )

TARİHİ OLAYLARIN TARİHLERİNİN ÖĞRETİMİ ÖĞRENCİ ANKETİ

Yaş					
Cinsiyet	Kız ( )	Erkek ( )			
Sınıf	5.sınıf ( )	6.sınıf ( )	7.sınıf ( )	8.sınıf ( )	
İFADELER	Her zaman	Sık sık	Ara sıra	Nadiren	Hicbir zaman
1.Öğretmenimiz tarihi olayların tarihlerini ezberlettirir.	( )	( )	( )	( )	( )
2. Öğretmenimiz tarihi olayların tarihlerini kendi anlatır.	( )	( )	( )	( )	( )
3.Öğretmenimiz tarihi olayların tarihlerini defterimize yazdırarak öğretir.	( )	( )	( )	( )	( )
4. Öğretmenimiz tarihi olayların tarihlerini karikatürlerle öğretir.	( )	( )	( )	( )	( )
5.Öğretmenimiz tarihi olayların tarihlerini resimlerle, fotoğraflarla öğretir.	( )	( )	( )	( )	( )
6.Öğretmenimiz tarihi olayların tarihlerini araştırma ödevi vererek öğretir.	( )	( )	( )	( )	( )
7.Öğretmenimiz tarihi olayların tarihlerini rol, drama yaptırarak öğretir.	( )	( )	( )	( )	( )
8.Öğretmenimiz tarihi olayların tarihlerini tarih şeridi kullanarak öğretir.	( )	( )	( )	( )	( )
9.Öğretmenimiz tarihi olayların tarihlerini sınıfa uzman kişiler getirerek öğretir.	( )	( )	( )	( )	( )
10. Öğretmenimiz tarihi olayların tarihlerini bize düşündürücü sorular sorarak öğretir.	( )	( )	( )	( )	( )
11. Öğretmenimiz tarihi olayların tarihlerini harita, maket vb.	( )	( )	( )	( )	( )

Araçlar kullanarak öğretir.					
12. Öğretmenimiz tarihi olayların tarihlerini kavram haritaları kullanarak öğretir.	( )	( )	( )	( )	( )
13. Öğretmenimiz tarihi olayların tarihlerini önemli karakterlerin rollerine büründürüp canlandırarak öğretir.	( )	( )	( )	( )	( )
14. Öğretmenimiz tarihi olayların tarihlerini konu içerisinde kısa süre içinde (5-10 dk) fikir üretmek öğretir.	( )	( )	( )	( )	( )
15. Öğretmenimiz tarihi olayların tarihlerini küçük gruplara ayırarak öğretir.	( )	( )	( )	( )	( )
16. Öğretmenimiz tarihi olayların tarihlerini dersin sonunda konunun özetini sunarak öğretir.	( )	( )	( )	( )	( )
17. Öğretmenimiz tarihi olayların tarihlerini bilgisayardan film, video vb. İzleterek öğretir.	( )	( )	( )	( )	( )
18. Öğretmenimiz tarihi olayların tarihlerini konuyla ilgili hikayelerle öğretir.	( )	( )	( )	( )	( )
19. Öğretmenimiz tarihi olayların tarihlerini yakın çevre gezilerine götürerek öğretir.	( )	( )	( )	( )	( )
20. Öğretmenimiz tarihi olayların tarihlerini diyagramlar kullanarak öğretir.	( )	( )	( )	( )	( )

TARİHİ OLAYLARIN TARİHLERİNİN ÖĞRETİMİ ÖĞRETMEN ANKETİ

Yaş					
Cinsiyet	Kız ( )	Erkek ( )			
İFADELER	Her zaman	Sık sık	Ara sıra	Nadiren	Hicbir zaman
1.Öğrencilere tarihi olayların tarihlerini ezberlettirim.	( )	( )	( )	( )	( )
2.Öğrencilere tarihi olayların tarihlerini kendim anlatırım.	( )	( )	( )	( )	( )
3.Öğrencilere tarihi olayların tarihlerini deftere yazdırarak öğretirim.	( )	( )	( )	( )	( )
4.Öğrencilere tarihi olayların tarihlerini karikatürlerle öğretirim.	( )	( )	( )	( )	( )
5.Öğrencilere tarihi olayların tarihlerini resimlerle, fotoğraflarla öğretirim.	( )	( )	( )	( )	( )
6.Öğrencilere tarihi olayların tarihlerini araştırma ödevi vererek öğretirim.	( )	( )	( )	( )	( )
7.Öğrencilere tarihi olayların tarihlerini rol, drama yaptırarak öğretirim.	( )	( )	( )	( )	( )
8.Öğrencilere tarihi olayların tarihlerini tarih şeridi kullanarak öğretirim.	( )	( )	( )	( )	( )
9.Öğrencilere tarihi olayların tarihlerini sınıfa uzman kişiler getirerek öğretirim.	( )	( )	( )	( )	( )
10.Öğrencilere tarihi olayların tarihlerini düşündürücü sorular sorarak öğretirim.	( )	( )	( )	( )	( )
11.Öğrencilere tarihi olayların tarihlerini harita, maket vb. araçlar kullanarak öğretirim.	( )	( )	( )	( )	( )
12.Öğrencilere tarihi olayların tarihlerini kavram haritaları kullanarak öğretirim.	( )	( )	( )	( )	( )

13.Öğrencilere tarihi olayların tarihlerini önemli karakterlerin rollerine büründürüp canlandırarak öğretim.	( )	( )	( )	( )	( )
14.Öğrencilere tarihi olayların tarihlerini konu içerisinde kısa süre içinde (5-10 dk) fikir üretmekle öğretim.	( )	( )	( )	( )	( )
15.Öğrencilere tarihi olayların tarihlerini küçük gruplara ayırarak öğretim.	( )	( )	( )	( )	( )
16.Öğrencilere tarihi olayların tarihlerini dersin sonunda konunun özetini sunarak öğretim.	( )	( )	( )	( )	( )
17.Öğrencilere tarihi olayların tarihlerini bilgisayardan film, video vb. izleterek öğretim.	( )	( )	( )	( )	( )
18.Öğrencilere tarihi olayların tarihlerini konuyla ilgili hikayelerle öğretim.	( )	( )	( )	( )	( )
19.Öğrencilere tarihi olayların tarihlerini yakın çevre gezilerine götürerek öğretim.	( )	( )	( )	( )	( )
20.Öğrencilere tarihi olayların tarihlerini diyagramlar kullanarak öğretim.	( )	( )	( )	( )	( )

ÖZGEÇMİŞ VE İLETİŞİM BİLGİSİ

Kişisel Bilgiler

Adı ve Soyadı: Fatih PALA

Doğum Yeri : Erzurum

Doğum Yılı : 07.08.1986

Medeni Hali: Evli

Eğitim Durumu:

Lise: 2000 – 2003 Sultanbeyli Gediktaş Lisesi/ İstanbul

Lisans: 2007 – 2011 Atatürk Üniversitesi Kazımkarabekir Eğitim Fakültesi Sosyal Bilgiler Öğretmenliği

Yabancı Dil

İngilizce (Temel Düzey)

İş Deneyimi

2011 -2015 yılları arasında farklı okullarda vekil öğretmenlik görevini yürüten Fatih PALA, 2015 yılı şubat ayında Hakkari Yüksekova'ya atanmıştır. Şuan aynı yerde görevini yürütmektedir.

İletişim Bilgisi

Elektronik posta: e-r-z-u-r-u-m-25@hotmail.com